

2720

BISERICA ORTHODOXĂ ROMÂNĂ

Revistă Periodică Eclesiastică.

A

SĂNTULUI SINOD AL S-TEI BISERICI AUTOCEFALE ORTODOXE
ROMÂNE.

ANUL AL XXII-lea, No. 8.

NOEMBRIE.

TABELA MATERIILOR

	Pag.
1 Vechile privilegii ale Bisericii Române în se- culii trecuți.	721
2 Credința în nemurirea sufletului și viața viitoare la popoarele vechi înainte de creștinism	737
3 Conciliul de la Florența	753
4 Ulfila, Viața și doctrina sa	762
5 Viața unui îmbunătățit călugăr român Irinarh Roset.	770
6 Literatură Teologică	792
7 Ist. «Mărturisirei Ortodoxe» cu o introducere.	803
8 Bibliografie.	823
9 Donațiunii	834

BUCUREȘTI
TIPOGRAFIA CĂRȚILOR BISERICEȘTI

1898

Vechile privilegii ale Bisericei Române în secolul trecut.

Milost. Boj. Io Mihail Racoviță Voevoda Gosp. Zemli Vlahisc ¹⁾.

Acel bun credincios și pururea pomenit Iustinian Impărat
dăce la 123 Neara:

Cum că dacă ne silim să se pădască pravila politică, a căria stăpânire Dumneșeu, pentru a lui multă iubire de
omeni, ne-au incredințat spre paza și folosul supușilor noștri; cât mai multă ostidie avem datorie să punem pentru

¹⁾ Acest document este publicat în a doua domnie a lui Mihail Racoviță. Prin el se arată că din împrejurările timpurilor: Rezmeriți, rescole, înrîuriri civile, predominarea elementelor streine în timpul Fanarioșilor, au tot slăbit și s'au tot ciuntit privilegiile și prerogativele vechi ale Ierarhiei Bisericei naționale. Un factor puternic a înjosit simțitor drepturile Bisericei Române, acel factor era strein. Existau deja mai de demult un număr însemnat de Monastiri Românești închinat, ou voe fără voe, contra dispozițiilor ctitoricești, de urmașii lor, la diferite locuri din Orient, ca la sf. Munte Athos, la Ierusalim, la Patriarhatele de Alexandria și Constantinopol și la alte monastiri din Turcia. Odată ce acele Monastiri ori Patriarhate s'au vedut că ocupă de fapt monastirile din pământul românesc, au început cu încetul și ca pe furis a-și pregăti terenul de a deveni proprietari și de drept a acestor monastiri închinat, substrăgându-le de sub jurisdicția canonică a Mitropoliților și Episcopilor țării. Multe din monastiri au fost declarate stavropigiale, adică cu drept de a fi administrate direct de către locurile unde au fost închinat, lucru cu totul anti-canonic. După preținsele drepturi stavropigiale toate persoanele clericale nu mai cădeau în jurisdicția ierarhiei pământene, ci se numeau, se depunea, se judecau nu-

paza sf. canóne și a Dumneđeștilor pravile, care s'aú orînduit de la sf. părinți pentru mântuirea sufletelor nóstre; căci cei ce păzesc sf. canóne se învrednicesc să albă și pe Dumneđeú ajutor. Iar cei ce le calcă ei însuși, pun pe dinșii la blestem Așijderea tot acesta ție și la 131 Neara: Poruncim sf. bisericești canóne ce s'aú făcut, aú s'aú adevérit de sfintele sobóre să fie tocmaí ca pravila. Căci poruncile sf. sobóre le primim ca și pe Dumneđeștele Scripturi și canónele lor le păzim ca și pravila. «Acesta dar socotindu-le și Domnia mea, și încă fiind și încredințat cum că, când se păzesc canónele sf. părinți neclătite, prin rugă-

maí de către Monastirea unde erau închinata. De aici abuzuri nenumérate, indiferența de autoritatea ierarhică locală și neputința Ierarhieí nóstre Românești de a pune frâu canonic acestor musafirí deveniți stăpâni. Este cu totul interzis în canóne acest amestec nedrept. În tóte documentele ce am avut ocazie a le ceti, am vėđut că monastirile închinata trebuiaú să conserve și să îndeplinésca prescripțiile testamente ale fondatorilor, ceea ce călugării Greci n'aú îndeplinit nici odată; Trebuiaú să dea socotelí anuale și numai prisosul veniturilor, după ce îndeplineaú prescripțiile ctitoricești prevėđute în testamente, să se trimită ca ajutor la acele monastiri, unde erau închinata. Nu s'aú ținut nici odată socotelă de dispozițiile ctitorilor; ba lucrul a ajuns până a se constitui acești miluiți, pentru sárăcia lor, de stăpâni și ai monastirilor închinata și a proprietăților orí imobililor lor. Se puneau, ca la mezat, Egumeni nu persone dotate cu religiozitate, modestie și purtare exemplară, cum cer documentele, ci acel ce da maí mulți bani, ca arendașii. Călugării Români pe încetul aú fost alungați din Monastirile Românești închinata, și aú fost înlocuiți cu doi trei călugări Greci, instrumente ale Egumenului. Numaí era vorba de așeđăminte monahale la aceste monastiri țise închinata, ci numaí de o exploatare arbitrară a unor trimiși streini, de la locurile streine. Cât de bine aú petrecut acei Egumeni ai acestor timpuri, cât lux desfășuraú în traíu comod, căți bani aú stors din aceste Principate, rezultat al sudoreí locuitorilor Români, este lucrul înspăimântător!

Se vede că atât Mitropolitul Țarei Românești Neofit, cât și Episcopii, Domnul și Boerii țarei, vėđend abuzul și desfiderea orí disprețul autorității Ierarhieí Naționale, ajuns până la dėzrușinare, cum țiece documentul, aú luat hotărîrea de a pune o margine acestor îndrăznețe porniri ale călugărilor Greci, chemându-í la îndeplinirea canónelor și a obiceiului țarei. Moravurile și deprinderile țarei se corupseseră de sus până jos, din cauză că călugării Greci ajunsaseră un focar de pestilență, contagiând tótă atmosfera vieții nóstre sociale!

cîunele lor va fi Dumnezeu ajutător nouă, și neamului nostru și acestei creștinești țări, care ni s'au încredințat, cu poruncă am rânduit (unele bisericesti pronomii adică obiceiuri, care în multă vreme și din resmiriță, și imperiche-rile ce au fost nu știm cum au ajuns aprópe de mare strămutare) ca să se facă acest Hrisov și să-și ia Iarăși Biserica pronomiile ce au avut, după Dumneđeestele și sfin-tele canóne și după poruncile pururea pomenișilor împěrași și după obiceiul cel vechi al țarei aceștia. Pentru că ȳice la Pravilă: «Cum obiceiul cel vechi se cade să se păzască ca o lege», numai pentru ca să se cunóscă la fieș-care, atât Dumneđeestele canóne cât și poruncile împěratești, care cu poruncă orânduiesc pentru aceste pronomii ale Bisericei, Iată că punem într'acest Hrisov și unele dintr'ânsele. «Ci dar așa poruncește canonul al IV-lea al Soborului de la Halchedon, ȳicēnd: Cu cale s'au părut la acest sf. Sobor să fie supuși la Arhieriei toți călugării ce sînt în fieș-care oraș și sat, și cel ce va călca acéstă a nóstră hotărire, cu poruncă am orînduit, unul ca acela să fie afurisit, pentru ca se nu se necinstescă numele lui Dumnezeu». Și iar maș jos ȳice: «Arhierul locului să pórte grijă și să caute de mănăstiri dupre cum se cade». Așijderea și canonul al VIII-lea tot acestui sfînt Sobor așa poruncește: «Clerici, adică Egumeni și purtătorii de grijă ai mănăstirilor și a epistaturilor să fie supt stăpănirea Arhierului lor, după învęțatura sfîntilor părinți și să nu Iasă din porunca lor cea după pravilă. Iar cei ce vor îndrăzni să strice acéstă hotărire, de vor fi bisericesti să se pedepsescă bisericeste, iar de vor fi monași sau mirenii să se afuriscă. Balsamon la tălmăcirea acestui canon ȳice: «Póte că ȳiceau óre-carii, cum numai clericii Metropoliei a fiește-căruia loc să se supue la Arhierul locului, iar călugării și clericii ce sînt la spitale, sau cei ce sînt la mănăstiri, adică Egumenii să nu se supue Arhierului, măcar de vor fi și în Eparhia lui, ci

să se supue ctitorilor mănăstirilor și spitalurilor, ci dar pe acești fără de pravilă și fără de cale alor cuvînt stricându-l sf. părinți cu poruncă aș hotărit: Toți acești Egumeni și călugări să fie supt stăpânirea Arhiereului locului, după cum aș dat învățătura sf. părinți din început pentru această pricină. Iar cei ce vor îndrăzni să strice acesta, adică cei ce vor să nu se supue, acești călugări și Egumeni la Arhiereul lor, de vor fi clerici, adică egumeni sau Ieromonași sau preoți sau Ierodiaconi să se pedepsască bisericește de Arhiereu după cum i se va părea cu cale; Iar de vor fi monași s'aș mireni să fie afurisiți. Acei dar egumeni aș călugări, cari dic acum să nu se supue Patriarhului sau Arhiereului locului, pentru că sînt de la mănăstire slobodă, aș de la Biserică slobodă, aducînd la mijloc și niște învățături ce aș făcut ctitorii, ce vor respunde la aceste înfricoșate afurisenii ale Sfinților Părinți? Cu adevărat nimic nu pot să răspundă, pentru că măcar de va și orîndui în diata lui sau în cartea de închinăciune ce dă la mănăstire ctitorul mănăstirei, cum egumenii sau călugării acestor mănăstiri să nu se supună la arhiereul locului, nimene nu va asculta, pentru că aș orînduit contra dumnezeștelor sf. canóne, și pentru că aș scris lucruri ce n'aș nici un temei. Și Zonara la tălcuirea acestui canon grăește: «Dumnezeștele canóne poruncesc să se supue la arhiereii toți clericii și monașii ce sînt la Biserică și la orașe și la mahalalele acestor orașe, pentru acesta și acest canon poruncește: Să se supue acești clericii la Arhiereul locului. Așjidera și clericii mănăstirilor (și cu numele clericilor aș numit și pe Ieromonași și egumeni ce sînt la mănăstiri, căci Dumnezeștii părinți așa obiceinesc să numescă și pe Ieromonași și pe egumeni clericii). Acești dar toți clericii, adică Ieromonași, egumeni și toți monașii poruncește canonul acesta să se supue la Arhiereu și să nu se dăzrușineze și să fugă de la stăpânirea aceluia; și pe cei ce vor călca a-

cest canon, de vor fi clerici, adică egumeni, aū ieromonași, aū preoți, aū diaconi să-î pedepsescă Arhiereul după cum i se va părea cu cale; iar de vor fi monași s'aū mirenii cu poruncă aū orînduit canonul să fie afurisiți. Și cum ȳicînd canonul pentru clerici aū pomenit și mirenii, mi se pare, ȳice tălcuitorul, gîndul sf. părinți acest fel să fie: Sf. Părinți aū socotit cum că clericii din puterea lor să nu îndrăznescă să se dărușineze, să nu bage în sémă și să iasă de supt stăpînirea arhiereului, dar pôte ca clericii nădăjduind la niscare-va mirenii, cari aū putere, iaū îndrăznélă din puterea acelora și se dărușineză în protiva arhiereului, pe acești mirenii canonul cel dintăi al Soborului de la Țarigrad, ce se chemă întăi și al doilea, care s'aū făcut la Biserica sf. Apostoli, cari se fac pricinuitoři de acesta și afurisesc părinții. Aristen la tălcul acestui canon ȳice: Să n'albă volnicie nimenii mănăstire făr de știrea Arhiereului, iar când știe Arhiereul și va da după obiceiă blagoslovenie să se zidescă mănăstire, și după ce se va zidi să se facă condică și să se scrie înlăuntru tôte ale mănăstirei mișcătore și nemișcătore și acéstă condică să stea la Mitropolie și făr de știrea Arhiereului să n'albă volnicie ctitorul aū să se facă însuș el Egumen, aū se facă pe altul Egumen. Neara alui Iustinian 123 ȳice: «Acea dar se cădea să ȳicem mai nainte de cele-l-alte, cum că tot-déuna și în tot locul împărăției mele, când va cine-va să ȳidescă sfintă Mănăstire, să n'albă volnicie se ȳidescă acésta mai nainte până nu va chema pe Arhiereul locului, și acel Arhiereu să ridice măinile la cer și cu molitfa cea obiċnuită să închine acel loc la Dumneđeu. Puind într'acel loc și semnul mântuirii nōstre (ȳicem pē prea cinstita și închinătoreă Cruce), și așa să începă ctitorul ȳidirea mănăstirei puind în temelie acésta fórte bun și de folos și acésta dar să fie începătură ȳidirei sfintelor mănăstiri. Lângă acésta poruncim, Egumenul s'aū Arhimandritul fiește-cării mănăs-

tiri să se facă nu cu fățarie, dar să fie pravoslavnic înțelept, procopsit și vrednic iconom ca să pôtă să chivirnisască mănăstirea și să păzască obiceiul călugăresc, și când va fi acest fel să-l pue Arhiereul Egumen. Și aceste tôte căteam hotărit pentru mănăstirile bărbătești poruncim să se fie și la mănăstirile fâmeești. Și iar într'alt loc tot la acéstă Neara poruncește însuși acésta: poruncim chivernisitorii și purtătorii de grijă și egumenii sfintelor mănăstiri și spitalelor și toți cei-l'alți clerici, cari au diregătorii bisericești să aibă a respunde la Arhierii pentru acésta, și să dea la el socotéla chivernisirei ce fac mănăstirilor, care sînt asupra-le, și 131 Neara tot acea ȃice: Și de va rându cel ce face diată pe cei ce se cădeaă să fie purtătorii de grijă la spitalele care ȃidește, au pē egumenii la mănăstirile care face, au de va da acéstă volnicie și la însuși clironomi, poruncim in tot chipul pe clironomi să săvîrșască cele care au rându mortul cercetând și avēnd grijă pentru tôte acestea preasfințiții Arhierii ai locurilor, de se face acéstă chivirnisire bună, și de vor afla pē chivirnisitorii sau egumenii că nu sînt destoinici și bunii chivirnisitorii să aibă volnicie Arhierii să-î scôță și in locul lor să pue pe alți chivirnisitorii destoinici. Și Diataxis 39 a cărței întâi ai condicâi, duple cum ȃice Fotie la al treilea cap. la 11 titulos le Nomocanonul lui: Arhierii cercetéză pe egumenii și egumenii pe monașii ce sînt la mănăstirile lor. Nearaă 133 a lui Iustinian: Arhierul fiește-căru loc să aibă grijă pentru acésta (adică ca se nu se facă in mănăstiri lucruri necuvióse), sau patriarh este, sau Metropolit, și să trimiță ómenii ai lor să cerceteze acestea și să păzască să nu lese să se facă vre-un lucru necuviincios la mănăstiri. Iar de se va face vre-un lucru ca acesta, cât mai curând să-l indrepteze. Și nu este cu mirare dacā daă acéstă volnicie împérații cei vechi ai creștinilor la Arhierii credinței nóstre. Căci ca niște creștini erau supuși și ei la Dumneđeestile

canóne ale sf. părinți ²⁾). Cî cu mirare dar este, că și prea puternicii împărați ai împărăției Otomanilor la care sîntem supuși mai toți această volnicie dau la Arhieriei credinței noastre, pentru ca să se chivirnisască raiaua după legea lor. Pentru această iată că punem într'acest Hrisov al nostru și unele din împărătescul Berat, care au obiceiul de dau la arhieriei cari se fac acum: «Poruncim când vre unul din Episcopii s'au din egumeni s'au din monași ai Eparhiei Mitropolitului va greși, acest numit Mitropolit să-l pedepsescă și să nu-l oprască nimene dintr'alt loc; tot la acest Berat dice: Viile și grădinele și metohurile și morile și moșiile ce sînt ale bisericilor și ale mănăstirilor și alte lucruri asemenea și dobitocele ce sînt date danii mănăstirilor, după cum le-au stăpănit cei mai înainte Mitropoliti să le stăpănescă și el, și de cătră nimeni să n'aibă oprélă nici su-parare. Și într'alt loc tot la acest Berat poruncește așa: Și când va catherisi Episcop acest Mitropolit și egumeni și preoți și diregătoria lor va da o altora de cătră nimeni să n'aibă oprélă. Și într'alt loc, tot într'acest Berat dice: Și

²⁾ Până aicea Chrisovul Domnesc enumără canónele și comentariile la aceste canóne, după Zonara, Balsamon și Aristen, prin care se vedește că canónele trebuie respectate tot atît, cît și legile civile, după cum era în Imperiul Bizantin. Trebuie să știm că noi Români am împrumutat în timpurile vechi legislația noastră de la Bizantină, după aceea ne-am administrat, judecat și constituit drepturile de proprietate, plus obiceiul pămîntului, ca lege nescrisă, și de care se ținea multă socotélă. După ce arată ce loc trebuie să ocupe canónele în stat, apoi vedește, tot cu canónele, că nimeni dintre clerici nu se pôte sustrage de sub canóne și nici de sub autoritatea locală a Bisericii țării. Că toți trebuie să se supună Mitropolitului și Episcopilor locurilor unde se află, că nu exista altă autoritate, în afară de țară, că canónele nu recunosc nici un privilegiu de amestec a altei autorități ierarhice în Ierarhia noastră. Probat acest pnnot, se resping preținsele drepturi de jurisdicției stavropigiale și se declară că toți clericii din țara românescă, fără escepțiune, cad sub jurisdicția Ierarhiei pămîntene. Doveșile din Chrisov sunt extrase din nomocanoniștii citați mai sus. Acest document este tot odată și un tratat de drept Bisericesc, în cestiunea locului și a valorii ce trebuie să ocupe într'un Stat canónele și legislațiile bisericesti.

când se va întâmpla să se închiadă Episcop sau p reot sau călugăr sau călugăriță cu volnicia judecătoarei, acest Mitropolit să-i închiadă și pe călugării cari n'au biserici și umblă dintr'un loc în altul și se fac pricinuitoari turburării, acest Mitropolit să-i pedepsască și să-i oprască, și când la socotela egumenilor și ispravnicilor bisericilor, acest Mitropolit să n'aită suparare de către nimeni» ³⁾). Lângă aceste care am vădut cum că au ajuns și judecățile bisericesti la nestatornicie de întâmplările vremei și au început mirenii să judece judecăți bisericesti și să caadă la afuriseniile Părinților neștiind; am socotit cum că se cade să îndreptăm și acesta: «Ci pentru acesta spre mai multă adevărță, iată că punem într'acest Hrisov și niște canone ale sfinților părinți și porunci împărătesți pentru această pricină». Al noulea canon al Soborului de la Halcedon. Aristin la tălcuirea acestui canon dice: Clericii (și cu numele clericilor se cuprind și egumenii și ieromonahii și preoții și diaconii și monahii și călugărițele) când au judecată bisericască și lasă judecata Arhiereului și merg la judecăți mirenesți, să se pedepsască după cum dic sfintele canone. Și cleric când are judecată cu Episcopul să mērgă la Mitropolit, și Episcopul când are judecată cu Mitropolitul să mērgă la Patriarhul. Și Neara 123 a lui Iustinian dice: De va fi judecata bisericască boerii politicesți să nu se amestece la acea cercetare, ci arhiereul după sf. canone să o săvârșască ⁴⁾). Lângă

³⁾ Chiar și după căderea Constantinopolului, Imperatori Otomanii au recunoscut Patriarhilor aceleași drepturi și privilegii, care le aveau și sub Imperatori creștini. Era în interesul politic al Turciei de a recunoște aceste drepturi creștinilor. Alt-fel trebuiau ori să emigreze aceștia ori să fie administrați religios de către hoșii turci, ceea ce era imposibil. Turcilor le-au venit mai bine a lăsa acele prerogative vechi tot Patriarhilor și a-i face pe Patriarhi răspunzători de ori-ce acte de răzvrătire. De aceea cea desă schimbare de Patriarhi, cea preocupătie a scaunului Patriarhal, cea abjectă simonie în curgere de seculi.

⁴⁾ Din cauze că puterea civilă pe timpul Fanarioților, era arbitrară s'a lovit și îndreptul autorității Bisericii naționale de a-i judeca ei și

aceste, pentru căci au venit la urechile noastre, cum că neavând volnicie protopopiil să aresteze și să pedepsescă după vechiul obicei al locului pe cei ce fac amestecături de sînge, și pe cei ce hrăpesc fete și fac nunte fără de lege, și pe cei ce țin țiitori prin casele lor, se făceau multe fără de legi ca acestea, cu poruncă am orînduit să se îndrepteze și acésta. Ci iatăcă punem și niște pravile pentru acésta pricină. Armenopolos la cartea 6. titlul al 4. lista 307: cei ce fac amestecătură de sînge, adică cei ce se află cu vre-o rudenie a lor, să li se taie nasul și să se bată și să se despartă unul de altul. Tot acest Armenopol. la a 4 carte la titlul 6 list. 264, ȃice: cel ce va hrăpi vre o fată saũ văduvă de va fi fost și logodnica lui nu pôte să o ia muere, măcar de va vrea și tatăl ci să se lerte și greșalele lor, ci să-l pedepsescă pre el împreună cu cei ce au fost ajutori, și mai jos tot la acel loc ȃice: cel ce va face nuntă fără de lege, de va avea diregătorie să o plardă și tôte ale lui să se facă domnești și să-l surgunescă. Iar de va fi vre un prost și nu va avea diregătorie însă se se bată, și copiii ce se vor naște dintr'acésta împreunare fără de lege să nu clironomisescă nimic de la părinții lor. Vlastar X stihios mi, la 14. cap. list 185 ȃice: Cel ce ține douē mueri, adică una cu cununie și alta ȃiitōre să se bată și să se gonescă ȃiitōrea lui dimpreună cu copiii ei din casa aceea, și cel ce ține numai ȃiitōre, au să se cunune cu dînsa de va vrea, au să o gonescă. Iar de nu va vrea să o gonescă să se pedepsescă și să plardă diregătoria lui de va avea

-numai ei, Mitropoliții și Episcopiil locurilor, pe clericiil de sub jurisdicția lor, după principiul de drept: a se judeca de judecătorii sēi firești oei vinovați. Chrisovul ȃice: „că au ajuns și judecățile bisericești la nestatornicie de întâmplările vremei, și au început mireniil să judece judecăți bisericești și să cadă la afuriseniile părinților, neștiind. Se hotărâște dar ca în cestiunile bisericești clericiil justiciabili să se judece numai de judecătorii lor firești, de Mitropoliții și Episcopiil, la d caste-riile lor.

și pe țiitoria aceea să o surglunescă departe de el ⁵⁾. Lângă acestea, pentru că am înțeles cum că uniile din călugări și ieromonași, mai înainte până nu se călugăresc sunt foarte săraci, apoi după ce se călugăresc intră în mănăstiri și se fac Egumeni și Dichii au iaă altă diregătorie monastirescă și cu acesta câștigă cu numele monastirei lucruri mișcătoare au nemișcătoare, apoi la mórtea lor le lasă rudeniilor lor sau copiilor, și cu acesta se păgubesc monastirile și intră și ei în păcat, pentru acesta am orînduit să se îndrepteze și acesta. Ci dar spre mai multă dovadă iaă că punem într'acest Hrisov și pentru această pricină canónele sf. părinții și porunci împărătești. Canonul 37 al Soborului de la Cartagena: «Episcopii, Egumenii, Ieromonașii, Diaconii și monașii, cari până nu se călugăresc au fost prea săraci, dacă pre urmă s'au procopsit și au câștigat lucruri mișcătoare au nemișcătoare cu numele Bisericeii au al Mănăstirilor, să le lase la Biserica aceea, au la mănăstirea lor, cu al căruia nume le-au și câștigat, pentru căci se pedepsesc ca niște furii de sfinte. Iar de vor câștiga ceva din cliromonia rudelor, au le va dăruia cineva ceva pentru dînșii, iar nu pentru mănăstire, au datorie o parte dintru acelea să lase danie la mănăstire, cât li se va părea cu cale și cele-l-alte să le dea unde le va fi voia. Iar pe ce va da danie cinevaș, ce-i va fi voia la mănăstirea lui, pe urmă se va căi și va căuta să ia înapoi acea danie, să se cathe-risescă. Nearaia 131 a lui Iustinian ȳice: oprim pe Arhierii să nu dea la rudele lor sau la alte obraze ce fel vor

⁵⁾ Din cauza destrăbălării societății prin introducerea elementului strein de datine și obiceiuri românești, corupția moravurilor se întin-seră și prin sate, de la orașe, așa că mulți trăiau într'o promiscuitate ca și barbarii ori Turcii. Tot felul de abuzuri și destrănări sociale, ceea ce a pus pe gând pe autoritatea Statului, de a lua măsuri ca căsătoria, basa societății, să se respecte. S'a dat voe Protopopilor și preoților a sfătui, a îndemna ca poporul să nu trăiescă în concubinaj ca și animalele; iar dacă nu s'ar îndrepta să-i pedepsescă după vechiul obicei pe neascuitorii și pe aiți răcătorii de rele.

fi, acele lucruri mișcătore și nemișcătore, care au câștigat după ce au luat acea Arhierie, ci să le cheltuiească la milostenii și la alte lucruri cuviincioase, și cele ce vor prisosi după mărta lor să rămăe la Mitropolia ori la Episcopia fiește-căruia. Dar au volnicie să dea unde le va fi voia cea ce le-au avut, până să nu ia acea Eparhie. Și când se va întâmpla să câștige din clirononia rudelor, acestea asemenea să se știe și la ce-l-alți chivernisitori ai mănăstirilor, adică Arhimandriții, egumenii și alții. Dar de va muri vreun Arhierie sau Egumen, sau Ieromonah sau diacon sau călugăr sau călugăriță fără de diată și fără de clironom adevărați, totă a lui avuție să se dea mănăstirei. Și Armonopolos la titlos 4. cartea a 5 grăește: măcar bărbat măcar muere de va avea viață călugărescă și va intra în mănăstire și nu va face diată pentru tot a lui mai dinainte până să nu se călugărescă din ceasul acela ce se va călugări toate ale lui să se facă ale mănăstirei, dacă nu va avea copii; iar de va avea copii are volnicie și după ce se va călugări să-și facă diata și să lase ale lui copiilor, iar nu toate, și să-și oprască și el o parte ca unui copil și are datoria să o dea la mănăstirea lui. Iar de va muri fără de diată atunci copiii lui să împărțescă tot a lui cât va fi și să dea și mănăstirei o parte cât ia un copil. «La aceste dar sf. canone și porunci împărătești, și vechiului obicei al locului căutând și domnia mea poruncim, și cu poruncă hotărâm acelea ce se vor scrie mai jos: Și cel ce le va păzi, va avea pe Dumnezeu într'ajutor și rugele sfintelor sobore. Iar cel ce le va călca va avea pre Dumnezeu neprotivnic și blestemurilor sf. părinți și va lua și pedepsă după pravilă, ca un fur de sfinte și călcător Dumnezeștilor canone și poruncilor împărătești *)». A) Întălu poruncim toți clericii,

*) Ultim Chrisovul întărește din nou vechiul obicei al pământului și care-l în concordanță cu canonele și legislația bizantină, ca Mitropolitii, Episcopii, Egumenii, Monahii și Monahiile, cu un cuvânt, tot cel

adică Arhimandriții, Egumenii, Ieromonașii, Diaconii Monahii și preoții, ce se vor afla într'acastă creștină țară carele ni s'au încredințat nouă de la Dumneșeu pentru multa lui milă, să se supue, după Dumneșeeștile canone ce s'au șis și după poruncile împărătești și vechiul obicei al locului la Mitropolitul carele va fi după vreme al locului și la Preasf. sa să dea Egumenii socotela tuturor mănăstirilor ce sunt ale țarei, și nu sunt închinete într'alte părți; Iar Egumenii mănăstirilor ce se află aice în țară și sunt închinete într'alte părți, să dea socotela mănăstirilor lor, la stăpânii locurilor acelora, unde sunt închinete, și ei să i pue și să-i școtească cu știrea Domniei mele. Acești Egu-

ce a intrat în monahism, să se supună canoanelor. Averele lor, ce au avut-o de la părinți, ori ar primi-o ca ereditate fiind în monahism, dacă n'au fost căsătorii mai înainte pe când erau mireni, să fie totă de drept a Mitropoliei, Episcopiei, Monastirei etc. la care a trăit și a reșosat. Dacă a fost căsătorit și n'a făcut nici o dispoziție ori diată în viață, atunci avutul se împarte între fi și se fac atâtea părți, câți fi are, plus una pentru reșosatul lor părinte, care trece de drept Mitropoliei, Episcopiei ori Monastirei. Dacă însă Mitropolitul sau Episcopul sau Egumenul, când a intrat în această slujbă ierarhică a avut averea sa proprie, dar la intrarea sa în servire n'a declarat-o prin un inventar în regulă, la autoritatea în drept, atunci și această avere a lui proprie rămâne locului unde a reșosat. Dacă Mitropolitul sau Episcopul sau Egumenul ar câștiga ceva pe numele lui, ori i s'ar face o danie nominală, atunci pe acesta o pôte lăsa prin testament cui voește, făcând și locului unde este o parte cât va voi. Totă averea ce ar câștiga'o Mitropolitul ori Episcopul sau Egumenul sau Dichiu-administratorul imobililor bisericășii și ori-ce alți călugări, ce au manipulat averi publice bisericășii, este și rămâne de drept bisericășii adică Mitropoliei, Episcopiei, Monastirei unde a slujit. Iar cuvântul este acesta. Dacă posedă avere, a făcut-o cu numele Mitropoliei, Episcopiei ori Monastirei etc. pe care a administrat-o. Dacă nu era în capul acei Instituțiuni, n'avea de unde face avere. De aceea în toate timpurile la Români pe Mitropoliți i-au moștenit Mitropoliile și pe Episcopi Episcopiile, pe Egumeni și Dichii Monastirile. Călugărul nu are alte rude, afară de copii, când i-au avut fiind căsătorit înainte de a intra în monahism. El face declarație formală că se leapădă de rudeni, de aceea el nici pôte fi înfiat ori adoptat, pentru că-i afierosit lui Dumneșeu și-i afară de lume. Averele călugărului este averea comunităței în care a trăit și căria-i revine de drept, după canone și dispozițiile legilor bisantine.

menî dar ai mănăstirilor ce sunt închinat într'alte părți, măcar că am ȃis, cum la stăpâniî lor să-și dea socotela lor și ei cu știrea noastră să-i pue și să-i scotă, dar numai să nu se dărușineze pentru acesta și să nu bage în sēmă pe arhierul locului, ci la cele-l-alte îndreptări bisericești să se supue la tôte și tot-d'auna pentru că se află în Eparhia lui. Iar pe Egumenii mănăstirilor ce nu sunt închinat într'alte părți, duple cum am ȃis, dăm volnicie Mitropolitului locului care va fi după vremi, să-i pue și să-i scotă făcând știre mai înainte Domniei mele. Și când se va întâmpla să se facă vre un lucru fără de cale, la vre un obraz bisericesc, aũ la vre o mănăstire, atât din cele ce sunt ale țării, cât și din cele ce sunt într'alte părți închinat, Arhierul locului să aibă volnicie să cerceteze și după pravilă să facă îndreptarea, alt nimeni să nu se amestice. Iar pe Egumenii schiturilor ce sunt închinat la Episcopii și sunt ale lor, Episcopii să-i pue și să-i scoată și să le ia socotelă și să-i stăpânescă. B) Poruncim când este vre o judecată Bisericescă, aũ aici aũ afară la țară, Mitropolitul să o judece după pravilă, aũ protopopii ce-i are orînduiți afară în județe, după cum aũ fost vechiul obicei al țării, când este în Eparhia Mitropolitului. Iar de va fi în Eparhiile Episcopilor, Episcopii, aũ protopopii ce-i aũ orînduiți prin județe să judece acea judecată după pravilă. Și nimeni din boeri sau din ispravnicii sau din căpitanii sau din alt-cinevaș, să nu se amestece la acea bisericescă judecată căci lângă blestemurile sf. părinții ce va avea ca un călcător canónelor lor, se va pedepsi foarte rău și de către Domnia mea, ca un călcător pravililor împărătești și poruncii Domniei mele. C) Dăm volnicie Mitropolitului țării așîșdere și Episcopilor în eparhia lor și protopopilor ce sunt orînduiți în județe să cerceteze cu deamăruntul pentru amestecările de sînge care se fac, și pentru răpirile fetelor și pentru nunțile cele fără de lege și pentru cei ce țin ții-

tori și pentru alte fapte necuviințioase. Și protopopii după ce vor cerceta și vor afla vre-un păcat ca acela ce s'aunumit mai sus, să facă în știre fiește-care Arhiereului lui, Protopopii Mitropoliei Mitropolitului și protopopii Episcopilor Episcopiiilor lor, și de vor putea Arhieriei să îndrepteze acel păcat și să dea canonul ce se cade la acel obraz, carele a păcătuit după Dumneșeeștile și sf. canóne duhovnicești, și se va lăsa și se va părăsi și acel obraz de păcatul acesta foarte bine. Iar de nu va asculta pe Arhierii și nu va primi canonul ce-l vor da și nu va face părăsire de acel păcat, poruncim Arhieriei să facă în știre la Domnia mea și atunci să se pedepsască după pravilă acei ce au păcătuit și nu s'aun îndreptat. Incă poruncim: Preasfințiții Arhieriei să aibă mare grijă și să dea poruncă la protopopii lor și protopopii la cei-l-alți preoți ca să îndemneze pe poporanii lor, orii rumâni orii țigani să se ispoveduască și după ce se vor ispovedui și 'și vor face și canonul ce li se vor da de la duhovnicii lor, să se cuminice cu sf. taíne, cât mai puțin, de trei orii într'un an, adică la sf. Inviere a Domnului nostru Iisus Christos, adică la Paști, a doua óră la Adormirea Maicii Precistei, adică la sinta Maria mare, a treia óră la Nașterea Domnului nostru Iisus Christos, adică la Crăciun. Iarăși mai poruncim și dăm voe protopopilor să cerceteze pentru cei ce vor fi vrăjitori sau vrăjitoare și când vor găsi pre vre unul, orii parte bărbătescă sau femeesă să-i dea învățatura ca să se părăsască de acea faptă afară de lege și de se va îndrepta, și se va părăsi, foarte bine. Iar de nu va vrea să lipsască din acea prilestire diabolésă, pentru unul ca acela să se dea știre protopopiei la Arhieriei lor și de nu va asculta acel vrăjitor sau vrăjitoare și de învățatura Arhieriei ca să se îndrepteze duhovnicește, Arhieriei să facă în știre Domniei mele, ca să se pedepsască după sf. pravilă. D) Poruncim, care Mitropolit sau Episcop sau Arhimandrit sau Egu-

men sau Ieromonah sau Ierodiacon, au călugăr au călugăriță, mai înainte până a nu-și lua Eparhia, au până a nu se călugări, au a lua Egumenie este prea sărac, și după ce Arhiepiscopul ia Eparhie, au Egumenul egumenie, și câștigă cu numele eparhiei au mănăstirei lui, au din bucatele Eparhiei lui sau dintr'ale mănăstirei lui lucruri mișcătoare și nemișcătoare, după ce va muri toate să fie ale Mitropoliei au Episcopiei sau ale mănăstirei fiește-căruia, și nici unul din rude să nu potă să ia nimic dintr'acelea. Iar de au câștigat ceva din clironomia rudelor lui, au i-au dăruit cine-va ceva pentru numele lui, dar nu pentru numele Mitropoliei lui, sau Episcopiei sau mănăstirei lui să aibă volnicie să le dea unde-i va fi voia, lăsând înainte ca datornici la Mitropolia au Episcopia lui sau mănăstirea lui, fiește-care ce se va îndura. Iar pe urmă de se va căi și va lua înapoi acea danie să nu aibă volnicie, ci încă să se și pedepsescă, după canoanele sf. părinți. Iar de va muri vre un Mitropolit sau Episcop sau Egumen sau Ieromonah sau Ierodiacon sau călugăr sau călugăriță fără de diată și fără de clironomie cu cale totă avuția lui să fie a Mitropoliei sau a Episcopiei sau a mănăstirei lui, și acésta pentru cei ce nu s'au însurat nici odată; Iar pentru Arhiepiscopul sau Egumenul sau călugărițele sau călugării care au fost mai înainte însurați și pe urmă s'au călugărit, au ajuns arhiepiscop și n'au făcut nici odată mai înainte până să nu se călugărescă, au să se facă Arhiepiscop, într'acel ceas ce s'au călugărit, au s'au făcut Arhiepiscop, toate ale lor să fie ale Mitropoliei sau ale Episcopiei sau ale mănăstirei lor, de nu vor avea copii. Iar de vor avea copii să facă diată și după ce se vor călugări sau se vor face Arhiepiscop și să lase și copiilor ale lor (adică cât au avut mai înainte până să nu se călugărescă, au să se facă Arhiepiscop; Căci ce va fi câștigat după ce s'au călugărit sau s'au făcut Arhiepiscop cu numele Eparhiei lor sau mănăstirei toate sunt ale Mitropoliei sau ale Episcopiei lor sau

ale mănăstirei); dar nu toate, ci să oprască și ei o parte ca a unui copil al lor și să alăbe datorie să o dea Mitropoliei sau Episcopiei lor sau mănăstirei lor; iar de vor muri fără de dieși, atunci copiii lor împartă toate ale lor, mult puțin (adică cât au avut până să nu se călugărescă, au să se facă Arhiereu) și să alăbe datorie să dea și mănăstirei o parte, cât va lua unul dintre ei. Aceste poruncește Domnia mea, și după Dumnezeștile canone ale sfinților părinți și după poruncile împărătești și după vechiul obicei al locului, și așa să se facă negreșit. Și s'au întărit Hrisovul acesta cu tot soborul Bisericesc împreună și cu Preasf. Mitropolitul țarei Chir Neofit și cu doi de Dumnezeu iubitori Episcopi, Sf. sa părintele Chir Climent Episcop Râmnicului și Sf. sa Chir Metodie Episcop Buzăului și împreună cu toți cinstiții și credincioșii boerii cei mari ai Divanului Domniei mele: Pan Iordache Crețulescu vel Dvornic, i pan Constantin Dudescu vel Logofăt, i Pan Antonache vel Ban, i Pan Manolache vel Spătar, i Pan Grigorie Greceanu vel Visternic, i Pan Barbul Văcărescu vel Clucer, i Pan Iordache vel Postelnic, i Pan Ștefan Dudescu vel Paharnic, i Pan Radul Crețulescu vel Stolnic, i Pan Iordache vel Comis, i Pan Vasilache vel Sluger, i Pan Drăghicenu vel Pitar și Ispravnicul Dumitrasco Racoviță vel Logofăt. Și s'au scris Hrisovul acesta în anul dintâiu întru a doua domnie a Domniei mele, aici în orașul scaunului Domniei mele în București de Mihaie logofetel sin Tomei Babenul în anul de la zidirea lumii leat 7250. Ghenarie (ΣΧΝ. ΓΕΝΑΡΙΕ).

Iscălit. Io Mihail Racoviță Voevod.

(s. Domn).

*Constantin Dudescu vel logofăt procitet.
Dumitrasco Racoviță vel logofăt procitet.*

C. E.

CREDINȚA ÎN NEMURIREA SUFLETULUI ȘI VIAȚA VIITOARE LA POPOARELE VECHI ÎNAINTE DE CREȘTINISM.

Poporul Iudeu și împreună cu el Grecii și Romanii, au crezut tot-d'auna în nemurirea sufletului și în o viață viitoare, dincolo de mormânt. Aceste popoare au avut în toate timpurile pre scepticii și materialistii lor, cari credeau că totul se termină cu omul aci pe pământ, dar toți aceștia nu erau de cât excepțiuni singuratece; pe când, credința în nemurire, era o credință universală, profesată de toți fără deosebire de vîrstă, trepta socială și cultură.

Dar afară de popoarele mai sus amintite, credința în nemurirea sufletului și viața viitoare, o găsim mai la toate popoarele antice înainte de aparițiunea creștinismului. Cum, ce fel și prin ce împrejurări a ajuns, ca mai totă lumea veche cunoscută să aibă această credință, este greu de explicat. Sfinții părinți ai Bisericei, cred, că și această credință, ca și toate ideile religioase drepte, ce se găsesc la popoarele vechi păgâne, se explică, pe de o parte, prin descendența comună a tuturor omenilor dintr'o singură origină, prima pereche ¹⁾, care a avut cea întâi descoperire dumnezească ²⁾; iar pe de alta, prin apropierea și contactul restului omenirii cu poporul Iudeu, singurul care a fost depozitarul tuturor ideii-

¹⁾ Comp. Faptele Apost. XVII, 26.

²⁾ Comp. Genesa I—III.

lor și cunoștințelor religioase drepte și adevărate. Ei cred, că omenirea împrăștiindu-se și popoarele separându-se unele de altele, au păstrat prin tradițiune, din generațiune în generațiune, reminiscența despre credințele comune ce le aveau când-va; și aceste credințe, unele din popoare le-au cultivat prin cultura de care s'au bucurat.

Ținând sémă, pe de o parte de spusele Bibliiei, iar pe de alta de datele istoriei, care afirmă, aprópe identic împrăștierea și contactul popoarelor, unele cu altele, comunitatea lor de credință se explică fórte cu înlesnire.

Este știut că Abraam ieșind din Mesopotamia a locuit în pămîntul Chanaan. Apoi, descendenții săi, au stat mai multe sute de ani în pămîntul Goșen, adică în Egipt, și d'aci s'au reîntors iarăși în pămîntul Chanaan. Captivitatea babilonică îi duse, mai târziu, iarăși în Mesopotamia, de unde, în urmă, edictul lui Ciru, regele Perșilor și cuceritorul Babiloniei, le permite a se reîntorce și a se stabili în Palestina.

În urmă, în timpurile lui Alexandru cel mare și sub sucesorii săi, influența culturii grece era fórte mare în Iudeea. În aceste timpuri, fórte mulți Iudei s'au aședat în Siria și Babilonia și alții în Egipt, așa în cât în Alexandria era o școlă Iudaică în flórea ei și în continuu schimb de idei cu școlele grece d'acolo și din tótă lumea clasică păgână. În fine, reducerea Egiptului și a Palestinei în provincii romane și contopirea aprópe a tuturor națiunilor lumii vechi cunoscute într'un singur și vast imperiú universal, precum și distrugerea Ierusalimului, care a adus împrăștierea generală a Iudeilor în tótă lumea, explică fórte bine comunitatea de vederi și convingeri religioase ale diferitelor popoare.

Urmărind credința despre nemurirea sufletului și viața viitoare la cele mai însemnate popoare păgâne ale lumii vechi înainte de creștinism, ca Egiptenii, Chananienii, Babilonienii, Perșii, și chiar Grecii și Romanii, vom vedea că în

trasurile ei generice, această credință este aproape comună tuturor acestor popoare, dar în același timp toate ideile și convingerile lor nu sunt de cât umbre și reminiscențe foarte slabe, ale credinței vie, tare și puternică pe care o avea și o profesa poporul Iudeu.

În religiunea Egiptenilor, așa cum acest popor o credea și o profesa în timpurile lui Moise și în secolele următoare, se vede ideea despre o providență divină și o lege morală universală ¹⁾. Dar această credință care putea să le inobileze inima și sufletul, se găsește înăbușită de josnicul politeism profesat de Egipteni, ba chiar aproape nimicită prin cultul lor superstițios și plin de necurățenie, prin adorarea forțelor naturei, divinizate și personificate în animale, zugrăvite, sculptate și chiar vii, prin astrologia practică de Egipteni din timpuri memorabile și prin fatalismul, pe care astrologia lor îl considera, când ca o consecință indispensabilă a sa, când ca principiul său normativ.

Relativ de destinul omului, în religiunea Egiptenilor găsim credința în o viață viitoare, cu pedepse și recompense hotărâte de dreptatea divină. Dar această credință atât de salutară, și îndestul de clară spre a putea călăuzi pre om în viață, a fost atât de întunecată, mai ales pentru popor, prin superstițiunile idololatriei, prin adorarea materiilor și prin fatalism, în cât s'a denaturat cu desăvârșire și mai nimeni nu o mai putea cunoaște spre a'și da sémă și a se tolosi de ea.

Din ritualul funebru ²⁾ său slujbele ce se făcea pentru cei morți la Egipteni, slujbă care se continua a se aduce tot-d'auna și mumiilor, pare a reeși credința că sufletele

¹⁾ Comp. Bunsen, *Aegyptens Stelle in der Weltgeschichte* I, pag. 423.

²⁾ Șampolion este cel întâi care a descoperit acest ritual și i-a dat acest nume. Lipsius publicându-l în limba Germană l'a intitulat: *Der Todtenbuch der Aegypter*, cartea morților Egiptenilor (Lipsca 1842). După părerea lui Lipsius, acest ritual își urcă origina sa până la sec. XIII, înainte de Iisus Christos.

merg într'o altă lume și acolo vor fi judecate de sftencii lui Osire. Cele vinovate vor fi date unor fiare înfricoșate (monstri) a le tortura, iar sufletele celor drepti, după ce vor fi supuse la óre-care probe expiatorii, vor fi primite în locuința cerescă a lui Osire. În urmă vor veni iarăși a însufleți corpurile lor, pentru a trăi o viață nemuritoare și fericită ¹⁾. Acelaș lucru par a'l spune și inscripțiunile funebre și mormintale.

Un alt document egiptean, *cartea călătoriilor* ²⁾ vorbește cam în acelaș sens despre viața viitoare, însă fără a da explicări asupra duratei saú eternității ei.

Ambele documente afirmă că sufletele celor drepti, înainte de a sosi la locuința cerescă a lui Osire vor sta într'un loc de plăcere și desfătare, care va fi pe pămînt, și în urmă vor începe călătoria în spațiurile cereștii, unde, pentru a putea străbate se vor transforma în diferite păsări divine.

Acéstă călătorie pare tot ca un fel de cercare și dacă unele din suflete nu pot rezista, așa în cât cad iarăși pe pămînt și sunt nevoite a intra în trupuri de animale mai mult s'aú mai puțin curate, și chiar în trupuri umane, aceste nu sunt suflete de drepti, ci de vinovați și pécatoși. Acéstă călătorie și cadere a sufletelor, înainte de expierea lor definitivă, este aceea ce se chiamă metempsechosă, doctrină pe care cele două documente amintite, ritualul saú *slujba morșilor* și *cartea călătoriilor*, nu o aú în întregul ei, dar pe care fórté multe inscripțiuni, picturi și simboluri egiptene o descriú cu multe amănunte ³⁾.

O legendă egiptenă din secolul al XV-lea înainte de

¹⁾ Despre tóte acestea se face mențiune în cap. 2, 44 și 89 al ritualului.

²⁾ Cartea călătoriilor saú a emigrațiunilor (Saí an Sinsin) a fost publicată pentru întâia órá cu trad. latină de Dl. Brugsch (Berlin 1851).

³⁾ Comp. Gardner Wilkinson Manner and curtoms of the ancient Egyptiens, cap. 16.

Christos ¹⁾, prin urmare contemporană cu Moise, coprinde o credință, pe cât de veche, pe atât de absurdă, relativ de metempsechosă sau starea sufletelor după morțe. În ea se ține că, după morțe, toate sufletele, fără deosebire de merit sau de nemerit, adică dacă sunt bune sau rele, trec în corpuri de animale și chiar de vegetale ²⁾. Acesta este forma, precum se vede, în destul de primordială, ca să nu ținem grosolană, sub care atât Grecii cât și Romanii cunosc mult trimbițata și făimósa doctrină a Egiptenilor despre metempsechosă și viața viitoare; ceea ce însemnă că legenda era universală și reprezenta credința comună a tuturor maselor poporului Egipten. De altmintrelea, era și natural lucru; căci o astfel de credință se concordă minunat cu fatalismul astrologiei în care Egiptenii își puneau totă credința lor, și cu mulțimea superstițiilor de care gema religiei profesată și creștută cu atâta fanatism și bigotism de popor ³⁾.

Religiunea Chananeenilor, numiți câte odată și Fenicienii, de Greci, în cât privește cestiunea ce ne ocupă, era în mare parte cam tot aceeași, ca să nu ținem identică, cu cea profesată de Egipteni. Ea constă d'asemenea dintr'un cult tot așa de superstițios, adorând și divinisând natura, elementele și forțele ei, așa precum făceau Egiptenii ⁴⁾. Cu toate acestea noțiunea sa și ideea despre o dreptate dumnezească, care s'ar exercita după morțe se pare a se fi păstrat, sub o formă mai mult s'au mai puțin clară.

Inscripțiunea mormintală a regelui Esmunazar pare a o arăta sub numele generic de *Refaim*, adică *morții*, din

¹⁾ Comp. Rougé note asupra unui manuscript egiptean din sec. XV înainte de Iisus Christos pag. 24.

²⁾ Rougé scrierea citată, pag. 60.

³⁾ Dintre scriitorii Greci doi sunt cari au cunoscut mai bine și ne-au dat cele mai multe cunoștințe despre metempsechosă și credința Egiptenilor în viața viitoare, anume Porfiriu și Plutaroh. De altmintrelea ea este semnalată și de Erodot, Pitagora și alții.

⁴⁾ Bunsen scrierea citată, pag. 234 și următoarele.

cară mare parte n'aŭ a aștepta alt-ceva de cât liniștea s'aŭ repaosul mormintului, iar alții *Alonim*,—*umbrele sufletelor celor aleși*, sunt primiți de ȳei într'un loc mai deosebit, loc de fericire ¹⁾. Mai departe învățătura religioasă a Chananeenilor, nu dă nici o lămurire sau explicațiune asupra vieții viitoare. Ea nu precisază durata fericirii umbrelor sufletelor celor aleși (Allonim), nici condițiunile acelei vieți. Așa în cât am putea ȳice că ne lipsesc ori-ce date și descrieri despre ea. Câte-va locuri din Vechiul Testament par a ne arăta că locuitorii aborigeni, ale căror pămînturi le luaseră Ebreii, se dădeau la practice religioase foarte superstițioase, interȳise foarte aspru de Moise. Ei credeau și în evocarea sau chemarea morților, un fel de spiritism, ceea ce însemnă că ei credeau în nemurirea sufletelor, sau cel puțin că sufletele trăesc și după morțe, căci altmintrelea credința lor că vorbesc cu ele, și că pot să le cheme, spre a le consulta, nu putea avea nici un sens, și nu putea exista ²⁾.

Chaldeii din Babilonia erau ca și Egiptenii foarte dominați de superstițiunile astrologiei. În unele privințe s'ar putea ȳice că erau mai bigoți și mai fanatici chiar de cât aceștia. Prin urmare, nu puteau să nu credă și în fatalism, care sta, precum am văȳut, în cea mai strînsă legătură cu astrologia. Cultul lor consta din divinizarea obiectelor naturei. Ei adoraŭ stelele, și personificându-le le credeau drept dumnezei. Pe lângă acestea marele lor Dumnezeu, numit Bel, ȳeul Sorelui, era considerat ca zeul suprem, izvorul inteligenței. Ei nu'l socoteau ca creator, dar îl consideraŭ ca organizatorul și conservatorul lumii; și credeau că lumea a fost scōsă prin el din haosul eternității.

¹⁾ Acastă inscripțiune a fost tradusă și publicată în *Revista Archeol.* an. XIII, 15 Noem. 1856, pag. 460 și urmât (Paris).

²⁾ Veȳi Deuteron. XVIII, 11 oomp. și I Samuel XXVIII, 3—9, II Reg. XXI, 6, 11. Isaia VIII, 19.

Asupra deluviului aveaŭ tradiŭiuni, cari se asemănaŭ foarte mult cu ale Ebreilor, fie că pe lângă ele aveaŭ și o mulțime de legende, cari mai de care mai bizare și mai extravagante. Se pare că credeaŭ chiar și în existența ingerilor sau a geniilor.

În urma cuceririlor lui Ciru a avut loc un mare amestec de convingeri și credințe religioase, mai ales între magi și Chaldei, adică între ideile și vederile celor învățați și culti și între credințele poporului; dar care a fost rezultatul acestui amestec și ce influențe a avut în timpurile posterioare, este greu de constatat.

În cât privește credința vechilor Chaldei în viața viitoare, ea nu este îndestul de cunoscută. Din mărturiile arabilor mahomedani, prin urmare mărturiile cu totul posterioare, abia se cunoște și abia se poate ști cari erau credințele și dogmele mai principale ale Chaldeilor. Dar de ôre-ce mărturiile acestea sunt cu totul posterioare, credințele ce ni se înfățișază sunt un complex de vechile credințe păgâne ale Chaldeilor întreșesute de ideile filosofilor neoplatonici, cu care autorii acestor mărturii erau în contact.

Aceste credințe se resumaŭ în următoarele: «După un timp foarte îndelungat de închinare și adorare a stelelor, a avut loc o distrugere și prefacere universală a lumii. În acest timp fie-care suflet a trebuit să-și trăiască și să-și sfârșască viața sa terestră, și în acelaș timp în acest period să-și primiască și recompensa sau pedepsa faptelor bune sau rele, pe care le a săvârșit în viața sa anterioară. Dar în acest period de timp, viața fiind terestră, nu există nici recompense, nici pedepse eterne pentru suflete».

Acastă credință, de și în trasurile ei generale își urcă originea până la vechii Chaldei, în decursul timpului a suferit se vede foarte multe modificări, pe de o parte sub influența astrologiei, iar pe de alta sub a filosofiei grece din timpurile

de tranzițiune, în special sub influența scólei stoícilor din timpurile posterioare ¹⁾.

Magismul sau Mazdeismul, ca religiune primitivă a Bactriei, Mediei și a Persiei, a avut ca prim și unic fondator al ei, pe acela pe care Grecii și după ei tótă lumea, îl numesc Zoroastru (Zarathustra), un med venit în Bactria, susținut și protejat de regele Istaspu (Vistaçpa). Acest rege al Bactriei, protector al mazdeismului, care atunci abia era în naștere, nu are nimic comun cu Istaspu (Vistaçpa), cel cunoscut din istorie, afară de nume, căci cel întâi era fiul lui Aurvartaçpa, iar acest din urmă fiu al lui Arsame, și avu de fiu pe faimosul rege al Perșilor cunoscut sub numele de Dariu I, carele după tradiție a usurpat puterea de la magii Persiei, adică de la preoții mazdeismului ²⁾.

Timpurile în care a trăit Zoroastru și în care s'a predicat învătătura sa și s'a răspândit mai întâi în Bactria, după aceea în Media, patria sa și în fine în Persia, sunt greu de precisat din cauza multelor legende, cari se contraçic una pe alta. Ceea ce se știe cert este, că aceste timpuri sunt cu mult anterioré secolului în care a trăit Dariu I fiul lui Istaspu ³⁾.

Învătătura sau doctrina religiósă a lui Zoroastru s'a fixat înscris mai întâi în Bactria ⁴⁾, din timpuri străvechi, dacă nu de însuși Zoroastru, cel puțin pe baza celor spuse și predicate de el, și era coprinsă în *Zend-Avesta*, o colecțiune de cărți numeroase, din care până la noi n'a ajuns de cât o mică parte cuprindând óre-care precepte, părți privitoare pe ritual și formule privitoare pe cult și rugăcuni, adică fragmente din părțile numite Vendidad, Vispered și Vaçna,

¹⁾ Comp. Chwolsohn, Die Ssabier und der Ssabismus, pag. 764 și următóarele.

²⁾ Comp. Eng. Burnouf Comm. s le Vaçna, pag. 442 și Spiegel Averta, tom. I, pag. 48, tom. II, pag. 5—11 etc.

³⁾ Comp. Burnouf scrierea citată, pag. 404 și Lassen Indische Alterthumskunde, tom. I, pag. 751 și următ.

⁴⁾ Veçi Spiegel scrierea citată, tom. II, pag. 200 și următ.

«cu un adaos de óre-carî imne numite mica Avesta (Khorda-Avesta).

Partea cosmologică a Zend-Avestei, nu există; cu tóte acestea óre-carî trasurî generice din ea sunt cuprinse în fragmentele ce ni s'aũ păstrat; dar a le resuma spre a se vedea care și cum era învęțătura lui Zoroastru despre creațiune, este cu neputință. Cel puțin până astă-đi tóte încercările și ostenelile archeologilor aũ fost zadarnice. Mulți aũ voit sã completeze datele din fragmentele existente ale Zend-Avestei, cu noțiuni din alte cărți ale vechilor Indieni și altor popóre, cari aũ fost în contact cu Medo-Persiĩ; însă atunci, convingerea generală este că nu mai e vorba despre învęțătura cosmologică proprie a lui Zoroastru.

Inscripțiunile cele vechi a le Persilor par a fi de acord cu multe din cele cuprinse în resturile Zend-Avestei. Și unele și altele ne arată că discipuliĩ lui Zoroastru, în cultul și închinarea lor, se adresaũ, înainte de tóte, unui principiũ al luminei și al binelui, pe care îl numia Ormuz (Ahura-Mazdas), și îl socotea creator al Cerului, al stelelor, al pãmîntului, al focului și al apelor; al ómenilor și al animalelor și plantelor bune și folositoare. Din cuprinsul resturilor Avestei se vede că Ormuz avea pe lângă el un numěr de șapte ajutóre al căror șef era Mitra. Alături cu aceștia eraũ și alte divinități, și tuturor acestora li se atribuea acelaș cult. Pe lângă acestea, ei adoraũ d'asemenea și stelele, lumea sau ființele ideale, anterioré celor reale pãmîntești și cu credința, că fie-care ființă pãmîntescă, adică tot omul, chiar și Ormuz, își are în cer geniul sęũ protector, care are mare influență bine-făcătoare asupra ființelor pãmîntești ai căror protectori sunt. Iar lumea acęsta ideală s'a creat de Ormuz înainte de lumea vęđută, reală și pãmîntescă.

Dar Avesta spunędu-ne că discipuliĩ lui Zoroastru adoraũ pe Ormuz, ne arată în acelaș timp că ei aveau mare frică și oróre de un alt princip, opus lui Ormuz. Acesta era

principiul réului și al întunerecului, numit Ariman, care era socotit ca distructorul și coruptorul tuturor ființelor bune și în acelaș timp creatorul tuturor ființelor rele și vătămătore ¹⁾, care erau sfetnicii săi, domnind cu toții asupra infernului și silindu-se din tóte puterile a pîrde pre ómenî prin înșelăciune. Credința lor era d'asemenea, că Ariman a creat mai întâi ființele cele rele, pe demoni, după aceea animalele vătămătore și în cele din urmă plantele veninoase.

După învățătura lui Zoroastru, Ormuz și Ariman erau socotiți amândoi creatori și de o potrivă eterni; însă ceea ce a creat Ormuz va exista tot-d'auna, pe când creaturile lui Ariman se vor distruge și vor peri în timpurile viitoare cu puterea lui Ariman cu totul.

Ormuz și Ariman își are fie-care partea sa de stăpânire; Ormuz partea superioară și luminosă a cerului, iar Ariman partea de jos, întunecósă, adică infernul, și amândouă aceste părți sunt separate prin o mare prăpastie gólă, adică printr'un spațiu gol, în care binele și réul sunt amestecate fără a se putea deosebi.

După o veche tradițiune, Ormuz și Ariman își au originea lor dintr'o altă ființă, de asemenea eternă numită Zervana-Akarana, adică *Timpul nemărginit sau infinit*.

Relativ la originea omului, fragmentele Avestei spun că toți ómenii se trag din Kaiomorts (Gayo-Maratan) cel întâi om creat de Ormuz.

Cam la acestea se rezumă tótă cosmogonia Zend-Avestei.

Relativ de om, Zend-Avesta învață că credincioșii, în viața acésta, trebuie să se conducă de povețele lui Zoroastru, care este trimis de Ormuz. Unii sunt, cari l'ascultă și îi rămân credincioși, iar alții sunt înșelați de demoni sau slujitorii lui Ariman. Asupra acestora dreptatea lui Ormuz

¹⁾ Aceste ființe rele, create de Ariman le numiaș Dews (demoni, Drukhs, draci).

se împlinește *într'o altă viață, după moarte*. Avesta mai adaogă, că după moarté sufletele staū trei ȝile lângă trupurile din cari aū ieșit; iar după aceea, sufletele cele bune trec fără nici o împiedecare puntea Cinvat și merg în locul luminei cerești numit Beheshd, Și acolo Ormuz, ingerii săi și sufletele cele curate le îmbrățișază cu tótă dragostea și le face să uite tóte durerile morței și ale vieței pămîntești. Sufletele cele rele din contră, se duc în infern, locul cel întunecat unde sfetnicii lui Ariman, demonii împreună cu sufletele cele necurate le supune la cele mai crude dureri și torturi până la sfârșitul veacului.

Zend-Avesta vorbește și despre o înviere a morților. Mai mult chiar, în ea se precizază și durata timpului de la creațiune și până la acéstă înviere. Acest timp va fi de două-spre-dece mił de ani! El este împărtit în perióde fixe de câte trei mū ani, și Zenda descrie semnele caracteristice și multe amănunte despre fie-care din aceste perióde. La sfârșitul ultimului period va fi marea luptă în Ormuz și Ariman, care se va sfârși cu triumful celui d'intălū și atunci va fi și învierea generală și sfârșitul veacului acestuia.

Din óre-cari locuri ale Avestei pare a resulta că la sfârșitul vécului morții vor învia cu un fel de trupuri nemuritoare, și cei bunți se vor ridica în cerul cel de sus numit Gorotman, iar cei răi vor fi aruncați în infern (Duzak), unde vor fi supuși în timp de trei ȝile la cele mai cumplite chinuri. După sfârșitul acestor trei ȝile ele se vor curăți prin dureri și suferințe de tótă necurăția și de tóte păcatele, trecend chiar și prin metale topite. În urmă vor intra și ele în partea luminei, a binelui și a fericirei și acolo împreună cu sufletele cele bune va glorifica în veci prin cânturi pre Ormuz.

Într'o ultimă luptă, ce se va dá între Ormuz și Ariman, acesta împreună cu sfetnicii săi, demonii, vor fi învinși și reduși cu desăvârșire la neputință. Ariman va fi aruncat

atunci în infern și aci va fi distrus prin foc. Insuși infernul va fi de asemenea purificat prin foc și va fi în cele din urmă unit cu împărăția luminei din Ormuz¹⁾.

Acestea sunt credințele religioase relativ de nemurirea sufletului și viața viitoare a acelor popoare cari au fost, precum se știe din istorie, mai mult sau mai puțin în relațiune cu poporul ludeu. Dar înainte d'a vedea ce credeau Grecii și Romanii în această privință este bine să vedem și credințele religioase ale acelor popoare, care au avut o înrîurire-ore-care asupra ideilor religioase și filosofice asupra Grecilor și Romanilor, precum și vice-versa, după contactul în care s'au aflat unii cu alții.

Masa populațiunii dominante în India era formată din tribul Aryas venit din Iran, légănul principal al marelui rase indo-européna.

În poeziile și legendele vechi ale acestor Aryas, adică în cele mai vechi imne religioase ale lor²⁾, se vede la tot pasul temerea și în acelaș timp speranța despre o viață viitoare; dar atât téma cât și speranța nu par a avea mai nici o influență asupra vieții credincioșilor, căci ele sunt înăbușite de cel mai superstițios cult panteistic, constând din adorarea și divinizarea forțelor naturei, așa în cât dreptatea divină de care se teme cel rău și păcătos, și speranța recompensei la care se așteaptă dreptii, cari sufer, mai nu se cunoște și nu se poate pricepe.

Se remarcă cu toate acestea noțiunea și credința în o călătorie sau pribegire a sufletului, sau în cerurile superioare unde se crede că ele vor fi îmbrăcate cu un corp subțire și vor străluci ca niște stele printre dumnezeii eter-

¹⁾ Toate descrierile privitoare pe un paradis cu plăceri și desfătări sensuale coprinse în Zend-Avesta, nu datéză de la Zoroastru, nici din epoca Șasanișilor, ei sunt introduse în timpuri cu totul posterioare și anume după aparițiunea Coranului.

²⁾ Ele sunt cunoscuté sub numele de Sanhitás, adică colecțiune de imne a celor dintăiți trei Vedas (Ring, Sáman și Jádion).

rulul, sau în cerurile inferioare, unde se vor nutri prin zeul Indra și vor suferi de foamă și sete, dorind a se împărtăși de jertfele ce se aduceau pre pământ zeului Jama; sau în fine aci pre pământ intrând în trupuri de oameni și animale și fiind în totul sub stăpânirea și puterea Kali, zeița răului. Reîntorcerea sau intrarea sufletului într'un trup omenesc este considerată de suflete ca o mare fericire, bine înțeles în comparațiune cu intrarea sau trecerea lor în corpuri de animale.

Sorta mai bună sau mai rea ce așteaptă pe un suflet în viețile succesive sau pribegirile sale, depinde de la viața mai mult sau mai puțin virtuoasă ce a avut-o în primul trup omenesc ce a locuit și de la zelul cu care 'și a împlinit datoriile sale religioase privitoare pe Cult. Așa în cât această sortă este considerată întru cât-va ca o recompensă sau pedepsă.

Când cu timpul în India a început să domnescă castele sacerdotale, și în acelaș timp cultul mai mult sau mai puțin idealist al lui Brama începu a înlocui cultul zeilor pământești și al îndumnezeirii elementelor cerului și ale mării, atunci credința într'o viață viitoare începu a ocupa un loc tot mai deosebit precum se poate vedea din *legile lui Manu* și din adaoșele Bramanice și Upanichadice ale Vedei. Atunci pribegirile sufletelor în corpurile oamenilor de diferite caste și ale animalelor de diferite specii începu a fi socotită ca o credință generală, cu explicări diferite asupra pedepselor ce urmau a le suferi în infern. După această credință pribegirea sufletelor în cerurile inferioare nu putea dura de cât un timp scurt, după care urmau a reintra iarăși în trupuri josnice. Chiar și sufletele cari intrau în cerurile superioare, și se învredniceau d'a se împreuna cu Brama sau Içvara zeul creator, nu puteau a-și prelungi viața peste sfârșitul unui period de timp determinat, ci trebuia după sfârșitul acestui timp să se întorcă și să între iarăși în trupuri grosiere sau josnice.

Pentru a scăpa de această rotire fatală de pribegire și trecere a sufletelor dintr'un corp în altul și dintr'o stare în alta, s'a inventat unirea sau ajungerea lor la așa numitul Brama cel de sus, acelaș tot-d'auna, adică neschimbat, însă deosebit de Brama creatorul și fără nici un amestec cu creațiunea și creaturile. Dar în acelaș timp credința era că nu se pot bucura de acest privilegiu, și nu pot ajunge la acest Brama de cât sufletele castei celor luminați și ale acelora cari au fost în totă viața lor credincioși următorii prescrierilor privitoare pe cult. Virtutea mai nu era ținută în sémă.

Ajunse în acest abiz sau sânul acestei pretinse ființe absolute, sufletele se absorbeau de ea, fără a se mai reîntorče. Acésta era scăparea sau mântuirea cea din urmă, considerată ca starea finală, sau sfârșitul suprem, pe care îl indica tuturor ómenilor ambele învățături ale bramamismului ¹⁾. Ele compară starea acésta a sufletelor cu un somn profund și fără vise, un fel de amortire desăvîrșită (mirvana).

Cu câte-va secole înainte de Iisus Christos o școlă filosofică indiană voia să suprima cu desăvîrșire credința în existența acestui Brama etern, care absorbe sufletele, și chiar a lui Brama Creatorul. Ea nu recunoștea altă ființă în lume, superióră sufletului omului ²⁾. Vrënd însă a explica starea finală a sufletelor (mirvana), fără a admite existența divinității în care se contopiau, susțineau, unii că ele trec într'un gol și izolarea cea mai desăvîrșită, unde nu este nici lume, nici Dumnezeu, și acolo sunt condamnate a se mulțumi cu ele înșile ca cum ar fi niște deși, existând așa sin-

¹⁾ Acésta era învățătura așa numitului brahmanismului ortodox, adică a părților sale numite Mimansa și Vedanta.

²⁾ Domnul Bunsen în scrierea sa amintită, pag. 156 dice că această direcțiune filosofică indiană nu era cu tot ateistă, căci credea în existența sufletelor. D-l Munsen uită că sufletele în care credea că există nu erau de cât sufletele omenești. S'ar fi potrivit mai bine dacă dice că ea nu era cu desăvîrșire materialistă.

gurative, iar alții că ele se pierd și se nimicesc. Nu trecu însă mult și o altă școlă filosofică indiană numită Joga a venit și a inaugurat iarăși credința în absorbirea sufletelor de către Dumnezeu, dând foarte multe descrieri, care de care mai superstițioase și mai absurde și asupra mirvanei. Însă și această școlă, nu admitea că se pot împărtăși de mirvana toți omenii, ci numai anumite caste, pe când sufletele celor-l-alți indieni sunt condamnate la eterna pribegire din trup în trup și din stare în stare.

Cu puțin înainte de venirea indienilor în contact cu Grecii prin cuceririle lui Alexandru cel mare, a avut loc o mare prefacere în convigerile și credințele lor religioase. Privilegiile castelor au fost atacate și s'au făcut toate eforturile să revină la vechia și adevărata credința bramanică, cu tendința d'a se putea învrednici de mirvana toate castele sociale și toți Indienii, sau prin știința, sau prin practica religioasă, prin zel și fanatism întru cele privitoare pe cult, sau prin virtute, sau în fine prin ascetism. După această credință tot credinciosul carele în viața sa, s'a putut înălța mai presus de lucrurile pămîntești, unul ca acesta la mórtea sa este vrednic de Mirvania, trece și intră în ea. Acesta trecere cu timpul fu numită *trecerea mică*, (hinayana) spre deosebire de *trecerea mare* (mahayana), nesimțirea sau amorțirea desăvirșită, în care credinciosul se îndumneșea și el însuși putea deveni un alt Buda, vrednic d'a mântui pre alții.

Acei cari prin viața lor nu s'au putut ridica, spre a putea fi vrednici de a trece în Mirvania mică, de au fost buni, trec în ființe bune, iar de au fost răi, trec în ființe rele și infernale, unde se pedepsesc prin cele mai crude pedepse. Toate aceste pedepse însă pentru credincioși au sfârșit, de și foarte târziu; și nu rămân în infern de cât numai necredincioșii.

În China înainte de introducerea Budismului erau două religii, a lui Confuciu și a lui Laotseu.

În ambele aceste religii, una a nobililor și acelor învâțați, alta a masilor, mai nu se străvede o idee clară despre o providență divină care să recompenseze sau să pedepsască sufletele într'o viață viitoare. Această credință cu tot ce o înconjoară și se referă la ea, nu se manifestă decât prin cultul pe care credincioșii îl aveau către cei morți și către părinții și strămoșii lor adormiți mai înainte.

De la secolul al III înainte de Christos de când Budismul și-a făcut apariția în China și a început a avea mulțime de credincioși, credința în pribegirea sufletelor era între cele mai respectate și venerate de Chinezii.

Credința în metempehoză se găsește, după mărturiile scriitorilor vechi și noui și la Geți și Celți ¹⁾. La aceștia această credință era atât o speranță despre o viață mai bună, cât și un îndemn către bravurile războinice, care erau socotite mai presus de ori-ce știință, pietate și virtute.

După vechia credință a Celților ori-ce suflet a trebuit ca mai întâi să fie unit cu substanțe sau corpuri neorganice, după aceea cu vegetale, în urmă cu animale inferioare și după aceea cu trup omenesc. După aceea el se ridică la o fericire cerescă, unde se bucură de o viață ca și acesta pămîntescă, însă numai în plăceri și desfătări și pentru tot d'auna ²⁾. Însă și în această stare nu este exclusă puțința d'a greși și d'a o lua iarăși d'acapo și ași face pribegirea sa.

Urme despre credința în metempehoză se vede și din mitologiile statelor scandinavice și ale Germanilor. Însă această credință aci poartă un caracter mai mult poetic și nu se poate bine distinge. Ideea însă despre un infern este clară. Dar unde, când și care era durata pedepselor, totul este cântat în așa mod, în cât nu se poate preciza aproape nimic cert.

D.

¹⁾ Comp. Diod. Sicil. V. 28. Lucian I, 454.

²⁾ Comp. Pictit bibl. univ. Geneva 1853 pag. 398 și următ.

CONCILIUL DE LA FLORENȚA

(Veđi Biserica Ortodoxă Română No. 7 an. XXII).

Imperatorul Ión Paleologul încetă din viață la 13 Octombree 1448 și tóte silințele sale pentru înlăturarea pericolului de care era amenințată patria sa aũ fost fără nici un folos. Nădejdea imperatorului și a partidei sale, că unirea cu Biserica occidentală va hotărâ pe principii Occidentului să le vie în ajutor se probă ca nefundată; ba ce e și mai mult acéstă nenorocită unire a turburat liniștea din imperiul său și a împărțit atât poporul cât și pe clericii în două partide ostile. Ión Paleologul a sacrificat decí iubirea supușilor săi, liniștea statului, credința strămoșescă în fine totul, numai ca să pótă mântui rămășițele imperiului său și a murit fără să aibă cel puțin o rază de speranță, că dorințele sale se vor realiza. Este adevărat că în anii din urmă ai vieții sale, și mai cu sémă după învingerea creștinilor la Varna, zelul său pentru unire a început să scadă, și el ar fi părăsit de

mult hotărârile luate la Florența, dacă până în sfârșit n'ar fi avut credința în ajutorul Occidentului.

Pe tronul vacant se urcă Constantin XI, fratele lui Ión Paleologul. El părea la început că e partisan al unirii de la Florența, dar observă în curând cât de numerosă era partida dușmană unirii, pe când partida curții se micșora din ce în ce. În capul antiunioniștilor era de astă dată Gregorie Scholarul, discipolul lui Marcu de Efes, care apăra ortodoxia Bisericii atât cu cuvântul cât și cu scrierea. Pe partea sa era atât poporul, cât și cea mai mare parte a clericilor. Prima greșală a imperatorului a fost, că el în loc să treacă pe față pe partea poporului, să stingă desbinarea ce exista, să reinvieze curajul cel vechi și să se prepare de luptă, din contră caută sprijin tot la Papă. El se adresază lui Niculae V, cerându-i ajutor și sfaturi, iar acesta, conform vechiului și jignitorului mijloc întrebuițat până acum, trimete la Constantinopole pe un delegat al său, Episcopul de Cortona, care să aducă la tăcere pe Scholariul și partida sa. Numărul nemulțumiților crescând și fiind-că dorința tuturor era de a se convoca un nou conciliu, în care să se limpedască situația Bisericii, imperatorul se vede nevoit, ca în 1450 să convoce un conciliu la Constantinopole. Ședințele se ținură în biserica Sf. Sofia și la acesta luă parte, pe lângă mulți Mitropoliți și Episcopi, și cei-l-alți trei Patriarhi. Hotărârile Conciliului de la Florența a fost înlăturate cu totul ca unele ce conțineau înșălăcluni ordinar și tot așa și adaosul Filioque. Patriarhul Gregoriu III e depus și în locul lui a fost ales Atanasiu, inamic al unirii. Visarion și cei-l-alți susținători ai lui au fost declarați ca trădători ¹⁾. Se părea acum că victoria este a

¹⁾ La acest conciliu s'a discutat mai întâi asupra purcederii Sf. Spirit, recunoscându-se credința Bisericii orientale. George Gemistu se plânse, că Grecii au fost înșălăți de Latini și că unirea s'a efectuat prin simonie. Patriarhii și mai mulți Mitropoliți arătară părerea lor

ortodoxilor în urma hotărârilor luate de acest conciliu. pacea însă nu s'a putut restabili. Imperatorul nu era omul care să îmbrățișeze cu căldură cauza cea dreaptă, el nu avea curajul de a face acésta și de aceea desbinarea se continuă mai departe atât în popor cât și în biserică ¹⁾. Noul Patriarch Athanasie n'a fost în stare ca să pôta rezista partidei unioniștilor și nici Imperatorul n'a avut curajul ca să'l confirme în noul post unde îl ridicase Conciliul, ast-fel el se vede silit să abdice. Fostul Patriarch Grigorie e nevoit să părăsescă Constantinopolul și să se retragă la Roma, unde credea că va putea afla ajutor. Ast-fei scaunul patriarchal devine iarăși vacant și anume în momentele cele mai grele prin care trecea imperiul bizantin.

În timpul acesta Constantinopolul devenise din ce în ce mai amenințat din partea Turcilor. Sultanul Mahomet II ardea de dorința de a pune capăt imperiului bizantin și de

de rău asupra celor întâmplute. Latini fură acușați de falsificarea scrierilor părinților bisericesci. Credințele eronate ale Latinilor au fost reînprospătate din nou în memorie și condamnate; așa s'a arătat: că chipurile sfințe la ei nu sunt pictate după tipurile primitive; căci întrebuițeză melodii profane în cântările bisericesci; că cer ca preoții să trăiască în celibat; că se întorc spre răsărit când se rógă; că întrebuițeză azimă la cumenicătură; că postesc Sâmbêta și mănâncă carne Mercuria; că ei zugrăvesc pe Dumneđeū-Tatăl cu culori, contra hotărârii Conciliului al VII-lea ecumenic; când fac semnul crucii încep din partea stângă; că Papa are putere lumescă; că adoréză sculpturile; că permit preoților imorali să celebreze serviciul divin; că nu ung îndată cu Sf. Mir pe cei botezați; că mănâncă animale sufocate etc. etc.

¹⁾ Conciliul ținut în 1450 a fost considerat multă vreme ca o invențiune a orientalilor. De acésta părere erau atât Hefele cât și Pitzi-pios. Așum însă nu mai pôte fi nici o îndoială, din cauza urmelor pe care le a lăsat în istorie. Acest eveniment principal a fost comunicat pentru prima ôră de Allatius, însă desfigurat prin anachronisme grosolane, prin o mulțime de erori și de contradicțiuni, pentru care cuvînt obiar el, Allatius, consideră acest conciliu ca o invențiune fără gust. Mai târziu însă Patriarchul Dositheî de Ierusalim (în Τομο: β' χ' γ' π' η' ζ', Iași 1698) publică în o formă mai bună aceeași dare de sémă asupra acestui conciliu luată din biblioteca privată a lui Constantin Lascaris. Frommann, Kritische Beitrage, pag. 223.

a stabili reședința sa în capitala vechiului imperiū. Pentru un moment el se mulțumi cu darurile trimise de Constantin XI și cu câte-va posesiuni pe țărmurile Strymonului și re-înoi vechile tractate, însă preparativele gigantice pe care le făcea tînărul Sultan, caracterul lui cel impetuos și dorința, pe care și o manifesta în ori-ce ocasiune de a cuceri Constantinopolul, tôte acestea probau că pericolul era eminent.

Imperatorul Constantin se hotărâ să cêră din nou sprijinul Papii. El trimise o delegațiune la Niculae V, care să-l rîge cu insistență ca să intervină pe lângă principii occidentali spre a-i veni în ajutor. De astă dată dispozițiunile Papii nu mai erau aceleași de mai înainte. El își arată amărăciunea sa înaintea delegațiunii acuzând pe imperator că atît el cît și fratele său Ioan Paleologul n'au voit să proclame decretul de la Florența, și că numele lui nu este pomenit în liturgiile solemne ținute în biserica Sf. Sofia. El însuși, Constantin, ȃce Papa, trebuie să vadă, ca nu prin o întârziere îndelungată să-l lovescă aceeași pedepsă ce a lovit și pe fratele său. Cu acestă ocasiune Papa își arată întrêga sa amărăciune pentru nereușita tendințelor sale și ale antecesorilor săi, și atribuie decadența și pericolul în care se afla Imperiul bizantin tocmai deconsiderării ce a arătat-o Biserica orientală celei occidentale. El reamintescă că odinioară națiunea grêcă a fost așa de bogată în omeni învățați și sfinți și acum a ajuns cea mai înjosită din tôte. «Mare trebuie să fi fost sacrilegiul, care a ațâțat așa de mult spre mânia pe Dumnezeu cel bun, ca întrêga Grecie, după cum numai rămâne îndoială, să o lase în mâinile inamicilor crucei lui Christos». Și apoi continuând tot pe acest ton adaogă: «Deja sunt aprîpe 500 de ani de cînd Satan a adus Biserica din Constantinopole la neascultare contra Episcopului Romei. Tratative fără număr au avut loc de atunci, numeroase concilii, delegațiuni nenumê-

rate aŭ fost trimese de o parte și de alta, până când în fine s'a publicat și s'a anunțat întregel lumii unirea de la Florența. De atunci aŭ trecut deja mai mulți ani și la Greci decretul de unire a rămas nebagat în seamă și nici chiar nu s'a arătat vre-o speranță, că ei ar inclina pentru primirea acestuia. Grecii nu trebuie să creadă, că Papa și întreaga Biserică occidentală aŭ pierdut rațiunea, pentru ca să nu pricépă ce sens aŭ avut scusele continuu și întârzierele. Ei cunosc acesta, suferă însă, după exemplul păstorului etern, care smochinului celui nefructifer i-a lăsat încă timp de doi ani pentru ca să producă fructe. Dacă tu împreună cu poporul tău primesci decretul de unire, ne vei avea pe noi, pe cardinali și pe întreaga Biserică occidentală în tot-d'auna gata pentru tine; refuzi tu însă acesta, atunci ne silești pe noi să facem ceea ce este necesar atât pentru binele vostru, cât și pentru onórea noastră» ¹⁾. O altă condițiune, pe care o mai punea Papa era, ca fostul patriarh Grigorie III să fie chemat la Constantinopole și reintegrat în toate drepturile sale.

Mulți dintre consilierii Papel erau cu desăvîrșire contra ideii de a se veni în ajutorul Grecilor, erau însă și alții, cari pentru motivul că unii dintre Greci nu respingeau unirea de la Florența, și considerând și importanța istorică bisericescă a Romei celei noi, reminiscențele sfinte, reliquiile, bisericile și chiar numele capitalei Imperiului, care reamintea pe bărbatul acela a le cărui merite pentru creștinism erau neprețuite, pentru aceste toate ei susțineau să li se dea ajutorul cerut. Pe lângă aceste motive se mai adăoga și pericolul de care era amenințată chiar Italia, în cas când Grecia ar fi fost cucerită de Turci. Aceste considerațiuni a determinat pe Papă ca să trimetă la Constantinopole pe cardinalul Isidor, fostul reprezentant al Bisericii rusești la Flo-

¹⁾ Pichler, Geschichte der Kirchlichen Trennungen, pag. 400.

rența, ca prin mijlocirea lui să se recunoască oficial decretul de unire. De câte ori Papii încercaseră de a trimete aici delegații latini pentru acest scop, n'aū putut reuși, de astă dată însă alegerea era bine nimerită, căci Isidor era grec de neam, cunoscea mai bine pulsul poporului și al clerului grecesc și scia în ce mod să procedeze. Afară de acesta Isidor se arătase ca un înfocat apărător al patriei sale și prin toate mijlocele căuta, ca pericolul de care era amenințată să fie înlăturat.

În Noembrie 1452 sosi Isidor în Constantinople, dar fu primit cu răcelă atât de imperator cât și de omenii săi. Imperatorul îi spuse că el nu pōte să siléscă poporul ca să priméscă unirea și îndemnă pe Isidor ca mai întâiū să caute să atragă pe monachii pe partea sa. Același lucru făcu și el, adunând pe senatorii și constătuindu-se cu dînșii, dar întimpină o opoziție puternică și din partea acestora.

În timpul acesta Turcii deveniseră din ce în ce mai agresivi și Imperatorul căutase în zadar prin făgăduinți și cadourii ca să împiedice încă pentru cât-va timp resboiul, care de astă dată trebuia să fie decisiv. Prin delegațiunea cea din urmă, pe care trimis-o lui Mohamed II el se exprima ast-fel: «Pentru că nici jurămintele, nici tractatele, nici supunerea nu pot să mai asigure pacea, mergi mai departe cu resboiul tău cel fără Dumnezeu. Increderea mea se sprijină numai în Dumnezeu; dacă lui îi va plăcea să immoae inima ta, mă voiū bucura de această schimbare fericită, și dacă el va preda orașul în mâinile tale, fără murmur mă voiū supune voinței sale celei sfinte. Până când însă judecătorul pământului se va pronunța între mine și între tine, datoriă mea este să trăesc și să mor apărând poporul meu». Răspunsul lui Mahomed al II-lea lăsa să se înțelégă că el alesese resboiul. Sultanul era acum pregătit îndeajuns spre a ataca Constantinopolul. El, cu toate protestările imperatorului bizantin, construisse pe țermul grecesc, numai la

cinci mile departe de Constantinopole, o fortăreță puternică, prin care predomina și marea și uscatul. De acum înaintea numai cù multă anevoință ar fi putut intra în Bosfor corăbiile dușmane, căci erau amenințate de ghiulelele Turcilor. Atacul contra capitalei a fost amânat până în primăvara anului viitor, totuși o armată puternică a fost trimisă să ocupe Morea, pentru ca să slăbescă forțele fraților Imperatorului bizantin. Tocmai în această epocă nenorocită, despotul Toma, unul din frați, a fost bucurat să amârat cu nascerea unui fiu «cel din urmă moștenitor» țice istoricul Franza, «scânteia ultimă a imperiului roman».

Vedând imperatorul că Turcii sunt așa aprópe de murii Constantinopolului și că Sultanul nu mai voesce cu nici un chip pacea propusă, se decise să primescă unirea. El scia că pe puterile sale proprii nu se putea rezema și ajutor nu 'i putea veni de nicăiri de cât din Occident. Isidor observă și el că numai e timp de pierdut și se grăbi, ca cel puțin de formă, se proclame unirea cu Biserica latină. În ziua de 12 Decembre 1452 se serbă unirea în mod solemn în biserica Sf. Sofia, fiind de față imperatorul, delegatul papal, aprópe 300 clerici și o mare mulțime de popor. La acest serviciu divin se făcură rugăciuni pentru imperator, pentru Papă și pentru fugarul Patriarch Grigorie.

În timpul când se proclama unirea în biserica Sf. Sofia, clerul și poporul, care rămăsese credincioși credinței ortodoxe, plecaseră în mare număr spre monastirea Pantocrator unde se afla marele apărător al ortodoxiei George Scholarius, care acum purta numele de monachul Ghenadie. El nu voi să se arate înaintea mulțimei agitate, se închise în chilia sa, și scrise pe ușa din afară următoarele cuvinte: «Sărmanii Greci, de ce ați pierdut mintea și încrederea în Dumnezeu și așteptați ajutor de la Franci? De ce voiți să îngropați cu orașul care va cădea în curând și ortodoxia vóstră? Dómnne! ai milă de mine. Mărturisesc înaintea feței tale, că sunt.

nevinovat de această crimă. Voi însă, nenorociților, vedeți ce aveți să faceți în închisoarea care vă amenință. Indrăzniți să aruncați credința părinților voștri și să întorceți nedreptatea asupra voastră. Eă, câtă vreme sufletul meu va locui în acest corp, nu te voi lepăda nici odată, ortodoxie iubită, nici pe tine sfință tradițiune». Aceste cuvinte ale sale avură un resunet foarte mare în inimile mulțimei, căci cu toții începură să strige: «Nu voim nici un ajutor din partea Latinilor, nu voim unirea». Mulțimea cutreera stradele Constantinopolului și peste tot se audea strigătul: «Jos cu azimiții, nu avem nevoie de ei Dumnezeu și Sf. Fecióră ne a mântuit odată de Perși și de Arabi, ne va mântui și acum de acest Mahomed». Istoricii Ducas, descriind starea sufletescă a poporul capitalei din acest timp dice: «Dacă chiar în cel din urmă moment un finger din cer ar fi apărut și ar fi făgăduit Grecilor scăparea cu condițiunea unirii, ei totuși n'ar fi primit» ¹⁾.

Pe când toate acestea se petreceau la Constantinople și rămășițele imperiului bizantin erau amenințate cu o distrugere sigură, puterile cele mari ale Europei, erau unele prea slabe, altele prea indiferente că să vie în ajutorul Grecilor. Papa Nicolae V 'i acusa, după cum am vedut de încăpățănare și falșitate și în loc să întrebuințeze cel puțin armele Italiei în ajutorul lor, el le profetisa sfârșitul, și onórea sa atârna acum de împlinirea acestei profeții. Chiar principi din Morea și insulele grecesci arătară o mare răcélă față de patria mumă; iar colonia Genovesă din Galata intră în tratative cu Sultanul, sperând ca după cucerirea orașului să capete și de la acesta avantajii comerciale. Póte că ar fi fost posibilitatea ca orașul să fie mântuit și fără ajutorul străinilor, dacă ómenii bogați din Constantinople ar fi a-

¹⁾ Pichler, Geschichte der Kirchlichen Trennung. pag. 401.

vut mai multă iubire de patrie și în loc ca averile lor să le conserve pentru Turci le ar fi pus la dispozițiunea Imperatorului ca să închirieze mercenari îndeajuns și să ea toate măsurile de apărare. Singurul care simțea întreaga situație și care cunoscea în de ajuns pericolul era Imperatorul, dar cu toate că curajul său egala acest pericol, forțele sale erau foarte slabe față de a le Turcilor.

M. P.

(Va urma).

ULFILA

VIAȚA ȘI DOCTRINA SA.

(Urmare, Vești Biserica Ortodoxă Română No. 7).

Rămâne dar dovedit, că Ulfila se îngrijea de aproape despre creștinarea populației de peste Dunăre, și 'și avea misionarii săi, pe cari numai el îi învăța, disciplina și hirotonea și apoi îi trimetea în Dacia Traiană, și acesta, pentru că numai el era recunoscut ca canonic Episcop al tuturor creștinilor Goți. Acum Athanarih, bătut de către Romanii s'a refugiat în regatul său și a pornit o a doua persecuție asupra tuturor creștinilor din Goția, spre a-și răsbuna asupra lui Fritigern, ce devenise creștin și asupra Romanilor și a-și șterge rușinea suferită. Acestă persecuție a fost cea mai crâncenă și mai îngrozitoare. Nenumărați creștini, locuitorii ai Daciei Traiane, au primit cununa martirică cu o rezignațiune și o perzistență nedescrisă. Persecuția începe în partea de jos a Moldovei și se întinde până și peste Dunăre. Cu această ocazie a suferit pe la anul 370 și sf. Sava martirisarea sa, el a fost în cele din urmă înecat cum am văzut, în riul Buzău (Μουσεών). Din martirologiile grecești și latinești cunoștem acum un număr foarte mare de mar-

tirî din acéastă epocă ¹⁾. Să nu uităm iarăși, că Biserica Gotă dacă voim s'o enumerăm la vr'o jurisdicție cădea pe acele timpuri în decursul secolului al IV sub jurisdicția Papei, cu siguranță până la Dunăre. Apoi și despre Biserica de peste Dunăre, de pe aceste locuri din Dacia Traiană, tot martirologiile latine ne-au conservat materiale mai multe despre martiri. Nici este posibil să admitem vre-o înfriurire bisericéscă alta, de cât cea a Papei pe atunci asupra Daciilor, pentru că jurisdicția sa se întindea în tótă peninsula Balcanică, numită și Europa. Pentru acest cuvînt găsim mai mult material pentru noi pe acele timpuri în Biserica papală. În părțile acestea, mai știm că s'au făcut cele mai vechi încercări de traduceri ale sf. Scripturî din limba grécă în cea latină, în Scytia mică a trăit și un Dionisie Exiguul, numit și Tracul etc. etc. Fericitul Ieronim spune în cronicul său că la anul 370 Athanaric a ridicat o grozavă persecuție asupra creștinilor din Dacia Traiană: «Athanaricus rex Gothorum in Christianos persecutione commota plurimos interfecit, et de propriis sedibus in Romanum solum expulit». Numărul creștinilor sporise foarte simțitor, cum am demonstrat, în Dacia Traiană, prin misionarii trimiși de Ulfila. Athanaric pornind cu furie acéastă persecuție asupra creștinilor au fost nevoiți aceștia a se refugia, spre a-și salva viața, tot în pământul Romanilor. Acésta-i a doua emigrare a Goților peste Dunăre. Ulfila în retragerea sa peste Dunăre s'a așezat cu creștinii săi în jurul Nicopolului și sub Balcani, acești noi emigranți s'au stabilit atât în Mesia cât și în Tracia. Ulfila, după Socrat și Sozomen, pare că a fost ortodox, până ce a trecut Dunărea și a participat la Sinodul

¹⁾ Consultă catalogul martirilor extrași din martirologiile: S. Augustin, Lubin, Nicodim, Aghioritul, și mai ales acel din Acta Sanctorum, unde sunt clasificați pe luni. Să ținem séma că în Acta Sanctorum sunt publicate până acum numai 10 luni, Noembrie și Decembre lipsesc. Cercetând acum, stând în Monăstirea Cozia și viețile sfinților, ediția de Neamț, 12 volume, publicate între anii 1807—1815, prin îndemnul și ajutorul și bănesc a neuitatului păstor, model între cei Români, Veniamin Costache, declar că n'am găsit nimic ce ne-ar interesa în cestiunea noastră. Aceste vieți sunt traduse din rusește, și respectiv de date, localități și numiri sunt foarte pe deasupra, ba de multe ori încercă mai mult pe cercetător, pentru că sunt lipsite de orice critică istorică.

·din Constantinopol la 360. τούτη και Ού) φίλας ὁ τῶν Γότθων ἐπίσκοπος τότε πρῶτον συνέθετο· τὸν γὰρ ἐμπροσθεν χρόνον τῆν ἐν Νικαίᾳ πίστιν ἠσπάζετο, ἐπόμενος Θεοφίλω, ὡς τῶν Γότθων ἐπίσκοπος ὢν, τῆ ἐν Νικαίᾳ συνόδῳ παρῶν καὶ συνεγράψε ¹⁾ Sozomen admite ca prin înșelăciune și corupție ar fi fost ademenit la acel Sinod de a subscrie confesiunea ariană ²⁾, Auxențiu îl descrie pe Ulfila ca și cum ar fi fost arian de la început, tace de această schimbare confesională a lui Ulfila. Mai drept este a admite că Ulfila a fost la început ortodox, și apoi cu ocazia emigrării ducându-se la Constantinopol a fost ademenit și poate nevoit de către Impăratul Valente și Patriarhul Eudoxiu de a primi arianismul, ca o condiție spre a i se permite așezarea peste Dunăre, pentru că predomină atunci arianismul. Nu putem ști pozitiv dacă toți creștinii Goți în emigrația a doua erau ortodocși sau arieni, putem însă afirma că trecând peste Dunăre au devenit și aceștia de confesiunea semi-ariană precum și cei refugiați cu Ulfila la început. Fritigern nevoit de năvălirea Hunilor și de către cruda persecuție asupra creștinilor din partea lui Athanarib, devine și el creștin, însă semi-arian și trece și el Dunărea cu populația sa. Pentru această strămutare a fost trimis Ulfila la Constantinopol de a cere învoire de la împărat și care li s'a dat prin influența lui Ulfila; dar tot cu condiție de a îmbrățișa credința Impăratului Valente, acesta ne-o spune clar Teodoret ³⁾. Ast-fel Ulfila primind semi-arianismul l'a urmat și toți Goții atât cei din emigrarea întâia cât și cei din a doua, împreună cu Fritigern când s'a retras și el peste Dunăre. Despre a doua persecuție de la 370 vorbește și sf. M. Vasilie în epistola sa către Ascholiu episcopul de Tesalonic, în care laudă virtuțile martirilor și în special pe Martirul Sava Gotul ⁴⁾. Această persecuție a durat mai mulți ani, fiind-că după Ieronim populația creștină se refugiasse peste Dunăre la 370 iar martiriul lui Sava se pune la 372. În tot acest timp dar, creștinii din Dacia Traiană au stat sub persecuție.

1) Vezi pericopa din Socrat.

2) Vezi pericopa din Sozomen.

3) Vezi pericopa din Teodoret.

4) Vezi Epistola Bisericeii din Goția.

Fericitul Augustin afirmă că creștinii persecutați de Athanarih erau ortodocși. «Nisi forte non est persecutio computanda, quando rex Gothorum in ipsa Gothia persecutus est Christianos crudelitate mirabili, cum ibi non essent nisi catholici, quorum plurimi martirio coronati sunt sicut a quibusdam fratribus, qui tunc illic pueri fuerant et se ista vidisse incunctanter recordabantur, audivimus ¹⁾. Putem afirma dar acum că după cum Goții au invadat de trei ori peste Dunăre, întâia dată la 355, când s'a refugiat și Ulfila, din cauza unei persecuții, la 370—372 a doua persecuție, când au avut loc a doua emigrare în masă măl mare, tot din cauza persecuției și în fine la 375 când a trecut și Fritigern și s'a făcut și creștin arian și când a avut loc și a treia persecuție. Să notăm că între 370 și 375 Hunii își făcuse apariția în Dacia Traiană și au contribuit mult și ei la aceste emigrări.

Pentru ca cititorul să se convingă singur despre adevărul că marea majoritate a martirilor erau dintre vechii coloniști ai Daciei Traiane și numai puțini dintre Goții, de și toți trec sub numirea comună de martiri Goți, dau aicea o mică listă ce arată origina numelor martirilor:

1) Sf. martiri cu nume latine: 1) Maximus, Acutionis, Vitus, Acutus, Tobias, Eugenda, Anastasius, Iucundus, Leonis, Ioannis, Gabrielus, Sionius, Bretonianus, Sinerius, Sineretus, Rutilus, Libius, Aeterius, Capitonis, Leonica sau Leuncula, Secundus, Sergius, Optatus, Maxima, Sylva, Mamyca, Virtus, Evagrius, Bonignus, Christus, Rufus, Patricius, Rufina, Moderata, Romana, Secundus, Florentius, Germanianus, Satorus, Gaianus, Maximus, Quintilianus. Florianus, Quirillus, Quindeus, Crispionius, Aquilinus, Victoris, Valention, Iulius, Martialis, Victorius, Servulus, Quirinus, Iulia, Saturnina, Ninnita, Marcus, Iulius, Ebustus, Rusticus, Silvius, Marcus, Iulius, Feliciana, Felicis, Emilius, Merona, Marina, Rodofia, Magrinus, Secundinus, Eperentius, Cicilia, Vitalis, Rufinus, Evangelus, Agnitus, Marcianus, Domnus, Aurelianus, Acipinus, Secundus, Maximus, Fortunatus Martialis, Secunda, Donata, Bassus, Maximus, Marinus, Iustus, Aemilianus, Dassius, Florus, Laurus, Maximus, Silvanus, Sa-

¹⁾ De civitate Dei XVIII 52.

binus, Basilla, Gordianus, Lucianus, Valerianus, Plantus Ambutus, Priscus, Crescentis, Faustinus, Martialis, Iannuarius, Marcialis, Pigra, Saturninus, Castus, Primus, Probus. etc... Tóte aceste nume sunt de origină latină, și puține latinizate și susținem că sunt martiri dintre locuitorii vechilor Daci, din acei Romani ori Romanizați cu cari s'a colonizat Dacia de către Traian și cari pe timpul lui Aurelian, din cauza năvălirii Goților și mai în urmă a Hunilor unii au trecut peste Dunăre și s'a așezat în orașele de pe malul drept al ei, iar alții au suferit martiriul pe teritoriul Daciei Traiane. Toți sunt martiri din timpul arianismului, exceptând numai patru din ei cari sunt martirizați de Bulgari în secolul al IX. Multe din aceste numiri se întâlnesc până astăzi românizate la ginta Română. Este dar de netăgăduit, că nomenclatura sf. martiri din secolul al IV și al V înainte cu secolii de creștinarea slavilor și bulgarilor, ne arată clar vechimea creștinătății locuitorilor din Daci.

II). Din contră numirile sf. martiri de origina Grécă pură sunt mai puține; dar să cităm câte-va și din acestea: Hermentis, Timotheus, Anastasius, Nichita, Georgius, Antigonus, Ephremus, Basileus, Eugenius. Agathadorus, Nestorie, Irineu, Theoprepis, Amflochius, Alexandru, Zosim, Ciril, Theotim. Dionius, Timotheus, Hesichius etc.

III). Se găsesc însă și numiri de origină străină, fie Gotă ori Traco-Dacă, ca: Artaxus, Herisus, Ratitis, Tatia, Rogat, Dandus, Danda, Sotrasi. Verca, Batussius, Arpila, Arbela, Hagna, Rhya, Egatrace, Hescous, Sigetza, Suerila, Suimpla, Philga, Baridis, Dacia, Calcorus, Sodera, Gotia, Speis, Spiritus etc.

Numărul martirilor în aceste trei persecuții a trebuit să fie enorm. Nu ni s'a conservat însă, de cât puține nume, probabil ale acelor ce erau din familii mai însemnate Romane sau ale unora dintre predicatorii ori misionarii ca Nichita, Sava, Sanzala etc. și cari au putut fi păstrate în memoria rudelor lor și a creștinilor refugiați. Numele acestora fie direct ori indirect s'a scris și notat de către vechii martirologiști latini și greci.

Înmulțindu-se populațiunea Gotă peste Dunăre și îngrijindu-se Imperatorul Valente de acesta, a început a-i constrânge și vexa prin mijloace administrative. Șeful Goților atunci nevoiți,

căci îi alungaă Hunii din Dacia Traiană, când trece Dunărea și Athanaric, se pacifică și se înțeleg între ei de a face cauză comună și rezistență Imperiului Roman, preținând pământuri și liniște. De aici se naște acel război fatal între Goții și Romani, când pierе în flacări Impăratul Valente. Acest fapt avu loc la 378. Înainte de această luptă Ammian istorisește că s'ar fi trimis la Valente un preot Christiani ritus presbiter ut ipsi adpellant (XXXI. 12. 8) ca să mijlocască pacea dar n'a reușit. Se poate admite că tot Ulfila să fi fost însărcinat și cu această solie. După această victorie a Goților asupra Romanilor, ei plécă în mase spre a cucerii Constantinopolul, c'ar Ascoliū îi oprește la Tesalonic, atunci se așeză toți în provinciile de la sudul Dunărei. Nu trebuie să admitem ca creștinii, adică Goții toți, precum și vechii coloniști ai lui Traian ar fi părăsit toți Dacia Traiană, mulți din ei s'au refugiat în locuri sigure, în munți, în peșteri și prin ascundeturile Carpaților, alt-fel nu se explică cum Hunii au primit în aceste locuri sămînța creștinismului. Nu cunoșcem să se fi trimis Hunilor vre un apostol ori predicator în acest scop, prin urmare Hunilor li s'a semănat creștinismul prin creștinii existenți în Dacia Traiană. Cunoștem însă că creștinismul era cunoscut Hunilor. În Dacia Traiană iarăși avu loc o a treia persecuție, cum am pomenit mai sus pe la 375, când au suferit martiriul mulți creștini din Dacia și mai ales cei de pe malul drept al Dunărei, cu ocazia retragerii peste Dunăre și a lui Athanaric ¹⁾. După mórtea oribilă a lui Valente și suirea pe tron a lui Teodosie, lucrurile iaă cu încetul altă față. Prin dibăcia împăratului Teodosie, Goții se pacifică și se liniștesc, atât din punct de vedere civil cât și bisericesc. Teodosie apără credința din Niceea și alungă pe ariani împreună cu Episcopul lor din Constantinopol. Adună un conciliu la 381 și se condamnă arianismul. Apoi prin noui dispozițiuni și legi restringe drepturile arienilor din Moesia, Macedonia și Tracia, în cât curând partida ariană devine neînsemnată. În Occident sub influența sf. Amvrosie se convocă un Sinod contra arienilor la Aquilea și condamnă pe ariani și se dis-

¹⁾ Să se consulte Acta Sanctorum și datele martirisărei creștinilor pe aceste timpuri.

titue și Episcopii arieni Paladiu și Secundian. Împăratul Teodosie mai încercă a împăca partidele religioase convocând un sinod la 383, care să fixeze norma credinței, dar nu reuși, din cauza cerbicieii arienilor. La acest conciliu se pare că participă și Ulfila cu puțină ani înainte de morțea sa. Iată ce ne spune Auxențiu despre Ulfila: «După ce Ulfila administră Episcopia sa 40 de ani, șapte dincolo de Dunăre și 35 în Imperiul Roman (de sub pölele munților Balcani până în Dunăre și administra și Biserica din Dacia Traiană) merse din ordinul împăratului la Constantinopol, la un conciliu; dar aci muri și fu înmormintat cu multă onöre, de o mare mulțime de coreligionari». După ce predomină credința ortodoxă, prin ajutorul Împăratului, atunci Teodosiu promulgă acele două legi religioase contra arienilor, legea No. II și IV, în codicele Teodosian, prin care interdice ori-ce discuții religioase, una din aceste legi este dată la 386, iar alta la 388, tocmai în anul morței lui Ulfila. Din cuprinsul acestor legi se vede că arienii erau persecutați și mult mărginiți în drepturile lor, și trebuie să admitem că Ulfila se duse la Constantinopol și la 388 spre a mijloci la Împăratul de a îndulci acele legi și a convoca un conciliu spre a pacifica lucrurile. Ulfila nu reușește a ridica acele legi și a provoca convocarea unui Sinod, de aceea bătân acum, obosit de muncă de apröpe un secul, vedându-se și condamnat și disprețuit, perdându-și vechiul sêu prestigiu și reputația de mai înainte, supărat și întristat möre în Constantinopol, ca și Athanarih, ceva mai înainte, și unde a fost înmormintat cu mare pompă, luând parte-la funerariile mulți Episcopi. Socrat ne spune (V. 23) că chiar atunci s'ar fi ales de succesör lui Ulfila un öre-care Selenas, got de origină, dar după mumă frigian. Acesta însemnă că Goții intrau în căsătorie cu locuitorii Daci, indigenii sau aduși sclavi. Ulfila lasă după el mai mulți discipoli crescuți și educați de el, ca Auxențiu, Selenas și Maximin etc., etc. Socrat ne spune că acest noü episcop al Goților mai înainte de a-l fi succesör lui Ulfila ȳ-a fost secretarul sêu: ὑπογραφεὶ τε γενομένῳ καὶ διαδόχῳ Οὐλφίλῃ τοῦ παρ' αὐτοῖς ἐπισκοπήσαντος—și care ȳ-a fost secretar și succesör lui Ulfila ce fusese Episcop la ei (Goții)¹⁾.

¹⁾ Sozomen VII 17.

Ulfila, cât a stat peste Dunăre s'a ocupat cu traducerea sf. Scripturî în limba Gotă, care-î monumentul filologic cel mai prețios pentru Germani până astăzi. Se susține de criticii Germani că traducerea lui Ulfila este de pe textul Grec; dar a consultat și pe cel latin, apoi că limba Gotă este elegantă și frumoasă, că literile le-aŭ luat ori împrumutat, pe lângă cele vechi Germone din dialectul Runic; din limba Grecă mai mult. Ast-fel Ulfila nu este un inventator al literilor Germane; ci un combinator, organisator, introducând în limba gotă litere grece și latine unde lipseaŭ cele germane, spre a putea mai precis a'și exprima ideile. În tot cazul Ulfila a fost un apostol al Goților și un Episcop al coloniștilor din ambele Daci.

Scris-am acestea în anul mântuirii 1898, August 5, în vestita Monastire Cozia, când am împlinit al 60-lea an al vrăstei mele.

Constantin Erbiceanu.

VIATA UNUI ÎMBUNĂTĂȚIT CĂLUGĂR ROMÂN

IRINARH ROSET.

Veđi Biserica Ortodoxă Română, an. XXII, No. 7.

Și am rămas eă sărman, numai cu călugărul și cu sluga cari îi aveam tocmiți cu léfă. Și întrebasesm eă pre părintele mai înainte de a i se lega limba, stând într'o đi de vorbă, i-am đis: Cinstite părinte, dacă te vei duce sfinția ta din viața acésta, ce să fac eă? Nu voiú putea șádea singur fără de sfinția ta în pustia acésta; iar el mi-aú đis: Da ce socotești să faci? Eă i-am đis: Socotesc să mē duc la Sfintul Munte, s'aú la Patria nóstră la o monastire. Iar el mi-aú đis: Fiule, eă te sfătuesc să nu lași acest sf. Munte că însuși Christos l'aú sfințit arătându-și din parte puterea și lumina Dumneđeirei sale, și să nu socotești că am venit noi de voea nóstră aice; ci el ne-aú trimis și pre mine și pre tine că așa aú bine-voit ca prin noi străinii și săracii să'și arăte Dumneđeésca sa putere și se zidéscă sfința Sa Biserică și Monastire, să le aducă la starea lor cea din-

tălău, precum aŭ Ńis el, cĂ puterea lui ĩntru neputinŃĂ sĂ sĂvĂrșește și cele ce sĭnt cu neputinŃĂ la omeni sĭnt cu putinŃĂ la Dumneđeu. Iar eŭ iarĂș am đis cĂtrĂ đĭnsul: Cinstite pĂrinte, eŭ nu am darul sfinŃiei tale, sfinŃia ta aĭ avut dar de la Dumneđeu, cĂ te ĩubea și te evlavisea creștinii și sĂ temeĂ și sĂ ĩnfričoșĂ; turcii nu ĩndrĂznea sĂ-Ńi facĂ rĂu vĂđĂnd cu ochii lor minunile cari le-aŭ fĂcut Dumneđeu prin sfinŃia ta. Iar el aŭ đis: Fiule, minunile le-aŭ fĂcut Dumneđeu nu pentru mine, cĂ eŭ om pĂcĂtos sĭnt; ci pentru acest sfinŃ loc al sĂu, ca sĂ astupe gurile pĂgĂnilor și sĂ-l ĩnfričoșeze sĂ nu ne supere; ci sĂ ne lasĂ ĩn pace sĂ lucrĂm ĩn viea lui. DupĂ aceste cuvinte i s'aŭ legat limba, și aŭ mai trĂit 36 de cĂsurĭ ne vorbind nĭmic, apoi ș'aŭ dat duhul, și l'am ĩngropat precum am đis mai sus. Și am rĂmas eŭ plĂngĂnd dupĂ el ĩn tĂte đĭlele, cĂ ĩmi aduceam aminte de sfĂtuirea lui, care m'aŭ sfĂtuit ca sĂ nu las Monastirea Thavorului și nu mĂ puteam stĂpĂni de plĂns, pĂnĂ s'aŭ ĩmplinit 40 de đĭle și de abea mi-aŭ ĩncetat plĂngerea, și mĂ gĂndeam ce sĂ fac, cĂ de voiu lĂsa biserica pustie, ziditĂ numai jumĂtate și mĂ voiu duce, vor veni turcii și vĂđĂnd'o pustie nepĂzĭtĂ de niminea vor rĂsipi-o, și sĂ vor pierde ostenelele nĂstre, cari ne-am ostentit ĩn 16 ani și milosteniele cĂ am adunat, pĂrintele dintr'o parte și eŭ dintru alta, cari le-aŭ dat creștinii cu mare rĭvnĂ pentru zidirea bisericii. Și mi-aŭ đis gĂndul ca sĂ o pĂzesc pĂnĂ sĂ vor ĩmplini trei ani și voiu desgropa și pre starișul și ĩl voiu face pomenirea cea obicĭnuitĂ de trei ani, cĂ pĂnĂ la trei ani se va cunoște, de ĩl va fi voea lui Dumneđeu sĂ se zidĂscĂ biserica și monastirea, va trimite pre vre-un om puternic, care va putea sĂ scĂđĂ firman și sĂ pue bani și sĂ o zidĂscĂ. Iar de nu se va afla nimene pĂnĂ la trei ani, apoi mĂ voiu duce și voiu lĂsa-o. Și aŭ ĩconomisit Dumneđeu, cĂ pĂnĂ la trei ani s'aŭ zidit biserica desĂvĭrșit, cĂ atunci cĂnd am pus eŭ gĂndul acesta care am

șis mai sus, am întreat și pre Arhiereul Nazaretului ce să fac, și mi-aș șis să fac răbdare până va scie la Patriarhul, că era încă tot în Țarigrad; nu se întorse-să la Ierusalim. Și i-aș scris că părintele Irinarh aș zidit biserica din Thavor pe jumătate, și Turcii l'aș oprit de zidire, pentru că nu are firman de la împăratul și el s'aș bolnăvit și aș murit, și diaconul lui aș rămas singur și vrea să fugă să lase zidirea bisericii pustie; dar nu să îndură pentru ostenele lor și milosteniile cari le-aș dat creștinii pentru zidirea bisericii, să nu se piarță în zădar. Că viind Turcii și găsind'o pustie o vor răsipi și se teme și de Dumneșeu să nu-l pedepsescă pentru neascultarea lui de sfatul Starișului și nerăbdare și nu știe ce să facă. Și s'aș bucurat Patriarhul când aș aușit că s'aș zidit biserica jumătate. Și aș scris cătră Arhiereul Nazaretului ca pre mine să mă hirotonisescă preut în locul Starișului meu și să-mi porțe de grijă de tôte cele de nevoe, și să șeș să o păzască, că el cât de curând va scôte firman de la împăratul și ne va trimite, și va scie și la epitropii lui la Ierusalim să trimiță meșteri și lucrători și bani să o săvîrșască. Și până în două luni de șile ne-aș trimis firmanul. Iar zidari n'aș trimis; că nu aș putut să se apuce de lucru în anul acela 1860, pentru turburarea și vărsarea de sânge ce s'aș făcut în muntele Livanului și în Damasc. Că s'aș sculat unii din Turci fără de știrea Sultanului, că îi era vrăjmași și s'aș unit cu Druzii și aș prădat și aș răsipit biserici, și aș tălat preoți și creștini 17,000 și le-aș luat averile și din fetele cele mai frumoșe aș luat robe 1200 și le-aș turcit și le-aș druzit și le-aș luat loruși mueri și era frică mare în tôte Siria și Finichia și Palestina. Și în anul acela 1860 am șășut eu numai cu un călugăr și o slugă în pustia Thavorului, pășind biserica și așteptam din și în și să ne tae: dar s'aș milostivit Dumneșeu și s'aș făcut pace tot într'acelaș an. Că aș trimis Sultanul ostași viteji și aș prins pre începătorii turburării

și iaă pierdut cu fel de fel de morți și s'au făcut pace. Și așa în anul 1861 au trimis epitropii din Ierusalim vre-o 70 de lucrători și au dat și bani în mâna calfil și au venit la Thavor. Și am tocmit și noi din Nazaret 60 de lucrători și s'au făcut de toți 130 de meșteri cu lucrători, și lucraser noi cu Starițul 40 de țile și au lucrat și ei 40 de țile și au isprăvit zidirea bisericii; dar au lăsat'o netencuită până la alt an, ca să se așeze zidirea și să se usuce bine. Iar în anul 1862 s'au întors Patriarhul din Vizantia la Ierusalim și au adus și catapitezma bisericii din Thavor săpată și poliită cu aur și lespizi de marmură și meșteri iscusiți ca să o tencuiască și să o pardosască. Și au trimis pre meșteri înainte cu 40 țile ca să o gătască. Și el au poruncit la zugravii iscusiți de au zugrăvit icone frumoșe mari și mici și au gătit cărți și veșminte și câte era de trebuință și le-au trimis. Și mai înainte de praznicul Schimbării la față cu câte-va țile au venit și însuși el, Patriarhul Chiril, cu arhimandriți și preoți și diaconi. Și s'au adunat și norod până la 500 de prin sate și orașe. Și au slujit Patriarhul cu preoți și diaconi în 6 August, și au sfințit biserica și pre mine m'au făcut Arhimandrit. Și am șădut eu în sfinta Monastire Thavorul pentru dragostea lui Christos 20 de ani împreună cu duhovnicescul meu părinte Arhimandritul Irinarh Roset, pentru ca să-i slujesc la bătrânețile lui, că el la tinerețile mele m'au primit și m'au povățuit și m'au făcut monah și diacon. Iar dacă l'am îngropat, și m'au făcut Patriarhul pre mine preot și arhimandrit, iam cerut blagoslovenia să mă duc la sfintul Munte spre închinarea sfintelor monastiri de acolo. Iar el m'au sfătuit ca se mai fac răbdare până va face câte-va chilli și zid împrejurul monastirei. Și am mai șădut încă alți 20 de ani pentru Domnul și pentru hatărul Patriarhului, slujind nu numai sfinta Liturghie; ci și la toate slujbele cele trebuincioșe monastirei. Apoi am îmbătrânit și m'am bolnăvit și n'am mai

putut să mai întâmpin slujbele și turburările și grijile monastirești. Iar în câtă vreme aș trăit bătrânul făcusem noi cinci chilii și când ne-am apucat de zidirea bisericii vedând-o că din vechime aș fost de 15 coți și în lung și în larg, am judecat noi să o facem mai lungă în lung ca să fie mai frumoasă, și am împreunat și pridvorul ei cel vechiu, și l'am făcut tot biserică, cu scop, ca mai pre urmă când vom câștiga bani de unde-va să-i facem alt pridvor nou. Și așa s'aș zidit de 22 de coți de lungă și de 15 de largă și spre înălțime jumătate, precum am șis mai sus. Iar după ce aș murit Starițul și aș luat-o Patriarhului în stăpânirea sa și aș săvârșit-o când aș venit să o sfințască cu câte-va țile mai înainte de Schimbarea la față, aș poruncit unui preot într-o ție de aș făcut sfința Liturghie. și mie mi-aș țis de am făcut colivă și deschidând mormîntul Starițului i-aș făcut panahidă, și i-aș citit însuși Patriarhul rugăciunea de ertarea păcatelor. Și aș poruncit unor meșteri de i-aș săpat grópa afară din biserică, la colțul bisericii despre améță zi, lângă părete despre apus și aș poruncit de l'aș scos din biserică și l'aș pus în grópa cară i-aș săpat-o. Iar eș m'am scărbit că l'aș scos, și înțelegênd Patriarhul că m'am scărbit, mă mângăe țicêndu-mi să nu mă scărbesc că el are gând să facă arhică bisericii și va rămânea mormîntul Starițului în arhică dupre cum să găsec și la alte biserici și monastiri țitorii în arhică îngropați, pentru că în biserică nu se cuvine a se îngropa morții. Dar n'aș apucat să facă arhica. că l'aș scos și pre el blagoslovitul din scaun. Ci de abea aș apucat de aș făcut 10 chiliuți mici și un arhondaric mare și zidul împrejurul mănăstirei, apoi s'aș sculat arhieriei și cu călugării lui și l'aș silit ca să facă epitropie adevêrată, nu numai în lipsa Patriarhului să se chieме epitropi; ci și în ființa lui, ca să știe și ei ce venit vine și ce cheltuială și la ce lucruri să cheltuește pe tot anul în Patriarhia Ierusalimului. Iar el aș țis, că în vremea

patriarhilor celor mai înainte de mine n'aũ fost acẽstã rãnduialã; nici eũ nu o voiu face. Iar ei s'aũ turburat și aũ dat jalbã la Sultanul și l'aũ rugat ca sã-l scõțã din scaun cã numai voesc sã le fie Kiril Patriarh, cã nu se põrtã bine; și sã le dea voe sã-și pue alt patriarh, care se va purta cu dreptate. Și îndatã aũ trõmis Sultanul un vapor cu ostași înadins și l'aũ luat la Țarigrad, și l'aũ primit în curtea sa Constantinidi, boerul cel mai bogat din creștinii, cã îi era prietin și iubit fiũ de duhovnicie și avea și bisericã în curtea sa și acolo aũ murit. Iar în Ierusalim aũ fãcut Patriarh pre Arhiereul Gazãi Procopie, cã era molatic și fãcea tõte dupre voea lor. Și așã nu s'aũ mai îngrijit nimine sã mai facã pridvor bisericii în Thavor pãnã în ñiva de astã-ñi. Cã eũ, fiind cã eram tot bolnav, am cerut voe și m'am mutat în lavra Sfintului Sava sã mẽ liniștesc cãt a vrea Dumnedeũ sã mai trãesc. Și acum în Thavor rãnduește Patriarhul din Ierusalim igumen pre cine voește, și trãesc fãrã de fricã, cã sã învoisã Patriarhul Kiril cu Latini și i-aũ îndemnat ca sã zidescã și ei monastirea lor cea rãsipitã pentru care am pomenit mai la începutul cãrții aceștia. Și s'aũ dus însuși Patriarhul cu vre-o câți-va cãlugãri latini din Ierusalim la Thavor, și aũ pus hotar prin mijlocul muntelui în lung spre rãsãrit și apus, și le-aũ ñis sã stãpãnescã el jumõtatea muntelui despre amẽdã zi, unde aũ fost și monastirea lor din vechime, și ortodoxii sã stãpãnescã jumõtatea muntelui despre miadã nõpte, unde aũ fost monastirea lor cea veche, și sã nu lãsãm sã mai vie și alte nații preste noi. Și aũ adus latini firman de la Sultanul, și aũ zidit bisericã și monastire, și locuesc într'ãnsa acum tot-dẽuna ca 15 õmeni cãlugãri și frați și slugi, și la monastirea nõstrã tot așã. Și s'aũ tãiat acum pãdurea de pre vîrfu muntelui, și în locul ei aũ fãcut grãdini și vii și pomi aũ sedit. Ortodoxii în partea lor și Franchii în partea lor. Și acum pãduri numai pe cõsta muntelui despre miadã

nópte mai este, iar în cele-lalte părți ale muntelui numai este, și numai îndrăznesc tâlharii să se mai apropie de munte. Și acum vin închinători din tot némul și limbă, o mie și două mił pe an, până și babele cele neputincioase, și să sue cu caii și cu tot calabalăcul lor în munte și dorm o nópte și mai multe, cât voesc, și ascultă sf. Liturghie și să plimbă pe munte fără de frică și să duc mulțumiți și slăvind pre Dumneđeũ. Iar mai înainte când era muntele pustiũ și monastirile răsipite, de abea să ducea o sută sau două pe an, cari era mai tineri și viteji într'armați cu arme, și lăsa caii și calabalăcul lângă satul acel turcesc, care este lângă munte despre apus, cu numele Daburia, și să suea în munte pe jos cu armele în spinare și să închina la monastirile cele răsipite, și se plimba pe munte un cias, mult două, și fugea degrabă să nu-l apuce nóptea în munte, și să pogorea și dormea lângă sat afară, și punea și străji înprejurul lor, ca să nu le fure tâlharii ceva nóptea, dormind ei.

Până aicea, am povestit pentru viața și petrecerile, duhovnicescului nostru, părintelui Arhimandritul Irinarh Roset și pentru zidirea și înoirea bisericii și a monastirei din sfintul munte Thavorul.

Iar acum să povestim și pentru Darul lui Dumneđeũ, care locuea întru acest cuvios părinte. El când aũ petrecut în pustie acei 12 ani, să nevoea cu post și cu umiliciósă rugăciuni, să ruga cătră Dumneđeũ și cătră prea curată Maica Lui, ca să-i dăruiască darul rugăciunii minții. Și i-aũ ascultat Dumneđeũ rugăciunile și i-aũ dăruit, și să lucra în inima lui neincetat; dar fórte să păzea să nu-l înțelégă nime, numai duhovnicul lui știea. Iar mie mi-aũ spus un monah bătrân Focșănén, care viețuea în pustie într'o pădure aprópe de schitul Dălhăuț, acela când aũ auzit de părintele Irinarh patriotul lui, că viețuește în pustie, aũ dorit ca să-l vadă pre el și pre nevoințile lui, ca să se folo-

séscă. Și ducându-se la el, l'au rugat să-l priméscă să viețuiască lângă dînsul. Și l'au primit și au șăđut vre-o doi s'au trei ani, și acela l'au cunoscut și s'au încredințat cu adevérat, că părintele Irinarh are rugăciunea minții. Iar după acei doi, trei ani s'au întors iarăș la chilia sa în pustie lângă Dălhăuț. După aceea trecënd ca 30 de ani când am plecat noi cu Starițul la Ierusalim și am mers la Focșani să ne scótem pașapórté, iată că și bătrânul acela, monahul Gherasim, venise la târg pentru trebuință, și întălnindu-ne se bucura bătrănií unul de altul că după 30 de ani s'au învrednicit să se mai vadă. Și mă veseleam, și eú vedënd dragostea lor și am petrecut împreună o đí și o nópte, și atunci mi-au spus mie în taină bătrânul Gherasim: Să știí părințele, că Starițul téú iaste cu viață sfintă și are rugăciunea minții; dar nu spune nimăruí că fuge, de slava ómenilor, ca să nu cadă în mândrie. Și auđind eú, m'am bucurat că am așa stariț; dar nu í-am spus, că m'am înștiințat eú de taina lui, ca să nu-l scărbesc; ci am tăcut până ne-am dus la Ierusalim și la Nazaret și am șăđut acei șapte ani, apoi ne-am suit în Thavor precum am spus mai sus. Și șăđënd acolo numai noi amăndoí, í-am đis într'o đí: Cins-tite părinte, mie mi-au spus bătrânul Gherasim că sfinția ta aí rugăciunea minții; ear el mi-au đis: Fiule, cu adevérat am avut'o puțină vreme; dar am lásat'o, căci când am șăđut în pustie acei 12 ani, mă rugam lui Dumneđeú și prea curatei Maiceí Lui, ca să-mí dăruíască și mie acel sfint dar, și șăđënd eú la rugăcinne într'o nópte la miezul nopții de năprasnă s'au luminat chilia unde șédeam și m'au ímpresurat ímprejur ca o văpae de foc; dar nu mă ardea și au ínceput în inima mea a striga tare: Dómne Iisuse Christóse, Fiul lui Dumneđeú, miluește-mé pre mine, păcătósul. Iar eú m'am ínspăimăntat și m'am temut, ca nu cum-va să fie ínșălăciune drăcéscă. Și a doua đí m'am dus la duhovnicul méú părintele Iosif, care avea rugăciunea minții

și aș făcut și câte-va minuni, și m'am mărturisit. Iar el mi-aș dat canon, ca să nu dorm culcat pre pat; ci șădënd în scaun să dorm numai un cés în 24 de césuri. Și întorcëndu-mă la chilia mea m'am ispitit, ca să urmez dupre porunca duhovniculuș, și nu am putut, și vėdënd că nu pot, m'am lăsat de rugăciune. Și am încetat noi atunci de vorba acésta. Iar mai trecënd pușină vreme iar l'am întrebat într'o đi: Cinstite părinte, da dacă câștigă cine-va rugăciunea minșii și o lasă apoi; ar dori-o iarăș și ar cere-o de la Dumneđeș, nu-ș o dă iarăș? Iar el mi-aș đis: Ba nu mai să voľască și să o cėră, iarăș i-o dă. Și îl vedeam de multe ori cu ochiș plini de lacrimi; dar nu mai să stăpănea, ca să nu curgă din ochi, ca să nu-l înșelęgă ómeniș, și alte ori îl vedeam mișcându-ș buzele; iar dacă simșea că mă ușt la el îndată înceta din buze, și din cuvintuluș și din vederea mea, care îl vedeam, am cunoscut că o avea el rugăciunea și o lucra. Dar mi-aș spus mie așa acoperit, ca să rămășu eș la îndoľală și să nu mai spuș și la alș ómeniș. Iar videniile și prorociile cari le-aș spus mai înainte, cea întâi iaste care cu trei ani mai înainte aș prorocit pentru Mitropolitul Veniamin, că are să lasă scaunul și să se liniștescă la o mănăștire și s'aș împlinit. Al doilea, pentru Patriarhul Ierusalimuluș Kiril, că aș să-l scóșă călugăriș luș din scaun și s'aș împlinit. A treia, pentru un monah Nifon critén, că are să se facă Arhiereș în Nazaret și s'aș împlinit. Al patrulea, pentru turburarea și vărsarea de sânge ce s'aș făcut în muntele Livanuluș și în Damasc cu trei ani mai înainte aș spus și s'aș împlinit. A cincea, cu patru ani mai înainte de a ne apuca noi de zidirea bisericii, aș vėđut bisericile și a nóștră și a latinilor și monastirile zidite și săvirșite, și s'aș împlinit. Dar tot atunci când aș vėđut monastirile zidite mi-aș spus mie đicënd: Fiule, am vėđut amândouě monastirile săvirșite, iar noi amândoi ne-am luat haínele și ne-am mutat la lavra sfin-

tului Sava. Și trecând acei patru ani și sosind anul 1859, ne-am apucat și am zidit biserica jumătate și s'aũ bolnăvit și Starițul și aũ murit și l'am îngropat în munte și în biserică dupre cum am spus mai sus. Și mă miram eũ că tóte prorociile câte mai înainte le-aũ spus s'aũ împlinit; iar acésta că s'aũ mutat la Sfintul Sava nu s'aũ împlinit, că aici în munte aũ murit și l'am îngropat. Iar trecând cinci ani după sfințirea bisericii mi-aũ trimis și mie în Thavor Patriarhul Kiril o filadă dintru acele cari le-aũ alcătuit ei și le-aũ tipărit în Ierusalim și le-aũ dăruit pe unde aũ voit, care este istoria sfintului munte Thavorul, care istorisește pentru multe pricini și întâmplări, ce s'aũ făcut în Thavor din vechime și cine și când aũ răsipit cetatea și monastirile.

Apoi povestește și pentru zidirea și înoirea bisericii și a monastirii, că aũ zidit'o Patriarhul Chiril din temelie și aũ săvârșit'o, și aũ venit însuși el cu sinodia lui și aũ slujit în 6 August și aũ sfințit'o, și s'aũ adunat norod ca la 500, și s'aũ făcut bucurie și veselie mare în ziua aceea.

Apoi pomenește și pentru părintele Irinarh, o pomenire întunecată, ca se nu înțelegă nimenea nici odată, că îi schimbă numele din Irinarh, Irinofilos; și din Arhimandrit îl face monah prost și din român îl face străin. Că ȳice: Iar pre urmă după sfințirea bisericii, un monah óre-care cu numele Irinofilos de la lavra sfintului Sava s'aũ suit în muntele Thavorului și aũ petrecut într'o peștere viață punicăscă 18 ani. Iar pentru că aũ zidit biserica jumătate saũ aũ făcut alt ceva nimic nu spun; ci tóte ostenelele nóstre cele de 16 ani le ascund. Ci noi nimic nu ne scărbim de acésta, că cel ce știe tóte cele ascunse le va arăta în ziua arătării sale, că noi pentru dînsul am rivnit și ne-am ostenit nu pentru slava ómenilor. Și când am citit eũ acea filadă, atunci am înțeles, că ei l'aũ mutat la sfintul Sava numai cu numele. Iar eũ singur am voit și m'am mutat și cu trupul

și cu hainile, și i s'au împlinit și acésta prorocie. Iar minunile care le-au făcut Dumneđeũ prin părintele sînt aceste: Cea întăi, o muere din satul acel turcesc anume Daburi, care este chiar lângă munte, auđind de părintele că citește la bolnavi și să fac sănătoși, și avênd ea un prunc mic la țîță și bolnăvindu-se aprópe de mórte au cređut că dacă îi va ceti părintele se va face sănătos. Și nefiindu-i bărbatul ei acasă s'au furișat de neamuri și megilași și ș'au luat pruncul în brață și s'au suit la vârful muntelui, și era vreme ca un cias după răsăritul sórelui. Iar părintele se primbla pe marginea muntelui despre apus rugându-se lui Dumneđeũ, și vedđend pre muere suindu-se singură să mira cum îndrăznește de să sue singură unde đece bărbai înarmați de abea îndrăznesc să se sue în munte de frica tâlharilor. Și când s'au mai apropiat puțin la părintele muerea au început a să ruga să facă milă cu ea și să citească copilului ei, că este bolnav de mórte. Iar părintele au întreat'o: De unde ești? Iar ea au đis: Din satul Daburie. Iar părintele iaú đis că în Daburie nu sînt creștini, ce dar turcă ești tu? Iar ea au đis: Turcă cinstite părinte. Iar părintele i-au đis: Apoi de ce dar vii la mine, popă creștin fiind eũ, dute la popa vostru și la doftori. Iar ea au đis: Nu mă duc la niminea alții, eũ am venit la Dumneđeũ și la sfinția ta, și cređ că dacă vei ceti fiului meu se va face sănătos și va trăi. Iar părintele vedđend credința ei saũ uitat înprejur și au vedđut o gaură într'o pîtră plină cu apă de plóe și au blagoslovit și au sfințit apa și au luat cu mâna și au stropit pre copil și i-au citit câte-va cuvinte în scurt însemnându-l cu semnul sfintei Crucii. Și au đis muerii: Crede lui Dumneđeũ femee, că fiul têu de acum îi sănătos, mergi cu pace. Și întorcêndu-se turca acasă au asodat pruncul fórte și l'au priminit și au început a suge și s'au făcut sănătos. Iar muma lui de bucurie au început a spune la toți și a lăuda pe părintele. Și auđind hoguea lor și mai

marii satului s'aũ scãrbit, și viind bãrbatul muerii intru aceeași ȃi sãra la casa sa de unde s'aũ fost dus, aũ inceput hoglea și marii satului al ocãrã, ȃicẽdu-ĩ, cã voi ca cum nu aũ avea nici legi nici credinȃã, așã nici o pãziȃ. Iar el neștiind pricina, le ȃice: Ce v'am fãcut eũ vouã de mẽ ocãrãȃi? Iar ei i-aũ ȃis: De ce lãsaȃi muerile vãstre de se duc la ghẽurul acel din munte sã citẽscã copiilor voștri? Iar el le-aũ ȃis: Eũ n'am fost acasã, nu știũ nimic de acẽsta, iar dacã-i așã pricina, las cã mãine de diminẽȃã mẽ duc sã-l inpușc. Și sculãndu-se a doua ȃi de diminẽȃã aũ luat pușca și s'aũ suit în munte, și mergẽnd la chilia pãrintelui aũ gãsit ușa închisã; dar nu încueatã și intrãnd în chilie aũ gãsit într'un ibric puȃin unde-lemn și într'o traistã puȃinã fãinã și le-aũ vãrsat de necaz și eșind afarã l'aũ orbit Dumneȃeũ și nu vedea cãrarea pre care aũ venit ca sã se întãrcã acasã, care era ca de o aruncãturã de piatrã de la chilie și sã ducea pãnã la cãrare și iar se întorcea la chilie, și iar se ducea la cãrare și nu o vedea și umbla așã cu pușca în spate ca un eșit din minte. Iar pãrintele sã dusesse la marginea muntelui despre rãsãrit și sã primblase prin pustie rugãndu-se lui Dumneȃeũ dupre obiceiul sãu. Și era ca un cias de cãnd rãsãrisã sãrele, și acum se întorcea la chilie și vẽȃẽnd pre om de departe, i-aũ ȃis gãndul cã vrãjmaș iaste omul acela, pre mine mẽ cautã sã mẽ omãre. Și s'aũ tupilat în niște tufe ce era acolo și il pãndea sã vadã ce vrea se facã. Și șãȃẽnd puȃin în tufe și vẽȃẽndu-l cã numai sã invãrtește imprejur ca un lipsit de minte și nu apucã într'o parte, aũ ȃis intru sines, ia se mẽ duc la el sã vedem ce cautã, cã nu pãte el sã-mi facã rãu fãrã de voea lui Dumneȃeũ. Și ducẽdu-se la el l'aũ întrebat, de unde ești omule și pre cine cauȃi; iar el aũ inceput a se ruga ȃicẽnd, iartã-mẽ pãrinte cã ȃ'am greșit, am vãrsat în chilia ta puȃin unde-lemn și puȃinã fãinã de necaz cã nu te-am gãsit; dar sã nu te scãrbești, cã iȃi voiu

aduce altele de la mine în locul celor ce le-am vărsat. Și iată că îți spuî adevărul, că eî sînt bărbatul muerii, care aî venit cri diminéță și aî cetit copilului ei, și copilul acum este sănătos, îți mulțemesc omule al lui Dumneđeî. Dar s'aî scărbit popa nostru și mai mariî satului și fórte m'aî ocărât. Iar eî nebunul m'am măniat și am pus în gândul meî să viu să te înpuşc; iar Dumneđeî n'aî voit ca să-ți fac rēî celui ce mi-al făcut bine; ci m'aî pedepsit pre mine cela ce sînt vrednic de pedépsă, că iată acum nu vēđ încotro să apuc. Iar părintelui i s'aî făcut milă de el și i-aî đis: Cum nu veđi iubitele, că ochii tēi sînt sănătoși și nu te dor. Iar el aî đis: Nu mă dor părinte; da nu vēđ. Iar părintele l'aî luat de mână și i-aî đis: Vino să-ți arăt eî cărarea, că acum cu darul lui Dumneđeî vei vedea că ți'ai cunoscut greșala și te-al pocăit. Și ajungēnd la cărare aî vēđut luminat și aî cerut ertăciune. Și i-aî đis părintele: Dumneđeî să te erte, mergi cu pace. Și întorcēndu-se la satul sēî Daburie, aî spus la toți tóte cele ce aî pătimit, și să înpăîmănta Turciî și ei singurî spunea la creștinî cum s'aî întâmplat pricina, și s'aî dus vestea prin tóte satele și orașele și să bucura creștinii.

A doua minune. Aî venit vre-o đece țaranî turciî din satul Aendor, care este un cias de la Thavor, ca să tae lemne, și nu eram noi acasă și umblând ei prin prejurul chiliei nóstre aî găsit unul dintr'ânșii un bucal cu unt-de-lemn al nostru ascuns între niște pietre și l'aî luat și ducēndu-se acasă l'aî turnat într'un chiup al lui, care îl avea în casă plin cu unt-de-lemn. Și adunându-se la el în séra aceea prietenî și megiași, ca să șadă de vorbă și el le făcea cafea și șăđēnd ei și bând cafea, din năprasnă aî plesnit și aî crăpat chiupul cel cu unt-de-lemn întru care pusese untul-de-lemn al nostru de el furat și s'aî vărsat untul-de-lemn al lui. Și s'aî dus vestea și pentru acésta în tóte satele, că ei singurî spunea și la Turciî și la creștinî paguba lor.

A treia minune. Aū venit vre-o 12 țărani turci din satul Nain, care este un cias cu depărtare de la Thavor, ca se tae lemne gróse din munte, pentru ca să acopere o casă. Și era în dreptul uși bisericii noastre despre apus ca de 23 de coți departe de ușa bisericii un copăcel lung și drept și gros cât o cofă mare, și avea frunđă multă și făcea umbră bună, și iubea părintele acel loc și șădea de multe ori la umbra lui. Și în ziua aceea în care aū venit Turcii acia după lemne, să întâmplase de era părintele singur în munte șădend în chilie, și când aū auđit glasul țărănilor umblând prin pădure, ș'aū luat o carte în mână și aū incuiat ușa chilie și s'aū dus la copăcelul acela și șădea la umbră și citea pe carte. Și trecend turcii acia pe la biserica noastră, care era încă tot răsipită fiind că atunci de curând ne suisem în munte să șădem. Și vedend pe părintele iaū dat bună ziua, și vedend copăcelul că este fórte bun pentru trebuința lor aū ȓis cătră părintele: Bătrânule, lasă-ne să tăem copacul acesta, că ne este de mare trebuință. Iar părintele le-aū ȓis: Tot muntele și tótă pădurea a voastră este căutați să găsiți altul și acesta mi-l lăsați mie, ca să șed și eū la umbră că este lângă biserica noastră. Iar ei l'aū lăsat atunci și incunjurând prin pădure aū tăeat lemne destule; dar așa lung și drept și gros n'aū găsit, de care avea mare nevoie, ca să-l pue grindă deacurmezișul casei. Și aū ȓis între dinși, de ce să ascultăm noi pre ghiaur și să nu tăem copaciul, care ne este de cea mare trebuință. Și întorcendu-se la părintele, i-aū ȓis: Bătrânule, lasă-ne să tăem copaciul acesta că avem mare nevoie de el, că nu am găsit altul asemenea. Iar părintele cunoscend pre varvari că aū să-l tae și fără de voia lui, le-aū ȓis: Apoi tăeți-l dar, da nu faceți bine, și să știți că nu vė veți bucura de copaciul acesta. Și sculându-se s'aū dus în chilie; iar ei l'aū tăeat, n'aū băgat în sémă cuvintele părintelui, și luându-l unii de un capăt și alții de al doilea capăt și când aū în-

ceput a se pogorâ la vale aû alunecat și aû cădut cu copaciul preste ei și de abea aû scăpat de nu i-aû omorât. Și ducându-l la casa aceea cu mare osteneală, când l'aû pus deacurmezișul casei din părete în părete și aû pus și alți copăcei mai scurți și mai subțiri de alungul casei cu unele capete pre păretele casei și cu al doilea capete pre copaciul părintelui, care l'aû numit gisir, în limba lor arăpescă, adică pod, și despicătură mai mică și hrésturi și rogojină vechi aû pus, și aû început a căra pământ cu pietre amestecat și a pune de asupra, și s'aû suit vre-o șapte, opt țărani de asupra și împrăștia și tocmea pământul cu pietrele și îl călca, și cu slobozirea lui Dumneđeû s'aû scăpătat copaciul părintelui din păreți și aû cădut împreună cu toate lemnele și pământul și pietrele, și țăraniile printre ele, și cu mila lui Dumneđeû aû scăpat și atunci de mórte dar zdrobiți și răniți și juliți. Și vedând țăraniile acele două primejdii de mórte, care aû pătimit din pricina copaciului și ș'aû adus aminte de cuvîntul părintelui că nu se vor bucura de copaciu și s'aû înfricoșat și aû poruncit mai marilor satului țaranilor, ca să scóță copaciul acela afară din sat și să-l lepede și să nu se mai înșele cine-va să-l întrebuințeze la vre-un lucru ca să nu pătimescă mórte. Și s'aû auđit și minunea acésta în toate satele, că spunea Turcii tuturor, și creștinii se bucura; iar turcii se rușina și se teamea.

A patra minune. Aû venit vre-o dece sau 12 țărani turci de la un sat ce să numește Cofri-Sabet, ca două ceasuri departe de la Thovor spre răsărit. Aceștia aû venit cu numele la vînat, iar cu lucrul la furat. Iar eû și cu părintele ne dusesem la Nazaret să aducem de cele de nevoie pentru mîncare, și am lăsat pe un călugăraș grec, care aû ședut puțină vreme cu noi în Thavor, să păzescă chilia și i-am lăsat și puțină făină și alt-ceva, ca să aibă ce mânca până om veni noi. Și în ziua în care s'aû suit arapii a-

ceia, monahul frământasă făina totă și făcuse 15 pânișore ca să-î ajungă șapte zile, și le-a pus într'un găvan și supt pat. După aceea trecând ca trei ciasuri au trecut și sórele de la amedă spre séră, atunci au venit și tâlharii, cari am dis mai sus. Iar monahul auđind glasurile lor au încuiat ușa chilie și au ascuns cheia și șădea înaintea uși și viind arapii au început a sili pre monah, ca să deschidă ușa, iar el n'aú voit, atunci l'aú apucat unul de o mână și altul de alta și altul au scos un cuțit mare și îl înfricoșă că îl va tăea dacă nu va deschide, iar monahul au întins gâtul și au dis, na!, tăeți-mă că nu deschid. Iar ei nu l'aú tăeat; ci numai l'aú ținut în mâinile lor până au umblat împrejurul chilie acei 9 tovarăși ai lor, și găsind în păretele chilie o gaură cât putea să între omul au intrat unul dintr'ânșii și au găsit pâinile supt pat și dezbrăcând haína de pre el au turnat pâinile și le-aú legat și au eșit iarăși pe gaură trăgând și pâinile și le-aú luat în spate și s'aú întors la cei ce ținea pe monah și le-aú dis, lăsați-l acum că am găsit ceea ce căutam. Și lăsându-l saú dus toți ca de ce minute departe la o sternă, care avea puțină apă de plóe și scoțend apă au șăđut să mănânce. Iar monahul dacă l'aú lăsat și s'aú dus au intrat în chilie și căutând pâine n'aú găsit nici una și îndată s'aú dus după ei și le-aú dis: Nu vă temeți voi de Dumneđeú de mi-ați luat pâinea și eu acum nu mai am nici pâine, nici făină, și voi vă duceți la casele vóstre și aveți ce să măncați, iar eu să mor de fóme aici în pustie? Iar ei l'aú aruncat două pâini ca la un câne și l'aú dis, na! și ție partea ta. Și luând a-cele două pâini s'aú întors temându-se să mai dică ceva. Și ferbea burgur cu unt-delemn și mânca câte-va zile până am venit noi. Iar țărani întorcându-se la satul lor, când acum mai era ca un sfert de cias să ajungă în sat s'aú certat între dînșii și unul din cei doi cari au ținut pre mōnah de mâini au inpușcat pre frate-sěú, care scosese cuțitul

la monah și l'aŭ dus mort în sat și l'aŭ îngropat. Iar preste cel ce aŭ înpușcat pe frate-sëu aŭ tăbărât frigurile și l'aŭ muncit un an întreg în tôte ȃilele până ce s'aŭ uscat și aŭ rămas numai oasele și pielea. Și vedënd că nu-l mai trece aŭ cunoscut că-l Dumneđeescă pedépsa pentru nedreptatea care aŭ făcut monahului în Thavor. Și ducëndu-se la Nazaret s'aŭ întâmplat de s'aŭ dus și părintele în ȃiua aceea la Nazaret. Și auđind bolnavul că aŭ venit părintele s'aŭ dus la casa sa unde găzduia și căđënd la piclórele lui ș'aŭ mărturisit păcatul cerënd ertăclune; Iar părintele i s'aŭ făcut milă de el și l-aŭ dat óreș-ce de blagoslovenie și l-aŭ ȃis să o pórte în cap și să cređă, că cu darul lui Dumneđeș va fugi bóla de la el. Și l-aŭ ȃis: Dumneđeș să te erte, mergi cu pace.

Dupě acele șase videni și prorocii, cari mai înainte le-aŭ vedut părintele Irinarh și le-aŭ spus și s'aŭ împlinit. Și după acele patru minuni, care am scris mai sus, sînt și aceste douě videni, cari mai înainte de mórtea sfinției sale cu doi ani aŭ vedut și mi-aŭ prorocit mie, că după mórtea sfinției sale are să mă facă Patriarhul arhimandrit, și eŭ am să-i scriu viața sfinției sale. Și trecënd după aceea patru ani aŭ venit Patriarhul și aŭ sfințit biserica și m'aŭ făcut arhimandrit. Și vedënd eŭ că s'aŭ împlinit una dintre acele douě prorocii, gândeam să mă apuc și eŭ să-l scriu viața ca să se împlinescă și a doua prorocie. Dar vedëndu-mi prostimea mea mă temeam că nu voiŭ putea să o alcătuesc b'ne și să o scriu frumos ca să nu se îngreueze cetitorii și ascultătorii, și tot gândeam să mă apuc, dar mă sfișam și zăboveam. Iar din gură am spus la mulți, din partea duhovnicescă și mirenescă, viața și petrecerea părintelui și pentru zidirea monastirilor și minunile, și toți cari auđea să minuna și să folosea și mă îndemna ca negreșit să o scriu că este minunată și de folos. Și așa fiind îndemnat de mulți am luat îndrăznělă și m'am apucat. Dar tocmai

acum la bătrânețe când sînt de 80 de ani și îmi tremură mîna și mi-aș slăbit vederile și am scris'o cu multă osteneală. Dar cunosc eū bine că multe greșale am făcut și în tălcuire și în scriere. Ci rog cu multă smerenie pre dascălîi cei învățați și iscușiți, partea duhovnicescă și mirenescă, să îndrepteze greșalele mele cu duhul blîndețelor, și să mă erte pre mine prostul, că nu am putut a tălcui și a scrie mai bine de cît aceste, cari le puī înainte, că măcar de și sînt ficiorul preotului Alexandru din satul Călinești, care este aprópe de orașul Roman ca două s'aū trei ciasuri; dar am rămas sărman de părinți de mic copil și nu am avut om ca să mă dea la învățatură, numai din darul lui Dumneđeū m'am învățat puțin óreș-ce de un frate. Apoi ajungēnd în vîrstă de 15 ani, m'am dus la monastirea Horaița și m'am făcut monah de părintele Irinarh, ca dóră ași putea amī mântui măcar sufletul meū, dacā nu sînt vrednic să mai povățuesc și pe alți spre mântuire. Și iată că cu ajutorul lui Dumneđeū s'aū împlinit și aū prorocit pentru scrierea vieții sfinției sale, care mai înainte cu doi ani de mórtea sa aū vėđut și mi-aū prorocit mie că am să-l o scriū eū. Și mai sînt încă câte-va pricinī și întāmplări, care ar fi vrednice de scris; dar le mai las că m'am bolnăvit mai rēū și numai pot scrie, și socotesc că destule sînt aceste care le-am scris, că dintru aceste pot să înțelégă cetitorii și ascultătorii și să cunóscă pre pom din ródele lui. Aceste. Și să fie numele Domnului bine-cuvîntat de acum și pānă în véc.

Iar eū rămăi al tuturor părinților și frașilor meī în Christos frate mai mic, și cătră Dumneđeū rugător. Și rog și pre dragostea vóstră cetitorilor și ascultătorilor să vė rugați lui Dumneđeū și pentru mine pécătosul.

Arhimandritul Nectarie Banul,

Să vș mai povestesc încă pentru un balaur.

Dupē șăderea nóstră în Thavor, trecēnd doi saū trei ani,

aū venit despre răsărit din lunca Iordanului un bălaur înfricoșat ca de 20 de coți și mai bine de lung, iar de gros cât o cofă mare, negru ca corbul numai peptul îi era alb ca de trei patru palme. Și s'aū suit în capul muntelui despre răsărit și era vremea primavară pre la mijlocul postului celui mare. Și era iarba verde și lungă de un cot și s'aū târât prin iarbă pre marginea muntelui despre amedăzi, și aū mers în capul muntelui despre apus în hindichiul ce iaste săpat din vechime înprejurul zidului cetăței, și s'aū încuibat într'o peșteră mare cam întunecósă ce iaste în marginea hindichifului despre apus. Și eșind noi amândoi cu părintele la plimbare am trecut prin locul acela pe unde s'aū târât bălaurul. Și vedënd părintele urma bălaurului, că era iarba pătulită aū đis cătră mine: Diacóne, aice în munte iaste un bălaur mare, iată urma lui. Iar eū am đis, că póte să fi tăeat țaranii un lemn gros și l'aū târât pre aici. Iar părintele aū đis: Ba nu, că dacă ar fi fost lemn ar fi urma dréptă, iar acésta iaste cărnită în drépta și în stânga precum merge șarpele, iar pe bălaur nu l'am vedut atunci. Și aū șăđut tótă vara și să hrănea cu miei și cu purcei și cu edl, că venea câte o turmă de porci sălbateci pre la ușa peșterii lui și să repezea și răpea câte un purcel și-l înghițea. Și venea și păștori cu oi și cu capre adese ori, și tot așa când trecea pre lângă peșteră să repedea și răpea câte un ed s'aū miel și il înghițea. Și sosind luna lui Octombrie, m'aū trimis părintele pre mine la Ierusalim pentru o trebuință, și aū rămas singur în munte și dădese o plóe bună mai înainte cu câte-va đile și crescuse verdețurile, și eșind părintele într'o đi pre la 11 ciasuri să adune verdețuri aū ajuns aprópe de peștera bălaurului cât bate pușca și aū vedut mișcându-se óreș-ce în peșteră; dar n'aū înțeles ce hiară să fi fost, și s'aū întors la chilie și aū petrecut nóptea. Iar diminéța rădicându-se sórele sus s'aū dus să vađă ce hiară să fi fost aceea, și apropiindu-se la

peșteră încet încet, să uita și nu vedea nimic, iar când a intrat în peșteră l'a vădut grămadă încolâtăcit în mijlocul peșterii de un cot și mai bine, iar cu capul și pieptul ca cincî coțî, să suisă deasupra ușii peșterii, și când a vădut pe părintele că vrea să-l calce a început a sufla și șuera și uitându-se părintele în sus l-a vădut peptul alb de trei s'a patru palme, iar trupul lui tot negru. Și a început a vorbi cu el ȑicȑndu-l, tac!, tac! nu te mȑnia, cȑ eũ nu am venit sȑ-ȑi fac ȑie rȑũ; și tu sȑ nu-mi faci mie rȑũ. Și s'aũ întors fugȑnd cȑt aũ putut, iar bȑlaurul nu s'aũ mișcat din locul lui și nu l-aũ fȑcut, rȑũ, numai de fuga cea repede și de fricȑ și de suflarea bȑlaurului cea veninatȑ l'aũ durut peptul trei ȑile. Iar creștiniũ din Nazaret știind cȑ părintele iaste singur în munte și nu sȑnt eũ cu el, aũ venit vre-o cȑȑi-va la dȑnsul în munte spre cercetarea lui. Și le-aũ spus părintele pentru bȑlaur. Iar el întorcȑndu-se acasȑ aũ spus la toȑi Nazarinenii și auȑind uniũ dintr'ȑnșii, care era vȑnȑtor meșter de pușcȑ, s'aũ sfȑtuit vre-o 10 și ș'aũ luat puștile și s'aũ suit în munte, ca sȑ le spue părintele unde l'aũ vădut ca sȑ-l inpuște. Iar părintele cȑnd l'aũ întrebat le-aũ ȑis: Ba nu fiilor, sȑ nu-l faceȑi nici un rȑũ, cȑ eũ am fȑcut pace cũ el și m'am fȑgȑduit sȑ nu-l fac rȑũ și l-am ȑis sȑ nu-mi fȑcȑ nici el mie, și el m'aũ ascultat și nu mi-aũ fȑcut rȑũ, nici mie nici altuea cu-l-va, apoi eũ acum dacȑ vȑ voiu da vouȑ voe sȑ-l ucideȑi greșesc înainte lui Dumneȑeũ și mȑ fac mincinos și cȑlcȑtor de pace, care am fȑcut cũ el, cȑ nefiind el vinovat l'am dat la mȑrte ca cum eũ insumi l'așî ucide. Una acȑsta, iar al doilea, mȑ tem și de voi fiilor ca nu cum-va vȑdȑnd el cȑ voiȑi sȑ-l ucideȑi sȑ se mȑnie și mai înainte de a-l ucide voi sȑ se rȑpȑzȑ și sȑ omȑre pre cine-va din voi, și sȑ mȑ fac eũ vinovat morȑii vȑstre; ci lȑsaȑi-l cȑ și el jivinȑ a lui Dumneȑeũ iaste și l'aũ trimis la mine ca sȑ-mi dea o spaȑmȑ bunȑ ca sȑ nu mȑ mȑndresc cȑ șȑȑ în Thavor ca cum așî

face vre-o faptă bună; ci să-mi cunosc neputința mea. Iar căci aș mâncat vre-o câțiva ești și miei, aceea cu sloboșirea lui Dumnezeu l-au mâncat pentru păcatele stăpânilor oilor, și ca să trăiască și el, că precum să grijește de noi omenii și ne hrănește, așa să grijește și de toate vietățile și le rânduiește mâncarea lor. Aceste auzind vânătorii s'au întors la casele lor. Si viind eu de la Ierusalim am trecut pe la Nazaret și mi-aș spus creștinii, că părintele aș veduț un bălaur mare în munte, și ne-am dus să-l inpușcăm și nu ne-aș lăsat. Și suindu-mă eu în munte l'am întrebat, unde l'aș veduț ca să mă duc și eu să-l ved. Iar părintele mi-aș dis: Ba să nu te duci fiule în partea unde este el nici să voești ca să-l vești că-ți înfricoșată hiară și mă tem să nu-ți faci vre-un rău, că eu de abea am scăpat de el. Lasă'l, că precum l-aș poruncit Dumnezeu de aș venit aici așa îl va porunci să se ducă și de aici ne făcând nici un rău nimăru. Și am rămas eu cu puțină credință în inima mea pentru bălaur, că l'aș veduț părintele s'au nu. Credeam, că părintele nu spune minciuni; dar fiind că nu l'am veduț și eu cu ochii mei, avém puțină indoială. Și așa trecând și totă iarna aceea am ajuns la praznicul Paștilor. Și era în biserica acea vechă răsipită în locul sfintului altar un zidișor zidit numai cu pietre fără de var în chipul sfintei mese și deasupra o lespede mare de piatră, și când să ducea creștinii să se închine și vrea să slujască slujba pe piatra aceea cu voea Patriarhului. Și am slujit și noi amândoi cu Starețul în ziua de Paști pe piatra aceea. Iar a doua zi de Paște aș dis Starițul: Să mergem fiule la Nazaret să hiritisim pre preuți și pre creștinii, carii știm și ne știu. Și ducându-ne, am dormit o noapte, iar a treia zi Marți, aș dis părintele: Să mergem la un sat cu numele Rene, care este de la Nazaret jumătate de cias și mai bine, ca să heretisim și acolo pre preot și pre creștinii. Și ducându-ne când era acum ca un sfert de cias să

întrăm în sat, iată și bălaurul să pogorâsă din munte, nu știu, în ziua care ne-am pogorât noi s'aũ mai înainte s'aũ mai pe urmă, Dumneđeũ știe, că aũ încunjurat Nazaretul pre despre amedeã zi și apus și amedeã nópte ca de un cias de departe de oraș, și acum trecea la răsărit și aũ trecut pre dinaintea nóstră ca 25 de pași de departe de noi. Și avea capul cât un cap de om mare și ochii mari și roși, și așa de repede mergea cum sbórá pasărea și ținea capul rđicat de la pământ ca de șase coși și mai bine și să uita cu ochii în tóte părțile și l'am vedeut bine, și ne-aũ vedeut și el bine; dar nu ne-aũ făcut nici un rěũ, și așa s'aũ dus la pustie. Iar eũ atunci am cunoscut că Dumneđeũ l'aũ trimis ca să trecă pe dinaintea mea să-l vede și eũ și să nu fiũ necredincios cuvintelor părintelui, ca Thoma.

Pentru pumnul cel de apă, care l'aũ beut părintele în vis în mijlocul bisericii, care era răsipită în Thavor, el singur aũ tălcuit mai înainte de mórte, că are să fie zídirea bisericii, el va începe: de nu va săvırși si va muri, și s'aũ implinit.

C. E.

LITERATURĂ TEOLOGICĂ.

I.

Literatura bisericescă română se îmbogățește neîncetat. În nenumărate rânduri ne-am exprimat în paginile acestor reviste credința în prosperitatea literaturii noastre bisericesti. Am spus între altele, că facultatea de teologie va servi ca cel mai puternic impuls la acesta, cum și numărul crescând al teologilor de pretutindenea. Acesta e un semn bun pentru biserică și țara noastră, căci se știe ce importanță are o literatură, care nu tinde de cât la realizarea binelui, frumosului și adevărului. În țări culte prin eselență ca Anglita și Germania literatura teologică ține primul loc între diferitele literaturi. Și cât de puternice sunt aceste țări și cum ar trebui să servescă de pildă mai cu sémă țărilor mici, cari nu sunt încă destul de solid întemeiate. Să venim însă la chestiune. Am înainte mea mai multe lucrări teologice despre care mă simț dator față de cititori

să vorbesc.. Promit încă că voi urmări cu cea mai mare atențiune orî-ce mișcare și orî-ce producere pe acest teren.

II.

Sfîntul Vasile, Arhiepiscopul Kesariei Kapadochiei (329—379), traducere de Iosif Mitropolit Primat. Tipografia cărților bisericesci, 1898.

Activitatea literară de până acum destul de rodnică a I. P. S. Iosif Gheorghian e cunoscută în deajuns de cititorii noștri. I. P. S. Sa a tradus în românesce Istoria bisericească de Eusebiu și de Sozomen despre care am vorbit de curînd în această revistă, fără să mai amintesc pe cele traduse și tipărite mai înainte. Lucrarea mai sus citată cuprinde 22 de capitole în 472 de pagini și e una din cele mai complete din câte există asupra marelui bărbat al bisericii creștine.

În capitolul I se tratéză despre copilăria și întăia educație a sf. Vasile. După o întroducere în care se enumără părinții bisericesci însemnați din vécul al IV, se arată relațiunile strînse dintre Vasile și Grigorie de Nazianz, fiind că bunî prietenî au fost până la sfîrșitul vieții lor și părerea autorului e, că nu pot fi despărțiți nici după mórte. În sfîrșit după ce se mai vorbește despre familia lui Vasilie și despre prima sa instrucție, se vorbește în general și despre educațiunea copiilor în vécul al IV-lea.

În capitolul II-lea se tratéză despre mergerea sf. Vasile la Atena spre a-și continua studiile. Cu acest prilej se vorbește despre școlile publice în vécul al IV-lea, despre studenți și profesori și despre prietenia dintre Vasile și Grigorie, supranumiți Oreste și Pilade.

În capitolul III-lea se arată cum sf. Vasile se lepădă de lume după întórcerea sa din Atena și după ce dă lecțiuni

de retorică. În capitolul IV-lea ni se arată cum sf. Vasile s'a retras din lume și devine legislatorul vieții monahale împreună cu prietenul său Grigorie. În acest capitol se schițează și regulile care au fost date de sf. Vasile și care au devenit codicele fundamental al vieții monahale în Orient.

În capitolul V-lea se arată cum sf. Grigorie a fost hirotonit preot, cum sf. Vasile a primit de asemenea preoția, cum combate prin trei scrieri pe Eunomiu, un aderent al lui Arie și în sfârșit cum a fost însărcinat de către episcopul de Cesareea să țină credincioșilor cuvântări asupra «*paremiilor*». În capitolul al VI-lea și al VII-lea se tratează despre *Iulian Apostatul*, despre educațiunea lui, despre tendințele lui de a reînvia păgânismul, despre ținuta lui Vasile și a lui Grigorie față de Iulian.

În capitolul al VIII-lea, al IX-lea, al X-lea, al XI-lea, al XII-lea și al XIII-lea se analizează diferite omilii și panegirice ținute de Vasile în diferite ocazii.

În capitolul XIV, XV și XVI se vorbește despre caritatea sf. Vasile în urma marelui fomete, care a bântuit Asia mică și în deosebi cetatea Cesareei în anul 368. Se analizează diferitele sale cuvântări asupra milosteniei și se arată deosebita sa dragoste pentru săraci. În sfârșit se vorbește despre alegerea sa de episcop al Cesareei și despre întemeierea unui institut de bine-facere pentru săraci și pentru bolnavi și pe care recunoștința publică l'a numit *Vasiliana*.

În capitolul XVII, XVIII, XIX și XX se tratează despre ținuta lui Vasile față de persecuțiunile împăratului Valens contra bisericii ortodoxe. Se tratează despre neînțelegerile dintre biserica orientală și occidentală și despre spiritul împăciuitoare al lui Vasile. Se arată încă și starea de suferință în care se afla poporul din cauza multor dări și intervenirea lui Vasile în ajutorul lor.

În capitolul XXI și XXII se analizează omiliile sf. Vasile

asupra exaimeronului său asupra creațiunii. Aci se arată sistemul filosofilor păgâni și vederile creștine. In ultimul capitol XXIII se vorbesce despre bóla și încetarea din viață a sf. Vasile.

Marele bărbat al bisericii creștine orientale móre în 379 plâns de întréga biserică, plâns până și de dușmanii săi, care 'i lăudaă acum virtuțile lui cele mari! «Tótă biserica de orient, ni se spune în acéstă lucrare, a simțit că a perdut pe cea mai vie lumină a sa, pe gloria sa cea mai strălucită, pe predicatorul său cel mai elocent, pe modelul păstorilor, pe părintele săracilor, pe regulatorul vieții monastice» Reproduc aici un fragment din partea finală a frumosului discurs funebru pe care l'a ținut Grigorie de Nazianz în ziua aniversării morții lui. Iată ce ăice Grigorie: Veniți acum, o voi toți, preoți și leviți, odinioară credincioșii săi tovarăși; voi toți, orî-cine veți fi, cetățeni și streini, uniți-vă cu mine spre a serba laudele sale: fie-care din voi să spună ce cunósce din virtuțile sale. Episcopii, lăudați pe legislatorul vostru; magistrați, pe oracolul vostru; popor, pe păstorul vostru; oratori, pe dascălul vostru; fecióre, pe introducătorul vostru la mirele; femei, pe călăuzul vostru; pustnici, pe cel ce vă dădea aripă; cuvioși, pe judecătorul vostru; suflete simple laudați pe piosul vostru povățuitor; ómenii de știință-pe cel ce călăuza cercetările vóstre; fericiții veacului pe friul ce înfrina patimile vóstre; ómenii nenorociți pe ingerul care ve mângâia; bătrâni pe sprijinul vostru; tineri pe cel ce vă iniția la viață; săraci pe prevedința vóstră; bogați pe împărțitorul milosteniilor vóstre; voi în fine văduve, lăudați pe protectorul vostru; orfanii pe părintele vostru; bolnavi pe doctorul vostru; voi care vă bucurați de sănătate pe amicul care veghia spre a v'o conserva; toți în fine pe acela care s'a făcut tutulor tóte ca pe toți să vă câștige lui Christos».

Sf. Vasile a fost în adevăr unul din cei mai mari băr-

bați ai bisericii lui Christos în general și în deosebi al bisericii orientale. El a apărat interesele bisericii cu cea mai mare energie posibilă; el a fost cel mai mare susținător al sărăcimei și al nenorociților în general. Nume de mare ierarh al bisericii i s'a dat și cu slavă 'l va purta în decursul tutulor veacurilor.

Scrierea acésta tradusă în românesce de I. P. S. Mitropolit Primat Iosif espune până în cele mai mici amănunte marile merite ale sf. Vasile pentru biserica lui Christos. E una din cele mai complete scrieri asupra activității sf. Vasile. Pe lângă acésta e alcătuită într'un stil așa de curgător și simplu în cât póte fi la dispozițiunea orî și cui. Ne facem o datorie de a o recomanda tutulor cititorilor noștri: ea trebuie să facă parte din bibliototeca fie-căruî preot, din biblioteca fie cărei biserici.

III.

Evangelia după Ión explicată de Dr. Iuliū Olariū, Caransebeș, Tipografia diecesană, 1898.

Dl. Dr. Iuliū Olariū, profesor la Seminariul greco-oriental român din Caransebeș e unul din cel mai muncitori teologi ai neamului nostru. Am vorbit altă dată despre scrierile sale în acésta revistă și atunci când vorbiam despre evangeliile după Mateiū, Marcu și Luca doriām, ca dl. Olariū să termine explicarea tutulor scrierilor Noului Testament, căci lucrarea sa va fi de un mare folos nu numai pentru studenții teologi, dar și pentru întregul cler al bisericii noastre, Cu acésta lucrare dl. Olariū a complectat explicarea celor patru evangeliū. Orî-ce student teolog, orî-ce cleric, orî-ce creștin va avea la îndămână lucrările. d-lui Olariū, când va întâmpina greutăți în pătrunderea înțelesului sfintelor cuvinte evanghelice. Doresc însă din suflet ca domnia sa să termine cu explicarea întregului Noului Testament, căci e un bărbat

competent. A făcut studii strălucite la facultatea de teologie din Cernăuți și e și doctor al acelei facultăți și pe lângă acesta a fost și elevul celor mai renumiți teologi ai facultății de teologie din Lipsca.

Lucrarea de față cuprinde 302 pagini și e tipărită cu mare îngrijire. Dl. Olariu deși e bănățan, și-a dat toate silințele însă ca să-și însușiască pe cât posibil limba literară a poporului român. E o notă foarte bună pentru domnia sa, căci mulți frați ai noștri de peste munți negligeză cu totul acesta. Nu mai e permis să se păcătuiască contra limbii literare ca singurul mijloc puternic al unității noastre culturale

Reproduc aici notele din scurta introducere a d-lui Olariu spre a se vedea a cui e a patra evanghelie, care e scopul și caracterul acestei evanghelii, cari au fost cititorii ei, când și unde s'a compus și dacă e autentică sau nu. Evangelia a patra este scrierea apostolului Ión. El era fratele lui Iacob cel bătrân, fiul lui Zevedei și al Salomei, iar patria lui este Galilea, probabil Betsaida. În tinerețe făcuse pescar împreună cu fratele său, mai apoi devine învățăcelul Botezătorului și în urmă al lui Iisus (comp. Mat. IV, 18 seqs. Luca V, 10 seqs.). Între învățeții Domnului el poartă numele «învățăcelul, pe care iubea Domnul», pentru afecțiunea ce avea acesta către el, din care pricină la cina cea de taină șede în apropierea lui, iar pe cruce îi incredințază pe mama sa. După înălțarea Mântuitorului, Ión lucră mult în Ierusalim cu Petru; amândoi merg la Samaria spre a împărtăși credințoșilor pe Spiritul Sfânt. Când vine Paul întâia oară la Ierusalim după convertire nu-l află aci; dar 'l întâlnește altă-dată și 'l numără între «stâlpii bisericii» (Gal. II, 9). Nu știm când a părăsit Ión Ierusalimul și unde a mers. Tradiția bisericii afirmă, că el a lucrat mult în Asia mică, ce s'a putut întâmpla numai după ce Paul părăsise aceste ținuturi. După un exil în insula Patmos apostolul móre sub împăratul Traian în vârstă cam de 100 de ani.

Scopul evangheliei 'l spune autorul: «Acestea s'aũ scris cã sã credeți cã Iisus e Mesia, fiul lui Dumnezeu și creșdend într'insul sã aveți viețã în numele lui (XX, 31). Alt scop este de a combate pe învățãceii Botezãtorului, care credeaũ cã acesta e Mesia, nu Iisus; pe docheți, rãtãcirile gnostice și a completa istoria sinopticilor.

Caracterul acestei scrieri 'l aratã fõrte nimerit *Clement Alexandrianul* care spune, cã evangelia e spiritualã.

Cititorii sunt creștinii din Efes și din împrejurimi.

Timpul compunerii este dupã risipirea Ierusalimului între anii 80—90 d. Christo. Evangelia s'a scris afarã de Palestina, iar Iõn petrece timpul din urmã al vieții sale mai virtos în Efes. Unele manuscrise aũ postscriptul: «S'a scris grecesce în Efes, 30 de ani dupã înãlțarea Domnului, sub împãratul Domițian. Autenticitatea se dovedesce cu mãrturiile esterne și interne. La cele d'intãii se numãrã Ignãție, Policarp, Diognet, Papia, Policrat, Teofil, Canonul muratoric, Irineu etc.. Ereticii încã cunosc evangelia: Omiliile clementine, Ofiții, Basilide, Valentin, Valentinienii, Heracleon, Teodot, Marcion, Tatian etc.. Doveșile interne sunt, cã copriusul evangheliei nu contrașice altor relatãri din veacul intãii creștinesc. Numãi Alogii din motive dogmatice lepãdã evangelia atribuind-o lui Cerint (contimporan al evãngelistului).

Lucrarea d-lui Olãriu coprinde tõte datele necesare pentru înțelegerea acestei însemnate evanghelii de un caracter cu totul spiritual.

IV.

Compediũ de Drept bisericesc al bisericii ortodoxe, comparativ cu bisericile latinã, protestantã etc., și cu referințe speciale la legile și regulamentele bisericii ortodoxe autocefale romãne de *Vasile Pocitan*, preot, licențiat în teologie și absolvent al facultãții Juridice. București, 1898.

Iatã o lucrãre absolut necesarã pentru Seminaristii și

teologii noștri! Până acum în seminariile noastre superioare se întrebuița ca manual didactic: Dreptul canonic al unei sfinte sobornicesci și apostolesci biserici de marele Mitropolit al Românilor din Transilvania și Ungaria *Andreiș Baron de Șaguna*... Lucrarea acesta 'și avea însă neajunsurile ei! Fôrte erudită, însă întocmită într'o limbă greoe pentru tinerii noștri seminariști și pentru cler în general și pe lângă acesta prea dezvoltată în ceea ce privesce biserica ortodoxă a Românilor de peste munți. S'a mai tradus din rusece în timpul din urmă și Dreptul bisericesc de *I. S. Berdnicov* de către P. S. Silvestru, Episcopul Hușilor. Și lucrarea acesta e de o mare importanță pentru cler în general, fiind-că ne pune în pozițiune de a cunoște în amănunțimi organizația bisericii ruseci. Cu tôte acestea nu pôte servi ca un manual didactic fără neajunsuri. Lucrarea părintelui Pocitan e sistematic întocmită, într'o limbă ușoră și corectă. E deci un bun manual didactic! In acelaș timp pôte servi cu folos fie-cărui preot și creștin. Spun și pentru fie-care creștin, căci am convingerea că nicăiri nu pôte fi creștinul mai ignorant în ceea ce privesce organizația bisericii ca la noi. Mi se umple inima de durere, când mă gândesc, că sunt creștinii culți prin eselență în cele profane și ignoranți în tótă puterea cuvîntului în cele bisericesci. Lucrarea părintelui Pocitan înlătură în parte acest mare neajuns. Ea pôte servi ca o fôrte bună călăuză creștinului român ortodox în cele ale bisericii.

V.

Cu acest prilej amintesc cu mare bucurie că dl. *Dem. Boroianu*, doctor în filosofie și licențiat în teologie, profesor în Seminarul din Iași are și domnia sa o mare lucrare canonică gata și că în curând va apare de sub tipar. Iată cum 'și anunță dl. Boroianu lucrarea:

«A trecut mult timp și biserica noastră n'a putut avea lucrări canonice, care să pue în deplină cunoscință pe toți

fiil ei despre tóte rínduelile, canónele și legíuirile întocmite în cursul timpului spre a se lumina calea pentru un mers normal bine disciplinat. S'a tipărit la 1842 singura colecțiune a canónelor numită *Pidalion* saũ cárma bisericii. Acel *Pidalion* a devenit fórte rar. Dar în presinte și mai ales în viitor, când clerul este și va fi mai mult cunoscător de spiritul bisericii, socotim că este neapărată o lucrare canonică călăuzitoare vieței păstorului român și povățuitoare pentru tot românul în ceea ce se atinge de biserica noastră națională.

Pentru acésta am întreprins publicarea unei lucrări canonice de drept bisericesc. Acéstă publicațiune se deosibesce de tot ce s'a făcut până acum.

Tóte cestiunile canonice sunt înserate alfabetic. Tóte canónele care se raportă la o cestiune saũ principiu canonic sunt grupate spre înlesnirea tuturor. Fie-care canon și fie-care grupă de canóne este urmată de interpretarea cuvenită și de principiile necesare pentru aplicațiune în viață.

Canónele tutor sínódelor ecumenice și locale și ale sfinților părinți nu sunt pierdute nici unul din vedere, ci tóte puse la grupa respectivă pentru înlesnire.

Consistoriile vor avea tot grupat spre aplicarea limpede a orî-cărei prescripțiunii canonice conexasă cu tóte canónele. Preotul paroh și ajutător vor afla dreptarul conducerii lor, spre a nu fi nimeni indus în eróre prin necunóscrea legilor bisericesci, iar laicii ca fiil ai bisericii vor fi puși în cunoscință de legislațiunea și drepturile bisericii lor.

Acestea constituiesc partea I.

Ca a doua parte urméză principiile regulamentare și legale întocmite de S-tul Sinod și de corpurile legiuitoare pentru trebuința bisericii.

În partea acésta, pe lângă cele cuprinse în text despre căsătorie, s'a adăogat un complect tabloũ din Pravila mare, despre tóte gradele de rudenie, în cât orî-ce cleric la tre-

buință va găsi tot ceea ce este necesar pentru casurile de căsătorii permise și nepermise de biserică.

După acestea un apendice, tratăză pe scurt despre administrația din cele-l-alte biserici ortodoxe naționale.

Lucrarea întrégă va consista aproximativ din 74—80 côle 8°, va fi formată din 2 volume și va costa pentru abonați câte 4 lei volumul, iar pentru cei-l-alți câte 7 lei volumul. Prețul cu care se dă abonaților este precis costul tiparului».

Așteptăm cu mare nerăbdare apariția acestei importante lucrări spre a reveni.

VI.

Prescurtare din Viețile sfinților dupre mineele, care sunt întrebuițate prin sfințele biserici din Regatul României. Făcută cu cheltuéla unui creștin pentru folosul sufletesc al tuturor creștinilor ortodoxi în anul mântuirei 1898. București, Tipografia Gutenberg, Iosif Göbl.

Dl. *Iorgu Dumitrescu*, din comuna Podu-Bărbierului lângă gara Gherganî, Județul Dâmbovița e un român și creștin demn de moșii și strămoșii noștri. Cine nu știe că tóte monumentele religioase, care sunt presărate peste întregul pământ al țării noastre nu sunt datorite de cât frumóselor vederi și sentimente creștine? Cine nu știe că tóte operile de bine-facere din țara noastră nu sunt datorite aproape în întregul lor de cât carității creștinesci? Ei bine, dl. Iorgu Dumitrescu a căutat în vieța domniei sale să lucreze în așa chip, în cât să ne amintescă tipul creștinului desăvârșit. Domnia sa a clădit și a restaurat șapte biserici până acum.

Pe lângă acesta a mai retipărit cu a sa cheltuéla lucrarea de mai sus în mai multe miî de esemplare și a împărțit-o gratuit prin mijlocirea ministerului Cultelor

și al Instrucțiunei publice. Reproduc aici scurta și frumoasă precuvntare, ce însoțesce acéastă lucrare. Iată ce ȃice dl. Dumitrescu: «Vēdēnd pe de o parte, că prin casele creștinilor nu se mai citesc cărți religioșe folositore sufletului, ci numai cărți păgubitoare moralei; iar pe de alta gândindu-mē, ce anume cărți s'ar putea citi mai cu plăcere de tineret și mai ales de țărani, cari sunt talpa casei strămoșești; din rīvnă și dragoste către religiunea părinților mei, am cules și tipărit cu a mea cheltuélă *Prescurtare din viețile sfinților* de peste tot anul, făcută duple mineele, care sunt întrebuintate în bisericile din Regatul Român și pe care cărți le voiū distribui gratuit creștinilor și în special țărănilor».

Admir faptele acestui bun român și creștin și rog pe Dumneđeū ca pilda lui să găsiască și alți imitatori. Poporul nostru va merge de sigur spre un viitor fericit, dacă mulți din mijlocul său vor făptui ast-fel. Amintesc că, Majestatea Sa Regele Carol luând cunoștință de faptele D-lui Dumitrescu l'a decorat cu «Steaua României» în gradul de cavalier.

G...

Sfintul Sinod al Bisericei noastre Autocefale Ortodoxă Română a hotărît în sesiunea trecută a anului 1893, ca cartea simbolică, numită «Mărturisirea Ortodoxă» să se imprime în Tipografia cărților Bisericești. Acastă lucrare ce cuprinde învățătura Ortodoxă s'a editat până acum în românește de mai mulți cărturari, unii traducend'o din originalul grecesc, alții din limba rusască, alții din grecește și latinește.

În editarea ei de până acum s'a observat că multe din textele scripturistice saũ alterat s'a nu s'a pus după textul Biblicei în întrebuințare comună la Români. Deci pentru cuvîntul că cartea este de cea mai mare însemnătate religioasă în tot Ortodoxismul și care trebuie să intre în mîna a tot creștinul ortodox, ba și în școle; pentru aceea s'a hotărît ca să se facă o ediție sterotipă, traducenduse din nou de pe originalul grecesc într'o limbă populară și corectă și să apară sub numele de ediția S-tului Sinod. După ce lucrarea s'a terminat de către comisia însărcinată cu traducerea ei, St. Sinod s'a pronunțat acum, ca la începutul cărței să se pună și o Scrisoare a S-tului Sinod spre a se ști și cunoște de tot creștinul, că acesta și numai acesta este singura carte autorisată și care pôte fi cetită și întrebuințată de ortodoxi în lucrări și scrieri religiose. Traducătorii însă însărcinați de către S-tul Sinod s'a cugetat că ar fi bine să se facă și o descriere istorică a cărței, în care scop repositul Episcop de Rîmnic Nou-Severin, P. S. Ghe-

nadie Enăceanu, a și scris o expunere istorică asupra Mărturisirei Ortodoxă și a și prezentat-o S-tului Sinod spre a se imprima ca prefață. Dar fiind-că această lucrare este curat literară și nu face parte din conținutul cărței, Sf. Sinod a judecat mai potrivit de a se pune la începutul Mărturisirei Ortodoxă Scrisoarea sinodală spre a-i mări însemnătatea, hotărînd tot odată ca istoricul cărței lucrat de repositul Episcop Ghenadie să se imprime în Revista S-tului Sinod «Biserica Ortodoxă Română», lucru ce se și face acum, pentru cunoștința iubitorilor de știință. Această carte, «Mărturisirea Ortodoxă», are o însemnătate particulară pentru noi Români, întâi, pentru că compunitorul ei din început a fost un Român, Petru Movilă, apoi că ș'a primit această lucrare întăritura într'un Sinod local ținut în Iași—Țară Românească, și înfășurit pentru că se dovedește că noi Români prin veicul al XVII-lea eram centrul Ortodoxismului și sprijinitorii credinței Ortodoxă de pretutindeni, atât moralicește cât și materialicește.

Cartea «Mărturisirea Ortodoxă» are caracter simbolic, se cuvine însă să nu uităm că aș mai fost și mai înainte și mai pe urmă de acesta și alte scrieri cu acest caracter în Biserica Ortodoxă, dar acesta s'a primit a sta înaintea tuturor celor-l-alte, pentru că este și mai complectă și mai potrivită de a fi pricepută de orî-cine, fiind scrisă simplu și lămurit.

Iată acum și numirile celor-l-alte cărți simbolice din Biserica Ortodoxă:

1) A prea înțeleptului și prea cinstitului Domn Ghenadie Scholarul, Patriarhul Constantinopolului Romei Nouă, Mărturisirea rostită pentru dreapta și ne'ntinată credință a creștinilor către Agarenii. Căci întreat de Sultanul Amira Mehmet, ce credeți voi creștinii? El a răspuns ast-fel ¹⁾.

¹⁾ Urméază Mărturisirea credinței Ortodoxe de către Patriarhul Ghenadie. Veđi Monumenta Fidei Ecclesiae Orientalis de Ernestus Iulius Kimmel. Vol. I; pag. 11, textul original în grecește.

II) Pașaza Ortodoxiei saŭ apărarea și dovedirea împotriva celor ce clivitesc Biserica Răsăritului, cugetând ereticește în cele despre Dumneđeŭ și Dumneđești, dupre cum rău cugetă ei însăși, adică Calvinii. Compusă de Sinodul local ținut în Ierusalim pe timpul lui Dositeiŭ Patriarhul Ierusalimului ¹⁾.

III) Mărturisirea Bisericei Ortodoxă și apostolice a Răsăritului, scrisă în scurt de către Mitrofan Critopol Ieromonahul și Protosinghelul Patriarhicesc ²⁾.

IV) Expunerea doctrinei Bisericei Ortodoxă cu deosebiri ce se întâlnesc în alte Biserici creștine ³⁾.

Din toate aceste cărți simbolice de mare valoare teologică, numai Mărturisirea Ortodoxă și Expunerea credinței sînt traduse în Românește. Cea întâia, îndată după aprobarea ei, cea a doŭa de către Înalt Prea Sfinția Sa Mitropolitul Primat al României D. D. Iosif Gheorghian.

Iată acum atât procesul-verbal al Comisiunei Sf. Sinod ce ne arată modul cum aŭ procedat comisiunea la traducerea din nouă a cărței, cât și istoricul cărței «Mărturisirea Ortodoxă»:

PROCES-VERBAL.

Sfintul Sinod al sfintei Biserici ortodoxe române, în ședința de la Noembrie 24, anul 1893, a luat hotărîrea, ca cartea, intitulată «Mărturisirea ortodoxă», să fie de acum proprietate a sfîntului Sinod. Pentru a se ajunge la acest țel, s'a hotărît, ca cartea să fie din nouă talmăcită de pre textul grec, și asemănat trebuințelor să se tipărească tot-d'una în tipografia cărților bisericești. O comisiune, compusă din P. P. S. S. Ghenadie, Episcop de Rîmnic, Silvestru, Episcop de Huși, și Gherasim Piteștenu, loco-țiilor pe atunci al Eparhiei Argeșului, a fost alésă pentru aducerea la îndeplinirea acestei hotărîri. Comisiunea, în ședința de la 3

¹⁾ Opul citat, vol. I, pag. 325, textul original în grecește.

²⁾ Opera citată; vol. II, pag. 9; textul original în grecește.

³⁾ M. W. Guettee; textul original este în limba francesă.

Decembrie anul 1893, s'a constituit sub președinția P. S. Ghenadie, după care apoi a desbătut condițiunile pentru aducerea la îndeplinire a votului sfintului Sinod, când s'a primit următoarele norme de lucru:

I. Cartea se va traduce numai de pe textul grec, avându-se de normă textul 'e la 1699, edițiunea de Snagov a lui Antim Ivirénu, în alăturare cu texturile grece, următoare-acestuia.

II. Texturile biblice, întrebuințate în carte, se vor lua după textul septuagintei, normativ în Biserica ortodoxă; și anume, pentru noul Testament edițiunea de Neamț a lui Gherontie și Grigorie din 1818, iar pentru cel vechiă biblia de la 1688, numită «biblia lui Șerban», bine înțelegându-se, că textul grec al septuagintei va fi tot-d'auna hotărîtor în micile deosebiri.

III. Limba cărței va fi numai aceea a cărților vechi a ritualului român, avându-se o deosebită îngrijire pentru înlăturarea novismelor, furișate astă-đi în literatura noastră, și care aű zdruncinat graul poporului român de pe vechile lui temelii istorice.

IV. Insași tipărirea cărței trebuiește să se facă în marginile regulilor estetice și ale cerințelor pedagogice. Să se caute, ca citatele biblice, ale sfinților părinți, definițiunile și însuși textul cărței să se tipărească cu litere deosebite, și apoi tóte felurile de litere, întrebuințate la tipărire, să fie mașcate și ușore de citit, ca să nu oboséscă ochiul cititorului, și nici să aducă vătămăre ochilor, încă fragedi ai copiilor.

Hotărîte fiind normele de mai sus, Comisiunea a pus P. S. Ghenadie, Episcop de Rîmnic, însărcinarea, de a aduce la îndeplinire votul sfintului Sinod, în ce privește traducerea cărței, în marginile normelor, aședate mai sus, și după sevîrșirea lucrării a o supune cercetărilor comisiunei.

Înștiințată comisiunea de către P. S. Ghenadie, că a sevîrșit lucrarea ce i s'a încredințat în ședința de la 3 Decembrie anul încetat, adecă s'a făcut traducerea cărței, membrii ei s'aű întrunit pentru cercetarea lucrării la reședința episcopală din R.-Vâlcea, și aű ținut ședințe đilnice de la 27 August 1894 până la 5 Septembrie același an, când s'a comparat traducerea cu texturile originale, și s'a găsit,

că ea corespunde prescripțiilor comisiunei, aședate în ședința de la 3 Decembrie 1893.

După acestea, comisiunea a întors luarea aminte asupra istoricului cărței, lucrat de P. S. traducător, și a aprobat și această lucrare, hotărînd, ca el să se pună nemijlocit după acest proces-verbal, și înaintea gramatelor patriarhale, care în texturile originale însoțesc textul cărței.

În sfîrșit comisiunea a primit în unanimitate aședarea pentru tipar a materiilor așa, cum ele se vîd înșirate în carte, și a hotărît, ca aducîndu-se acestea la cunoștința sfințului Sinod, să se mijlocască punerea cărței sub tipar, când trebuiește a se hotărî și numărul exemplarilor, în care urmîză a fi tipărită cartea în întîla ei edițiune.

Acest proces-verbal cu arătarea tuturor hotărîrilor comisiunei din mai multe ședințe s'a încheiat în ședința sa cea de pre urmă, care și-a avut locul la 5 Septembrie 1894.

Președinte, *Ghenadie al Rîmnicului*

Membrii { *Silvestru al Hușilor.*
 { *Gherasim al Argeșului.*

ISTORIA „MĂRTURISIREI ORTODOXE“.

Insemnătatea dogmatică a acestei cărți, și deosebiriile, ce cu ușurință se pot face între credința Bisericii ortodoxe față de credințele celor-l-alte Biserici creștine, a cerut, ca «Mărturisirea ortodoxă» să se fîlmăcască fôrte de timpuriu în cele mai multe limbi ale Europei, după ce ea a fost publicată în limba latină, duple obiceiul literațiilor vécului al XVII-lea. Născută în niște împrejurări istorice deosebite, cartea acésta a arătat de o parte Protestanților, că credința Bisericeii ortodoxe nu este una cu cele ale confesiunilor lor, și de altă parte ea se deosibește și de credințele Bisericii române. Cu alte cuvinte, «*Mărturisirea ortodoxă*» este cartea simbolică a Bisericii nóstre, și ea ne arată lumei cum credem noi.

«Mărturisirea ortodoxă» este însemnată și ca lucrare literară. Acésta însemnătate a făcut, ca cartea încă din a

doua jumătate a vécului al XVII-lea, adică de la 1662, când ea pentru întâia dată a fost tipărită, să fie mai tot-d'auna însoțită de câte o precuvîntare, prin care se făcea istoricul cărței. De acésta însemnătate literară a cărței a fost pătrunși și literații români; căci și ei, fie în trecut, fie în vécul curgător, s'aũ oprit mult asupra istoricului «Mărturisirei ortodoxe». Unii Români aũ făcut istoria acestei cărți și o aũ tipărit la începutul textului ei sub denumirea de «Precuvîntare» și «Viața Mitropolitului Petru Movilă» ¹⁾ sau «Prefață» ²⁾, ca P. S. Filaret Scriban și D. B. Constantinescu. Alții, îmbrățișând întreaga epocă a cărței și cercetând mai de aproape viața autorului ei, aũ făcut iarăși istoria acestei cărți, însemnată din toate punctele de privire ³⁾. La 1890, fericitul Episcop al Romanului Melhisedec, înfățișază Academiei române o lucrare, intitulată Biserica ortodoxă în lupta cu Protestantismul, în special cu Calvinismul în vécul al XVII-lea, și cele două Sinóde din Moldova contra Calvinilor ⁴⁾. Aici P. S. Autor, după ce arată luptele dintre Protestanți cu Biserica română, și desfășurá ispitele și cursele, ce ei întindeaũ Bisericeii ortodoxe, face în trecăt și istoricul «Mărturisirei ortodoxe», arătând cum ea și-a luat nașterea, cum a fost cercetată în Sinodul de la Iași, precum și ce sôrtă a avut textul, întărit de acest Sinod.

Însemnătatea teologico-literară, ce a avut «Mărturisirea ortodoxă» la Români, precum chiar și la alte popóre de rit ortodox, sau eterodox, precum și multele edițiuni, ce ea a avut, ne-a hotărît și pre noi, ca să nu lipsim și acésta edițiune de istoricul cărței, punénd la îndemână fie-căruiă ce va citi cartea, și însemnătatea ei istorico-literară, dorind cu acésta, ca să ridicăm în compatrioții noștri simțul religios, care pentru Români este și național.

¹⁾ Veđi „Mărturisirea ortodoxă“ de P. S. Filaret Scriban, 1864 Némțu, fața 1 — 24.

²⁾ Confesiunea ortodoxă. Dr. B. Constantinescu, București, 1872, fața III—XXII.

³⁾ Din istoria bisericească a Românilor. „Petru Movilă și Meșterul Manole“ de Ghenadie Enăcenu, București, 1882, fața 279—316.

⁴⁾ Opera citată de Episcopul Melhisedec. Membru al Academiei române, 1890, București.

Numirea cărții. Acastă carte simbolică, care de la 1642 slujește, ca manual pentru credința ortodoxă, și tot-o-dată înfățișază și trăsătura de deosebire a credinței ortodoxe de cele-l-alte credințe, a avut două numiri. Petru Movilă, autorul cărții, a intitulat-o «*Catihis*», iar Sinodul, ținut în Iași la 1641, i-a schimbat numele în «*Mărturisire ortodoxă*». Pentru a ne face o idee desevîrșită în privința numirilor acestei cărți, înfățișăm aici dovedile istorice, atinștore de materie.

La 1640, Iunie 24, Mitropolitul Petru Movilă avea lucrată «*Mărturisirea ortodoxă*» și a intrunit în Chiev pentru ziua de 8 Septembrie același an Sinodul său mitropolitan, în care membrii Sinodului au desbătut și hotărît asupra mai multor orndueli din biserica de Chiev, și între aceste cea mai însemnată lucrare a fost cercetarea «*Mărturisirei ortodoxe*». Noi dăm aici o parte din cuvîntul de deschidere al ședințelor Sinodului, care se încep în ziua de 8 Septembrie 1640, și de unde se vede numirea cărții. Părintele Isaia Trofimovici Cozlovschi, egumenul mănăstirei Nicolscaia și imputernicitul Mitropolitului Petru Movilă, ține cuvîntarea de deschidere a ședințelor Sinodului, când ne spune: «*Sfinte, alesule, și purtătorule de Dumneșeu Sinod! In Biserica noastră rusă se întrebunțeză cărțile slavone, pe care pușini preoști ruși le înțeleg. Acăsta vechend'o protivnicil și ereticil, au tipărit cărți în limba poloneză, ușoră de înțeles, dar le-au înfățișat, ca pre niște cărți ortodoxe, de și în dinșele se aflaū o mulțime de amăgiri ereticești. Cine a căpătat niște asemenea cărți, și le-a citit, a început a crede duple dinșele, și a făcut și pre alșil să credă; acăstă împrejurare a făcut pe mulți să cadă din credința noastră în deosebite eresuri și acum prigonesc, siluesc și turbură Biserica. In vederea acestora Părintele Mitropolitul, dorind ca să liniștescă Biserica și să o readucă la dreapta cea dintăi, a scris un *catihis* cu mare băgare de sémă și cu urmărirea îngrijită a scrierilor bisericestii și materiile acestui *catihis* le introduce și le înfățișază inaintea vóstră membrilor, pre sfinte Sinod ⁵⁾. Acest *catihis*, înfă-*

⁵⁾ Sunt autori ruși, cari încă cred, că „*Mărturisirea ortodoxă*“ a fost scrisă nu de P. Movilă, ci de Isaia Trofimovici; și acăsta pentru cuvîntul, că Sinodul acesta, între altele, a dat și titlul de Doctor în Teologie lui Trofimovici. *Ist. rusk. țercvi Macarie* T. XI, fața 590—591.

țișat de către Petru Movilă la Sinodul de la Iași, capătă titlul de: „*Mărturisire ortodoxă a credinței*“. Insuși Meletie Sirigul, unul dintre înfățișătorii în Sinod al Patriarhiei de Constantinopol și cel. mai însemnat, care a îndreptat și chiar a tradus acest catihis în limba grăcă, precum și Isaiă Trofimoviči Cozlovski, înfățișătorul lui Petru Movilă în Sinodul de la Iași, și care a tradus cartea în limba latină, schimbă numirea cărții din «catihis» în «Mărturisire ortodoxă». Acesta se vede din dovețile istorice ce le vom arăta aici, și din titlul cărței, tipărită pentru întâia dată de către Panaioț, dragomanul Sultanului, la 1662—1672 în Amsterdam și în originalul latin, însoțit de traducerea grăcă, și unde cartea se intitulază: «Confessio orthodoxa=ὁρθόδοξος ὁμολογία=Mărturisirea ortodoxă». Patriarhul de Constantinopol, Paisie, scriind Patriarhului de Moscva Nikon, la 1655, o epistolă sinodală, ȳice: «Pentru ca să știm, care sunt adevărurile trebuitoare și esențiale, la noi în Sinod s'a cercetat o carte pentru toți, «*Mărturisirea ortodoxă*» a credinței sinodale și a Bisericii apostolice de Răsărit, în carea se cuprind toate materiile credinței noastre celei vechi. Și pre această carte a adevărit'o și a subsemnat'o toți arhierii și clericii ținuturilor noastre, împreună cu Președintele de atunci al Sinodului, de fericită amintire, D. Partenie cel bătrân ⁶⁾, de asemenea au subsemnat'o și au adevărit'o și cei-l-alți trei patriarhi. Și dacă voi doriți, ca să o aveți, și voi trebuie să o aveți, ca să fim toate cinci patriarhiile în aceeași unitate de idei, atunci noi vă vom trimite o copie a acestei cărți ⁷⁾. Apoi Patriarhul Dositeiū al Ierusalimului prin biografia lui Meletie Sirigul, care se păstrează în manuscriptul din biblioteca sinodală din Moscva, ne spune: «Numita „*Mărturisire ortodoxă*“, pre care au scris'o Rușii, Petru al Kievului, tot pre acesta el (M. Sirigul) a îndreptat'o din ordinul Sinodului de la Iași ⁸⁾».

Deci, această carte s'a numit de Petru Movilă «catihis», iar de Sinodul de la Iași «Mărturisire ortodoxă». Acum să

⁶⁾ Aici trebuie să înțelegem numai Sinodul Bisericii Constantinopolitane, și nu pre cel de la Iași.

⁷⁾ *Mock. sinod. arhiv. Minister. inostran. del. Dela grecesc. leg. XXIII, No. 15, 19 Muraviev. snoșen. Rossiis Vostocom. II, 268, 276.*

⁸⁾ *Sbornic. moscov. sinod bibhot. sub lit. A. No. 1.*

căutăm a deslega o nedumerire, ce s'ar putea naște în min-
tea fie-cărui om pentru o asemenea schimbare. Pricina unei
asemenea schimbări nu o putem găsi în nepotrivirea ter-
minului de „κατήχησις=catihis“ cu cuprinsul cărței, precum
și nici în potrivirea mai bine a terminului de «confessio=
δολογία=mărturisire». Pe lângă aceste, termenul de cati-
his are o vechime mult mai mare în istoria terminologiei
teologice, de cât δολογία, care este numai o traducere a
termenului teologic confessio, introdus în terminologia teo-
logică a Apusului mai ales de Luter (1517). Dupre păre-
rea noastră pricina acestei numiri este cu totul istorică, și
cerută de trebuințele timpurilor jumătăței întâia a vécului
al XVII-lea.

Când Protestanții și-au îndreptat privirile de a converti
la ei pe ortodoxi, întâia carte, cu care ei s'au înfățișat or-
todoxilor, și le-au arătat învățăturile lor, a fost «Confesiu-
nea de Răsărit a Bisericei ortodoxe» tipărită la Geneva în
în 1629 sub neadevăratul nume Kiril Lucaris, Patriarhul
de Constantinopol ⁹⁾. Acastă carte în limba latină s'a vē-
đut și în Constantinopol, la anul 1632, iar la 1633 s'a
tălmăcit în grecește și s'a tipărit tot la Geneva. O carte,
tipărită în două limbi și încă în două edițiuni în timp nu-
mai de doi ani, trebuie să fi ajuns la o popularitate foarte
mare între ortodoxi, dar de sigur nu fără acea deosebire,
cel puțin pentru cărturarii mai mărginiți, că confesiune în-
semnăză catihis protestant. Acastă anume deosebire, cre-
dem noi, a deschis ochii Protestanților din Brașov și Alba
Iulia, ca confesiunile protestante, traduse în limba româ-
nescă, să le tituleze catihismuri ¹⁰⁾. De altă parte, și Pă-
rinții Sinodului de la Iași, vēđând că termenul de confe-
siune se împrăștiase între ortodoxi, și tot-odată voind, ca

⁹⁾ Relațiile Protestanților cu ortodoxii s'au început încă cu Patriar-
hul Ioasaif, 1559. (Le Quien Oriens Christianus 1750. Paris, pag. 326).
Acăsta este data, când Protestanții, perđând nădejdea de a convinge pe
capii Bisericeii ortodoxe în apostolicitatea învățăturilor lor, ei încep a
se înfățișa lunei ortodoxe de acum cu catihismuri, unde numai titlul
era vechi și ortodox.

¹⁰⁾ Catihismul luteran, tipărit în limba română la 1560 se tituleză
„Intrebare creștinăsoă“ (Cuvinte din bătrâni. B. P. Hajdeu 91—107),
dar cel calvinesc din Alba Iulia are titlul: „Catihismus“ (ib. 724—727).

pleziș să răspundă și propagandelor papale, care învinovăteau pre ortodoxi, că nu aș o învățatură a lor, precum chiar și celor protestante, care diceau, că învățatura lor este una cu a ortodoxilor, schimbă numirea de catihis a cărței, și spre deosebirea de cele protestante Sinodul de la Iași la măsura, ca «catihisul» lui P. Movilă să se numescă «Mărturisire ortodoxă». și apoi să porțe la începutul cărței întărirea din 1643, Martie 11, a Patriarhilor Partenie al Constantinopolei, Ioanichie al Alexandriei, Macarie al Antiohiei, Paisie al Ierusalimului și în sfârșit o gramată întregă a Patriarhului de Ierusalim Nectarie din 1662. Așa dar în ce privește numirea cărței, *Petru Movilă a lucrat un catihis*, asemănat terminologiei vechi a Bisericii, iar Sinodul de la Iași a înzestrat Biserica ortodoxă cu o *Mărturisire ortodoxă*.

Imprejurările istorice din Biserica rusă cu privire la Mărturisirea ortodoxă sunt vrednice de totă luarea aminte, când voim a cunoște începutul unei cărți, carea cu sine a făcut epocă în istoria culturii ortodoxe, și carea în mod simbolic a așezat învățatura Bisericii ortodoxe față cu ereziile vechi și cu înoirile saș învățăturile streine ale Papilor și ale Protestanților. Deci, să urmărim împrejurările istorice, care în mod pleziș aș împins pre creștinii la lucrarea «*Mărturisirei ortodoxe*».

Este acum dovedit, că între popórele ortodoxe din întâia jumătate a vécului al XVII-lea Românii erau puși în condițiuni mai prielnice pentru cultura bisericéscă și ortodoxă. Moldovenii în deosebi prin întâia jumătate a acestui véc aveau de Domnitor pre Vasilie Lupul, vrăjmașul neîmpăcat al lui Matei Basarab din Muntenia, și căutaș pre tóte căile de a întrece și în cultură pre frații lor de un sînge și de o credință. Vasilie Lupul, fruntaș între Domnitori și cu dor de cultură, avea mai mult la îndemână pre geniul științei ortodoxe a timpului, đic pre Petru Movilă, care trăia în mijlocul Rușilor de la Chiev, și în curînd îi vom vedea unindu-se în aceeași idee, și lucrând asemănat cu trebuințele popórelor, în fruntea cărora îi pusese Dumnezeu. Petru Movilă a fost împins de datoria sa de păstor

bisericesc a lucra cartea Mărturisirea ortodoxă, încă din anul 1628, când el abia era Arhimandrit al lavrei de Kiev. Arhiepiscopul de Poluțc, Meletie Smotrițki, mișcat, cum dicea el, de binele ortodoxilor din biserica rusă, lucră un catihism, pe care îl supune cercetărilor Sinodului, întrunit de Mitropolitul Iov al Chievului la 1628; dar acest catihism este plin de învățături papale, și el nu putea să mulțămescă cerințele Bisericii ortodoxe. Acest fenomen, întristător pentru ortodoxie, a hotărât pe Petru Movilă a lucra un catihism pentru Biserica ortodoxă, și cu dînsul a închide de o cam dată gurile iezuiților, cari strigaū pe tôte tonurile, că legea Bisericii ortodoxe de Chiev este «*o credință mo-jicéscă*»¹¹⁾. Dacă aceste împrejurări istorice aū deșteptat în sufletul lui Petru Movilă cugetări, atingătoare de o carte simbolică pentru Biserica rusă, confesiile calvine din 1629 și 1633, tipărite în Geneva, pôte și catihismul luteran din Brașov, tipărit în limba românească la 1560, a lărgit planul lui P. Movilă, și de acum el începe a alcătui un catihism, care să mulțămescă trebuințele Bisericii ortodoxe întregi, și să dea creștinilor aceea, ce le lipsia, și simțiau acéastă lipsă la tot pasul. Iar dacă P. Movilă nu iese cu catihismul său îndată după confesiunea calvină de la 1633, noi credem, că el a lăsat ca timpul să arate și mai mult trebuința unei confesiuni ortodoxe, și de altă parte, chiar clerul Bisericii ruse nu voia să atingă pe Patriarhia de Constantinopol, care pentru dînsul era rașimul cel mai puternic în luptele profesionale din regatul polon.

Și în adevăr. La 1630 Mitropolitul de Chiev Iov, sub înrîurirea de sigur a lui Petru Movilă, care era încă Arhimandritul Lavrei, și alarmat de confesiunea calvinistă de la 1629 din Geneva, trimite o deputație la Patriarhul de Ierusalim, Teofan, care se afla la Iași, spre a-l întreba, dacă în adevăr confesiunea de Geneva este a lui Kiril Lucaris. Și pentru ca să se vadă și mai bine părerile omenilor de autoritate în privința nevinovăției lui Lucaris, precum și pentru a se dovedi respectul, ce Biserica rusă avea pentru autoritățile patriarhale din Biserica de Răsărit, no împrumutăm aici o parte din textul istoriei bisericești a Mi-

¹¹⁾ *Ist. rusc. țercvi.* Macarie. T. XI, pag. 345—384.

tropolitului de Atena, Meletie, care sună: «Iezuiții, vedându-și neputința, au născocit alt-ceva mai ingenios și mai păgubitor, făcând intrigă, l'au declarat de calvin. Aușind rușii de acésta, au trimis la 1630 către Teofan, Patriarhul de Ierusalim, care atunci se afla la Iași, întrebând, dacă grăiesc adevărat Iezuiții, cărora Teofan, făcându-le șese-spre-dece capitule, a dovedit, că prea înțeleptul Kiril este nevinovat față cu acésta calomnie, precum și cu Biserica de Răsărit» ¹²⁾).

La 1638 Patriarhul Kiril de Beria, vrăjmașul lui Kiril Lucaris, adună sinod din Kiriarihi Bisericeii de Constantinopol, și cu Teofan, Patriarhul de Ierusalim, când se anatematizéază Kiril Lucaris și confesiunea de Geneva ¹³⁾. La 1640, luna Mai, indictionul I, ținând tronul Patriarhieii de Constantinopol, Partenie, supranumit bătrânul, se pune din nou în desbaterile sinodului de Constantinopol confesiunea de Geneva, și când Lucaris nu mai era între vii, și prin urmare ura încetase, se mai anatematizéază încă o dată cele opt-spre-dece capitole ale confesiunii, precum și cele patru întrebări și răspunsuri ale ei, de o surprindere curat calvinescă, și acest act acum se face fără a se mai vorbi de Kiril Lucaris. Actul acestui Sinod s'a subsemnat și de Petru Movilă în Kiev ast-fel: «Subsemnez cu mâna mea proprie sub acésta epistolă sinodală a I. P. Părinte și Păstor al nostru, Patriarhul de Constantinopol, unindu-mă la tóte și consimțind din partea mea și a întregéi Bisericeii ortodoxe, catolice, ce este dupre Hristos în Rusia mică, eu smeritul Petru Movilă, din mila lui Dumneđeșu Arhiepiscop și Mitropolit al Chievului, al Galiției și al tótei Rusii, Ecsarhul S. tron al Constantinopolei, Arhimandrit al Pecerskăi» ¹⁴⁾.

¹²⁾ *Εκκλησιαστική Ιστορία*. Meletie. 1784. Viena. fața 447.

¹³⁾ Veđi actul acestei anatematizării în opera: „De ecclesiae perpetua consensu“. L. Alatii. 1648. col. 1062—1065.

¹⁴⁾ *Sbornic moscov. sirod. bibliot.*, sub lit. A. No. 1. fóia 2—5. Acésta enciclică în manuscript are însemnarea: „*Vleto 1640, meseșă Maia, indictă 1*—In anul 1640, luna Mai, indictionul 1. Ea s'a publicat în luna Decemvrie 1641 la Iași în tipografia domnescă, la Kiev în limba polonă și în Paris în limbile grécă și latină. Despre edițiunile acestei enciclice mărturisește P. Movilă în cartea: *Λιβρός=Pétra*, ce se păstrează în manuscris de către bibliot. de Moseva No 83, fóia 266.

Pe când Biserica din Constantinopol ținea Sinode impropria confesiunii calvinești din Geneva, Petru Movilă își pregătea «Mărturisirea ortodoxă» și o lucra ast-fel, ca ea să potă sluji, ca carte simbolică pentru întreaga Biserică ortodoxă. Și numai după o lună de la data întrunirii sinodului de mai sus din Constantinopol, Petru Movilă rupe cu tăcerea, și scrie o enciclică către membrii Bisericii din Chiev și anume la 24 Iunie 1640, prin care îi intrunește în Sinod pentru ziua de 8 Septembrie ecleși an. Iacă în traducerea română cuprinsul acestei enciclice, care înfățișază foarte bine starea Bisericii din Chiev, precum și împrejurările istorice din Biserica rusă, ale cărței simbolice «Mărturisirea ortodoxă».

«N'a trecut mult timp, de când Biserica ortodoxă rusă, fiind prigonită foarte mult de către renegați, era pusă în stare, de a nu putea depărta de la sine pre lupii cei sălbatici, pentru ca fiii ei cei ortodoxi și ascultători să nu aibă nici un feliu de legături cu dinșii în materii de credință. De aceea mulți ortodoxi, unii din nesciință, alții prin starea de față la învățăturile și slujbele lor s'au vătămat foarte, așa că e greu de a-i cunoște, dacă ei sunt ortodoxi curați, sau numai după nume, iar alții nu numai civili, dar și clericii, părăsind cu totul ortodoxia, s'au alipit la obiceiuri deosebite, improtivitoare lui Dumnezeu. De aici tagma duhovnicască și călugărescă a ajuns în neorânduială, și mai marii lor, dedați indiferentismului, nu numai nu se ocupă de orânduială, dar s'au depărtat cu totul de vechii părinți. Tot asemenea și cu frățiile ¹⁵⁾; depărtându-se de zelul premergătorilor lor, și părăsind bunele deprinderi, fie-care voia să lucreze după voia sa. În deobște, întreaga noastră Biserică rusă, nu în dogmele credinței (pre care le păstrează neatins), dar în datinele, atingătoare de rugăciune și viața

¹⁵⁾ Biserica rusă, după exemplul bisericii romane din Polonia, a introdus mai multe comunități monahale cu mănăstirile respective, pe care le-au numit *frății*, d. e. Frăția Academiei din Chiov, Frăția de Liiov, etc.

Tot de la Slavi au luat și Români obiceiul, de a forma frății nu religioase, ci Industriale; adică breslele, ca a cavafilor, a croitorilor, a cismarilor etc. Breslele românesce, avându-și numirea tot de la *bratsvo* frăție, sunt luate de la Slavi carpato-apusenii, de unde și numirea orașului Brețlaș; adică a orașului cu frății eminaminte industriale.

cuvioasă, este foarte atinsă. Privind la acesta cu un ochi de îngrijire și cu inima întristată, noi tot-d'auna am fost preocupați, cum s'ar fi putut aceste îndrepta și ridica la datinele strămoșilor noștri, la cariî cuvioșia era în flóre. Mai ales din timpul arhieriei noastre, prin care A-tot-puternicul Dumnezeu ne-a pus în fruntea tuturor păstorilor Bisericeî ruse, nu este pentru noi nimic mai scump, de cât a vedea în oile noastre cele cuvintătóre, pe lângă o credință ortodoxă, și un zel înfocat spre rugăciune, precum și o viață creștinescă. Și la acesta după părerea noastră nu se póte ajunge, de cât prin sinod, la care adunându-se nu numai arhierieî, coliturghisitorieî noștri, dar și cei-l-alți cinstiți părinți duhovnicești, luminați în de ajuns cu dogmele credinței și cercați în viața cuvioasă, cu zel și cu chemarea Sf. Spirit, să ne sfătuim, și să depunem tótă ostenéla și stăruința, ca întréga noastră Biserică rusă să fie îndreptată în tot, ce s'a đis mai sus și ridicată la vechea ei strălucire. Pentru acesta de multe orî și eú singur, și mulți din laici și clericî ne-am sfătuit și am arătat dorința, ca vre o dată să ne punem cu toțiî în relațiuni, să ne sfătuim, și să găsim mijlocul propriú, pentru păstrarea cuvioșiei și îndreptarea relelor deprinderi, precum și pentru luminarea clerului și organizarea întregéi Bisericeî. Dar inimicul spiritual, urătorul binelui, tot-d'auna a pus pëdice, despre care vë este cunoscut voué tuturor prea cinstiților. Acum însă, *când a venit prigonirea cea mare* ¹⁶⁾, aseménat dorinței multora, atât din fețele clericale, cât și laice, și mai mult împinși de cugetul nostru, care nu ne învoește a suferi mai mult acéstă neorînduíală, precum și *pentru o pricină mai însemnată* ¹⁷⁾, noi, urmând vechiului obiceiú al Bisericeî ruse, am hotărît a se ținea sinod în pázitul de Dumnezeu oraș al Chievului, în Biserica noastră catedrală, Sf. Sofia, pentru điuva Nascerei Prea Sf. Născétorei de Dumnezeu în anul acesta, 1640. Și pre acest sinod noi îl întrunim în numele Domnului, și rugăm onorabilitatea vóstră spirituală, mai ales pre aceia, cariî sunt înțelegetóri în

¹⁶⁾ Alusie la confesiunile protestante, tipárite în Geneva cu numele lui Chiril Lucaris.

¹⁷⁾ Alusie la cercetarea Catihismului, ce era a se supune sinodului.

sfaturile spirituale, precum și pre îndurările lor, frații laici, cari sunt zeloși pentru ortodoxie, și cunosc rînduelele bisericesti. Iar pre cei neascultători îi vestim, că ei, auzind glasul nostru cel păstoral, și adunându-se tot în același timp, dar în alt loc, să se gîndescă mai întăi, că toți trebuie să înțelegă și să păziască înțelegerea în credința ortodoxă; apoi că tagma bisericescă este datore să rămână în rînduială, iar frățiile laice, rămânend neclintite în drepturile și libertățile lor și în sînta cuvioșie, și îngrijind ei de nevoile și prigonirile celor-l-alte frății, să se sfătuiască între dînsele și să se ajute. Pre lângă aceste, cerem cu stăruință de la voi, clericî și laici, că dacă fie-care frăție are vre o trebuință, să bine-voiți a o arăta în instrucțiile, ce veți da imputerniciților voștri, ca în Sinod să se chibzuiască și să se hotărască. Și dacă îndurarea vóstră, primind tóte aceste de la noi, păstorul vostru cel recunoscut, veți trimite cu bună-voință prin aceea la ziua însemnată punctele, ce veți crede de cuviință, atunci noi cu ajutorul lui Dumnezeu vom căpăta nădejde, că Biserica rusă prin acest Sinod va recăștiga vechea sa strălucire și orînduiala dorită, și cuvioșia în mijlocul suferințelor va primi ușurință și ajutor. Iar mai pe larg despre aceste se va arăta de noi celor, ce vor veni la Sinod; și acum noi trimitem îndurărilor vóstre rugăciunile nóstre și bine-cuvîntarea arhierescă» ¹⁸⁾.

Acest Sinod și-a început lucrările în ziua de 8 Septembrie, citată mai sus, și în ședințele lui s'a'u desbătut, pe lângă alte materii disciplinare și Mărturisirea ortodoxă, sau mai drept «Catihisul» lui Petru Movilă, dar în lipsa tuturor chiriarhilor de atunci ai Bisericeî ruse, cari a'u răspuns la apelul Mitropolitului de Chiev numai prin imputerniciți. Iată, în acéstă privință, o parte din scrierea contimpuranului Ioanichie Golétovski, fost student, iar mai pre urmă profesor în Academia movilénă, de unde se póte vedea órcare amănunțimi despre acest Sinod: «In anul 1640, Prea Sfințitul Mitropolit al Chievului, al Galiției și al tótei Rusiî,

¹⁸⁾ *Sborn. minsc. gram.* No. 115. Se păstrează și o altă gramată de cuprinderea acestea, adresată nu frăției de Minsc, ci celei de Luța. *Parmiatn. kievsc. comis. I*, partea I, No. 17.

de amintire sfântă, Petru Movilă, a adunat în Chiev Sinod, la care s'au aflat trimiși de la toți Episcopii ortodoxi ruși; de la Atanasie Puzina al Luțcăi, de la Silvestru Gulevicî al Peremișliskăi, de la Silvestru Cosov al Mstislavului, de asemenea din deosebite mănăstiri și orașe ruse și litvanice, trimiși înțelepți, și în numărul lor și înțelepții părinți ai Chievului. La acest Sinod chestor a fost Samuil Șitic, învătăatul Arhimandrit al Luțcăi. Notari erau părinții de o învătătură înaltă; Iosif Cononovicî, Rectorul de Chiev, mai pe urmă Episcop de Mstislav și Inochentie Ghizel, Rectorul de Goisca, acum Arhimandrit al Pecerscăi din Chiev»¹⁹⁾.

În ziua de 8 Septembrie 1640, data întrunirii membrilor Bisericii ruse, Petru Movilă a rinduit să se țină întâia ședință a Sinodului. După săvîrșirea liturghiei, s'au așezat jețuri în mijlocul Bisericii Sf. Sofii, și Petru Movilă a luat locul la dreapta; iar la dreapta și la stînga lui sta fostul Episcop al Luțcăi, Isaachie Boriscovicî, scos de către Vladislav la 1633, și aici înfățișînd pre Episcopul timpului acestei Eparhii, Atanasie Puzina, Avraamie fostul Episcop de Minsc, și acum înfățișa pre Episcopul de Liov, și așa veneau duple ranguri toți înfățișătorii și membrii Sinodului. Mitropolitul Petru Movilă a ținut o cuvîntare lungă, prin care a arătat pricinile chîemărei Sinodului și materiile, de care are să se ocupe. Alegîndu-se chestor al Sinodului Arhimandritul Samuil Șitic, și ocupîndu-și locul, el a invitat Sinodul să fie tréz și să țină minte orele ședințelor.

La 9 Septembrie, a doua ședință a Sinodului, în timpul liturghiei, Petru Movilă a însărcinat pre Rectorul școlilor din Chiev, părintele Ocsenovicî, ca să țină o cuvîntare, prin care să se arate lucrările Sinodelor icumenice și pricinile întrunirii lor. Apoi Isaia Trofimovicî a ținut cuvîntarea de mai sus, prin care se arată starea poporului rus din punctul de privire al credinței lui, și i se aduce la cunoștință că «*Părintele Mitropolitul . . . a scris un catihis cu mare băgare de samă*» etc. După săvîrșirea cuvîntărei de deschidere, membrii Sinodului au ascultat până sêra citirea unei părți din catihis.

În ziua de 10 Septembrie s'au ținut două ședințe, una

¹⁹⁾ *Jonnik, Golétovski, Messia pravedniî.* Chiev. 1669, fața 320-321.

dimineța și alta după amedă-zi. În ședința de dimineță Sinodul s'a ocupat de rînduiala misterului nunței și al comunicăturei, după care a trecut la citirea catihismului, și anume la partea despre starea sufletelor de după mörte; adecă despre judecata parțială și cea universală. Tot în această ședință s'a oprit prisarea tabacului. În ședința de după amedă-zi, Sinodul a hotărit a nu se mai primi la preoție necărturarii, iar popii, cari aũ intrat în a doua căsătorie, să nu mai pötă sėvırși misterele. Apoi aũ anatematizat pe cei, ce întrebunțază cărțile, neîndreptate de «presviteriul» din Chiev.

În ședința a patra, care s'a ținut la 11 Septembrie s'a disputat din nou starea sufletelor de după mörte, și în urmarea mai multor doveđi, aduse de Petru Movilă, că ele se află în cer, Sinodul a hotărit „*ca să se apeleze la Patriarhia de Constantinople*“ ²⁰⁾. Făcēdu-se întrebare asupra momentului, când se zămislește în om sufletul, s'a hotărit în temelul plăzmuirei lui Adam, că el trebuie să se dea anume de către Dumneđeũ *îndată după zēmislire*. Tot în această ședință s'a luat mai multe hotăriri, privitoare la orînduiala clerului și la sėvırșirea misterului cuminicăturei.

La 12 Septembrie s'a ținut ședința a cincea a Sinodului, și s'a citit catihismul de la cuvintele: «Întru una sîntă, catolică și apostolică Biserică». Aici Sinodul, după ce a desbătut asupra acestui text al simbolului credinței, a trecut la misterele Bisericei și la întrebarea, în ce moment, și la care cuvinte se sėvırșăște prefacerea pānei și a vinului. Sinodul n'a luat nici o hotărire, dar a primit, «*ca să se aducă lucrul la cunoștința Patriarhului*». După amedă-zi Sinodul a luat hotărira, ca femeile creștine să nu slujească la Evrei, și Rușii să nu cumpere carne tăiată de către Evrei, fiind spurcată.

În ședința a șesea, care s'a ținut la 14 Septembrie, Mitropolitul Petru Movilă a liturghisit cu toți membrii Sinodului, când s'a făcut panihidă pentru domnitorii Moldovei și pentru părinții lui Petru Movilă. După amedă-đi părinții

²⁰⁾ Iacă întăia împrejurare istorică, care de acum face din catehismul lui P. Movilă o carte simbolică a întregii Biserici ortodoxe.

Sinodului s'a întrunit în ședință și s'a citit și desbătut părțile din catihism, atingătoare de cuvintele: «Aștept învierea morților», «Tatăl nostru» și cele nouă fericiri. Apoi s'a așezat niște orinduele, pentru frățiile Bisericeii ruse, și s'a hotărât, ca *Rectorul școlilor de Chiev să slujească cu pateriță*» ²¹⁾.

La 15 Septembrie, ținându-se ședința a șaptea, s'a citit partea din catihis despre credință, nădejde și dragoste, și s'a așezat regule pentru sărbătorii, amenințând cu pedepse bisericești pre cei, ce vor călca hotărârile Sinodului. După amedă-și s'a rînduit, ca să se așeze un consiliu bisericesc, compus din 24 presviteri, care sub denumirea de «capitul» să judece toate pricinele bisericești. În sfârșit, Isaia Trofimovici, egumenul mănăstirei Nicolscaia, a fost ridicat la rangul de *doctor în teologie*.

Ședința a opta, ținută la 16 Septembrie, a fost ocupată cu materii curat disciplinare, care privesc pre preoții și pre laici în săvârșirea și primirea misterelor. Iar la sfârșit s'a regulat sumele de bani, ce trebuiesc date solilor, ce se vor duce la Constantinopol pentru a primi părerea Patriarhului în materiile nehotărîte ale catihismului, precum și ploconul, ce trebuia a se da Patriarhului pentru ostenelă.

În ședințele de la 17 și 18 Septembrie, a noua și a zecea în șirul lor, și tot o dată cele de pre urmă, s'a desbătut materii, atingătoare de viața monahală, starăa monastirilor față de Episcopii eparhioți, precum și regulele înființării din viitor a mănăstirilor. În sfârșit, s'a mai vorbit asupra ploconului, cu care solii vor merge la Patriarhul ²²⁾.

Deși nu ni s'a păstrat toate hotărârile acestui Sinod cu practicele lui, dar din descrițiunea, de care dispune astăzi istoria, cunoștem foarte bine însemnătatea lucrărilor

²¹⁾ Pateriță vine de la vorba grecă *πατήρ* = părinte. Ea este o cărjă, ce se dă egumenilor de mănăstiri, și înfățișază semnul vădit al autorității. Paterița se deosebește de cărja arhierescă prin aceea, că ea nu are șerpă, emblema păcatului strămoșesc, ci un mâner, compus din două bucăți, care din vârful bastonului se lasă în jos.

²²⁾ *Opisan. Kievsc. sobora* 1640, tipărită în *Rusc. istoriceso. bibliot.* IV, fața 21—48. Că la acest Sinod s'a lucrat mai multe canoane, despre acesta mărturisește însuși P. Movilă, care ne-a păstrat cancul 26 și 66, dar din nefericire cele-l-alte au dispărut cu timpul.

acestei întruniri bisericești; ele cuprind materii de orînduială bisericească, și mai ales cercetarea catihisului, care avea menirea, de a îndeplini o lipsă numai a Bisericii de Chiev. Că în adevăr Sinodul din Chiev s'a adunat mai ales pentru cercetarea acestei cărți simbolice, se vede din cuvintele lui Isaia Trofimovici Cozlovski, cu care el deschide în numele Mitropolitului Sinodul, și din cele șese ședințe, ce s'a ocupat cu această lucrare.

Dar noi să limpețim aici o bănuială ușoră a I. P. S. Macarie, autorul istoriei Bisericii ruse, care bănuială se întemeiază pe actul ședinței a șeptea a Sinodului și rapiditatea lucrărilor lui, căci Sinodul dice la tot pasul: «Am citit, am ascultat, și am urmat cetirea». Adecă, ne spune I. P. S. Sa, «că lucrările Sinodului aũ fost pregătite mai din vreme, și că, pôte și catihismul a fost lucrat de Arhimandritul Isaia Trofimovici Cozlovski, mai ales că acest Isaia în ședința a șeptea a fost ridicat la rangul *de doctor în teologie*».

Noi în fața acestei bănuiele, vom aduce aminte cititorilor noștri cuvintele lui Isaia Trofimovici, ținute la deschiderea Sinodului, că «Părintele Mitropolitul . . . a scris un *catihism*». Apoi la faptul, că Sinodul a făcut pre Isaia doctor în teologie, răspundem, că același Sinod. și anume în ședința a șesea, a regulat, ca Rectorul școlilor din Chiev să slujască cu pateriță; adecă, dupre părerea noastră, Sinodul Bisericii din Chiev de la 1640. regulând orînduiala și școlile Bisericii ruse, n'a putut să uite pre bărbații de merit ai acestei Biserici, mai ales că *în Chiev era întronată valoarea științei ecclesiastice a vécului al XVII-lea*. Și în sfârșit, avându-se două voturi ale Sinodului, ca să se întrebe Patriarhia pentru deslegarea a două puncte din catihis; și mai creșdend cu multă probabilitate, că Petru Movilă și regulase cu Vasile Lupu ținerea pentru anul viitor a Sinodului de la Iași; Petru Movilă trebuia să aibă mai de 'nainte hotărîte persoanele, ce aveau a merge la Iași și Constantinopol, și tot-odată a trebuit să se gândiască, ca aceste persoane este bine să aibă pe lângă titlul științific și unul sinodal, care le-ar armoniza mai bine cu interesul cauzei. Și aici dupre părerea noastră zace cuvîntul, că Sinodul dă pateriță lui Iosif Cononovici și doctorat lui Isaia

Trofimovici; mai ales că acesta avea doctoratul în teologie încă de la 1635, dat de către Silvestru Cosov, prin patericonul său.

Pentru aceste cuvinte, noi rămânem pe lângă părerea obștască, că catihisul, care în curînd are să ajungă «Mărturisire ortodoxă, catolică și apostolică a Bisericei de răsărit» este lucrare a lui Petru Movilă, care, mai 'nainte de a-l supune cercetărilor Sinodului din Chiev, a trebuit să fie văduț de către persoanele de însemnătate din Biserica rusă, ca Isaia, Iosif și alții, și pôte chiar tradus la Chiev în limba latină, spre a putea fi la îndemână membrilor Sinodului de la Iași, cari nu puteau toți cunoște limba rusă a catismului.

(Va urma).

BIBLIOGRAFIE.

Primum din partea bibliotecarului Academiei Române un apel pentru cărți vechi. Academia Română a hotărît să întocmiască o bibliografie de tot ce s'a publicat în graiul românesc și în țările române din cele mai îndepărtate timpuri până în prezent. Prima fascicolă a și apărut și a produs cea mai mare plăcere tuturilor, care se ocupă cu vechea bibliografie. Publicăm și noi apelul bibliotecarului Academiei Române și facem un călduros apel către toți cetitorii acestei reviste ca să ajute această întreprindere folositoare.

G...

APEL PFNTRU CĂRȚI VECHI.

Academia română a hotărît a publica **Bibliografia românescă veche**, în care să se descrie cu de-amăruntul toate cărțile *românesci, slavonesci, grecesci* sau *în alte limbi*, tipărite în ani 1508—1830 în țările românesci de Români sau de străini, precum și cele tipărite de Români în țările străine. În acest scop s'a cercetat bibliotecile din țară și cărțile aflate într'ensele s'a însemnat în lista alăturată. Această listă însă nu este completă, căci de sigur multe cărți vechi nu sunt însemnate într'ensa, neafiându-se în bibliotecile cercetate.

Bibliotecarul Academiei române adresază un apel călduros către toți

preoții, învățătorii, profesorii și către toate persoanele cari, sau prin meserie, sau prin tragere de inimă, posed sau cunosc asemenea cărți vechi tipărite între anii 1508 și 1830, și să roge să'î aducă la cunoștință existența lor, *mai ales a celor cari nu sunt însemnate în lista alăturată*, arătând *titlul lor întreg, locul și anul* tipăririi, dacă sunt complete și în bună stare sau stricate și *dacă s'ar putea comunica acele cărți Bibliotecii Academiei române* pentru un timp ori-cât de scurt, spre a se lua notele trebuitoare despre dînsese.

Cărțile vechi bisericești se vor putea schimba cu altele noi cu învoirea trimițitorilor.

Suntem siguri că toate persoanele luminate vor bine-voi a veni în acest mod în ajutorul acestei lucrări atât de foloșitoare pentru studiul culturii noastre naționale.

Toate comunicările se vor trimete pe adresa

Ioan Bianu,

Bibliotecarul Academiei române,
București,
Calea Victoriei 135.

1640. Pravila, <i>Govora.</i>	1682. Evanghelie. <i>București.</i>
1642. Evanghelie învățătoare, <i>Govora.</i>	" Νεκταρίου Πρὸς τὰς προσκομιδείας, <i>Iasi.</i>
1643. Carte românească de învățătură duminecelor preste an, <i>Iasi.</i>	1683. Apostol, <i>București.</i>
1644. Evanghelie, <i>Mănăstirea Dealului.</i>	" Paremiarū Dosithei, <i>Iasi.</i>
" Șapte taine a bisericii, <i>Iasi.</i>	" Sicrinl de aur, <i>Sas-Sebeș.</i>
1646. Carte românească de învățătură de la pravile împărătești, <i>Iasi.</i>	" Συμῶν τοῦ Μακαρίου, <i>Iasi.</i>
1648. Noul Testament, <i>Belgrad.</i>	1688. Biblia, <i>București.</i>
1649. Triodion slavon, <i>Tirgoviște.</i>	1689. Molitvenic, <i>Belgrad.</i>
1651. Psaltire (Silvestru), <i>Belgrad.</i>	1690. Μελετίου Συρίγου, Κατὰ τῶν Καθ' ἑνικῶν, <i>București.</i>
" Mistirio, <i>Tirgoviște.</i>	1691. Mărturisirea credinței, <i>Buzău.</i>
1652. Indreptarea legii, <i>Tirgoviște.</i>	" Βασιλείου Μακεδόνος, <i>București.</i>
1673. Dosithei, Psaltire pe versuri, <i>Uniev.</i>	1693. Evanghelie greco-rom., <i>București.</i>
" Preceștnăi Acatist, <i>Uniev.</i>	1694. Τόμος καταλλαγῆς. <i>Iasi.</i>
1677. Dottrina de Piluzio, <i>Roma.</i>	1697. Evanghelie, <i>Snagov.</i>
1678. Cheia înțeleșului, <i>București.</i>	" Liturghie, <i>Iasi.</i>
1679. Dosithei, Liturghia, <i>Iasi.</i>	" Ἐγχειρίδιον, <i>Snagov.</i>
1680. Dosithei, Psaltiria de înțeleș, <i>Iasi.</i>	1698. Cantemir. Divanul, <i>Iasi.</i>
" Liturghia, <i>București.</i>	" Mineșul mare (12 luni), <i>Buzău.</i>
	" Δοσιδέου Τόμος ἀγαπῆς.
	1699. Carte sau lumină, <i>Snagov.</i>

- „ Ὁρθόδοξος ὁμολογία, *Snagov*.
 „ Εἰσαγωγικὴ ἐκδosis *Snagov*.
 1700. Flórea darurilor, *Snagov*.
 „ Invēțături creștinești, *Snagov*.
 „ Octoih, *Buzău*.
 „ Triodion, *Buzău*.
 „ Ψαλτήριον, *Snagov*.
 1701. Penticostarion, *Buzău*.
 „ Ἑορτολόγιον, *Snagov*.
 „ Liturgie greco-arabă, *Snagov*.
 1702. Liturgie, *Buzău*.
 1703. Noul Testament, *București*.
 „ Δογματικὴ διδασκαλία, *București*.
 1704. Apostol, *Buzău*.
 1705. Τόμος χαρᾶς, *Rîmnic*.
 „ Anthologhion, *Rîmnic*.
 1706. Octoih, *Rîmnic*.
 1710. Πανοπλία δογματικὴ, *Tîrgoviște*.
 1713. Pilde filosofești, *Rîmnic*.
 „ Liturghii, *Tîrgoviște*.
 1714. Sinopsis, *Iași*.
 1715. Liturgie *Iași*.
 „ Ἱστορία περὶ τῶν ἐν Ἱεροσολύμοις, *București*.
 „ Δαμασκηνου Ἐκδοσις τῆς ὁρθ. πίστεως, *Iași*.
 „ Χρυσάνθου τοῦ Μακαριοτάτου, *Tîrgoviște*.
 1716. Μαυροκορδάτου, Ἱστορία Ἰσραῆ, *București*.
 1719. Τραπεζουντίον, Περὶ τῶν καθ' ἡκόντων, *București*.
 1723. Evanghelie, *București*.
 1726. Anthologhion, *Iași*.
 „ Slujba marelui canon, *București*.
 1726. Πέριοι γνήνῃ στροκωμῆ, *Rîmnic*.
 1728. Liturghii, *București*.
 1731. Triodion, *Rîmnic*.
 1732. Evanghelie invēțătore, *București*.
 1733. Calendarii, *Brașov*.
 1736. Anthologhion, *București*.
 „ Octoih, *București*.
 „ Βιβλίον περιέλοντας ἰσραῆ ἀπο-
 λουδίας, *București*.
 1740. Psaltirion, *Iași*.
 1741. Invēțătura bisericească, *București*.
 „ Liturghii, *București*.
 „ Molitvenic, *București*.
 1742. Catavasiarîu.
 „ Cazanii.
 1743. Penticostarion, *București*.
 „ Psaltirion, *Iași*.
 „ Apostol, *Buzău*.
 1745. Ciaslov, *Rădăuți*.
 „ Pravoslavnica mărturisire, *București*.
 „ Psaltirea, *București*.
 „ Anthologhion, *Rîmnic*.
 1746. Evanghelie, *Rîmnic*.
 „ Mărgăritare, *București*.
 1747. Apostol, *Rîmnic*.
 „ Triodion, *Iași*.
 „ Liturghii, *Iași*.
 1748. Cazanii, *Rîmnic*.
 1749. Molitvenic, *Iași*.
 „ Preoția, *Rîmnic*.
 1750. Ciaslov, *Iași*.
 1751. Adunare de rugăciuni.
 „ Sinopsis, *Iași*.
 1753. Penticostarion, *Iași*.
 1755. Anthologhion, *Iași*.
 „ Bucvaru, *Iași*.
 1756. Psaltiri, *București*.
 „ Τὸ ἀποστολικὸν δόκιον, *Iași*.
 1757. Doctrina Christiana, *Balsfalvae*.
 1758. Molitvenic, *Rîmnic*.
 1759. Liturgie, *Iași*.
 „ Liturgie, *Rîmnic*.
 „ Ἀκολουθία, *București*.
 1760. Evanghelie, *București*.
 „ Lafsaiçon, *București*.
 1762. Evanghelie, *Iași*.
 1763. Octoih, *Rîmnic*.
 1764. Evhologhion, *Iași*.
 1765. Evanghelie, *Blaj*.
 „ Indreptarea păcătoșului, *Te-mișvar*.
 „ Simeon Arch. Thesalonicului, *București*.

1766. Psaltire, *Iasi*.
 1767. Ciaslov, *Blaj*.
 „ Penticostarion, *Rimnic*.
 „ Slujbă a sf. Nicodim, *Rimnic*.
 „ Ἐργήδοξο; ὁμολογία, *Bucuresci*.
 1768. Catavasiar, *Buzău*.
 „ Cazani, *Bucuresci*.
 „ Indreptarea păcătoșilor, *Iasi*.
 „ Liturghii, *Rimnic*.
 „ Molitvenic, *Rimnic*.
 „ Penticostarion, *Bucuresci*.
 „ Διασκαλία χριστιανική, *Bucuresci*.
 „ Ἐγχειρίδιον Χρυσάνθου *Bucuresci*.
 „ Θεοδώρου, Γραμματικῆς εἰσαγωγῆς, *Bucuresci*.
 1769. Evanghelie, *Kolocza*.
 „ Liturghii, *Buzău*.
 „ Triodion, *Bucuresci*.
 „ Ἐκλογή τοῦ Πατρῆριου, *Bucuresci*.
 1769. Ὁρθόδοξο; διδασκαλία
 1771. Alcătuirea inaurită, *Iasi*.
 1773. Invătătura... Ecaterinii II.
 „ Apostol, (*Bucuresci*).
 1774. Acathistiar, *Blaj*.
 „ Apostol.
 „ Invătătură bisericească, *Rimnic*.
 „ Octoih, *Bucuresci*.
 1775. Capete de poruncă, *Bucuresci*.
 „ Evanghelie, *Bucuresci*.
 „ Liturghii, *Blaj*.
 „ Omiliar, *Bucuresci*.
 „ Psaltire, *Bucuresci*.
 1776. Octoih, *Rimnic*.
 „ Minei, *Rimnic*.
 1777. Anthologhion, *Bucuresci*.
 „ Ciaslov, *Bucuresci*.
 „ Arhieraticon, *Blaj*.
 „ Triodion, *Rimnic*.
 1778. Catavasier, *Iasi*.
 1779. Slujba păr. Dimitrie, *Bucuresci*.
 „ Mineiul, *Rimnic*.
 „ Clain, Carte de rugăc. *Viena*.
 1780. Catechismul, *Buda*.
 „ Klein-Şinca, Elementa, *Viena*.
 „ Liturghii, *Bucuresci*.
 „ Psaltirea, *Bucuresci*.
 „ Συναγράμμιον νομικόν, *Lncuresci*.
 1781. Catavasiar, *Bucuresci*.
 „ Cazani, *Rimnic*.
 „ Prăvilioră, *Bucuresci*.
 1782. Penticostarion, *Bucuresci*.
 „ Psaltirea, *Iasi*.
 „ Triodion, *Rimnic*.
 1783. Abc. saŭ Bucovna, *Sibiu*.
 „ Penticostarion, *Bucuresci*.
 „ Pilde filosofesci, *Rimnic*.
 „ Şinkai. Prima principia, *Blaj*.
 „ Sinopsis, *Rimnic*.
 1784. Acathist și alte rugăc. *Rimnic*.
 „ Apostol, *Bucuresci*.
 „ Catavasiar, *Rimnic*.
 „ Catihisis mic (rom.-german), *Viena*.
 „ Ciaslov, *Rimnic*.
 „ Cuvintele păr. Theodor Studitul, *Rimnic*.
 „ Cuvintele părintelui Dorothei, *Rimnic*.
 „ Evanghelie, *Rimnic*.
 „ Orthografie, *Viena*.
 „ Prăviliora, *Iasi*.
 „ Pre scurt arătare, *Viena*.
 1785. Capete de poruncă, *Bucuresci*.
 „ Ciaslov, *Bucuresci*.
 „ Curioznica arătare, *Iasi*.
 „ De lipsă cărțicea, *Viena*.
 „ Ducerea de mână către Arithmetică, *Viena*.
 „ Evhologhion, *Iasi*.
 „ Invătătură crescinesci, *Viena*.
 „ Molnar, Econ. stapilor, *Viena*.
 „ Penticostarion, *Rimnic*.
 „ Indreptare către arithmetică, *Blaj*.
 1786. Acathist, *Blaj*.
 „ Anthologhion, *Bucuresci*.
 „ Octoih, *Iasi*.
 „ Μαυροκορέατος, Λόγος *Iasi*.
 1787. Liturgia, *Rimnic*.

- " Rînduiala judecător. *Viena*.
 " Văcărescu, Observații, *Viena*.
 " " " *Rîmnice*.
 1788. Bucuavnă, *Sibiū*.
 " Catavasier, *Iași*.
 " Pravilă de obște, *Viena*.
 1789. Lecțiune, *Iași*.
 " Preoția, *Sibiū*.
 " Kleiner Catechism., *Hermannstadt*.
 " Ααζάρου, Συνοπτική περίληψις, *Bucuresci*.
 " Περιγραφή της Βλαχίας *Bucuresci*.
 " Molitvenic slav, *Iași*.
 1790. Invățătura orescină, *Iași*.
 " Psaltirea, *Iași*.
 1791. Achatist, *Blaj*.
 " Psaltirea, *Sibiū*.
 " Repraesentatio, *Iași*.
 1792. Catavasierii, *Iași*.
 " Cazani, *Rîmnice*.
 " Ducere de mână către frumosa scrisore, *Viena*.
 " Eustatievic, Scurt izvod, *Sibiū*.
 " Octoih, *Bucuresci*.
 1793. Adunarea Cazaniilor, *Beci*.
 " Catavasieri. *Beci*.
 " Ducere de mână către cinstea și dreptatea, *Viena*.
 " Hrisov domnesc, *Iași*.
 " Mâna lui Damaschin, *Sibiū*.
 " Molitvenic, *Rîmnice*.
 1794. Apostol, *Rîmnice*.
 " Ciasoslov mare, *Dubăsari*.
 " Critil și Andronius, *Iași*.
 " Evanghelie, *Rîmnice*.
 " Liturghie, *Iași*.
 " Mijlociri noi pentru stingerea focului, *Liov*.
 " Pravoslavnică învățătură, *Bucuresci*.
 " Psaltirea, *Iași*.
 " Urmare pre scurt a dreptei credințe.
 1795. Amfilohie Hotiniul, De obște Geografie, *Iași*.
 " Amfilohie Hotiniul, Elemente aritmetice, *Iași*.
 " Biblia, *Blaj*.
 " Gramatica theologhică, *Iași*.
 " Inștiințare (Soțiet. filosof.).
 " Pilde filosofesti, *Sibiū*.
 1796. Alfavit sau Bucuavnă, *Blaj*.
 " Istoria a Alexandrului; *Movilă*.
 " Oare-care secreturi ale lucrărei pământului, *Bucuresci*.
 " Psaltirea, *Bucuresci*.
 " Psaltirea, *Movilă*.
 " Theologia moralică, *Blaj*.
 1797. Achilefs la Schiro, *Bucuresci*.
 " Ciaslov, *Iași*.
 " Liturghii, (*Bucuresci*).
 " Tempé, Gramatica românească, *Sibiū*.
 1798. Liturghie, *Sibiū*.
 " Ritorică, *Buda*.
 " Triodion, *Bucuresci*.
 " Ducere de mână către cinste, *Buda*.
 1799. Carte folositoare de suflet.
 " Evangheliile, *Buda*.
 " Loghica, *Buda*.
 1800. Filosofia cea folositoare, *Sibiū*.
 " Istorie universală, *Buda*.
 1801. Psaltirea, *Sibiū*.
 " Acathist (Claiu), *Sibiū*.
 " Slujba cuviosului Dimitrie de la Basarabov, *Bucuresci*.
 1801. Theologia dogmatică.
 1802. Obradovic, Sfaturile a înțelegerei, *Buda*.
 " Molitvenic, *Iași*.
 " Psaltire, *Iași*.
 " Theologie dogmatică, t. III, *Blaj*.
 1803. Alfavita sufletă, *Sibiū*.
 " Sf. Anastasie, întrebări și răspunsuri, *Iași*.
 " Apologia, *Iași*.
 " Catavasier, *Sibiū*.
 " Infruntarea jidovilor, *Iași*.
 1804. Catihisis mic, *Cernăuți*.
 " Octoihos, *Iași*.

1805. Tâlcuirea la cele patru evangheliî. *Iași*.
 „ Carte de învățătură creștinescă, *Blaj*.
 „ Datorințele a subdaților către monarhul lor, *Buda*.
 „ Mineiul (Sept.), *Buda*.
 „ Psaltirea, *Sibiîu*.
 „ Sinkay, Elem. I. daco-romanae, *Budae*.
1806. Adplausus Samueli Vulkan, *Buda*.
 „ Clain, Istoria, lucrurile și întâmplările Românilor, *Buda*,
 Anthologhion, *Iași*.
 „ Bob, Carte de învățătură creștinescă, vol. III, *Blaj*.
 „ Damaschin, Descoperire a prav. credințe, *Iași*.
 „ Datorințele supușilor, *Buda*.
 „ Povățuire către Arithmetică, *Buda*.
 „ Povățuire către economia de câmp, *Buda*.
 „ Slujbă la pomenirea pâr. Nifon, *Sibiîu*.
 „ Regulele școlasticești, *Buda*.
 „ Vinețchi, Cărticică.
 „ Acathist, *Buda*.
 „ Carte de mână pentru Economie, *Buda*.
 „ Carte de pravilă, *Cernăuți*.
 „ Flórea darurilor. *Brașov*.
 „ Pannyhidă împreună și litia mică, *Iași*.
 „ Popov., Oglindă arătată *Buda*.
 „ Psaltirea, *Brașov*.
 „ Tâlcuirea celor șapte taine, *Iași*.
 „ Viețile sfinților (Sept.), *Măn. Némțul*.
1808. Calendarîu, *Buda*.
 „ Aaron, Patima și mórtea D. n. I. H., *Sibiîu*.
 „ Cărticică p. datoria și stăpânirea blagocinilor, *Iași*.
 „ Flórea darurilor, *Brașov*.
 „ Evhologhion, *Bucurescî*.
- „ Obradovicî, Adunare de lucruri moralicești, I, *Buda*,
 „ Șincaî, Chronica Românilor, *Buda*.
 „ Rînduîala... *Măn. Némțul*.
 „ Țichindéla, Epitomul, *Buda*.
 „ Rosa, Untersuchung über die Romanier, *Pesta*.
 „ Sinopsis, *Sibiîu*.
1809. Carte de rugăciuni, *Iași*.
 „ Ciasoslov, *Sibiîu*.
 „ Istoria prea frumosului Arghîr, *Brașov*.
 „ Instrucție pentru școlile române în Banat, *Buda*.
 „ Invățatură creștinescă, *Bucurescî*.
1809. Liturghiî, *Sibiîu*.
 „ Petru Maior, Didahiî, *Buda*.
 „ „ Propovedaniî, *Buda*.
 „ Orînduială pentru sfințirea bisericiei, *Iași*.
 „ Pannihydă împreună și litia mică, *Rîmnic*.
 „ Roja, Măies. Chiovăsiriî, *Buda*.
 „ Είς δόξαν τῆς ἁγίας, *Iași*.
 „ Viețele sfinților (Oct.), *Măn. Némțul*.
1810. Istoria lui Alexandru.
 „ Psaltirea, *Brașov*.
 „ Rînduîala s-lui Maslu, *Brașov*.
 „ P. Maior, Prediche, I, *Buda*.
1811. Kiriadromion, *M. Némțul*.
 „ Doftorie împotriva gâlbeziî, *Buda*.
 „ P. Maior, Prediche, I, și III, *Buda*.
 „ Octoih, *Buda*.
 „ Octoih, *Rîmnic*.
 „ Invățături de multe științe, *Sibiîu*.
 „ Psaltirea, *Sibiîu*.
 „ Viețele sfinților (Nov. și Dec.), *Némțul*.
1812. Invățatură pentru prăsirea pomilor, *Buda*.
 „ Evanghelie, *Buda*.

- " P. Maior, Istorie p. încep. Rom. în Dacia, *Buda*.
- " Ușa pocăinței, Brașov.
- " Viața și pildele înțeleptului Esop,
- " Κο λακς ετχι, *Măn. Némțul*.
- " Vietele sfinților (Ian. și Febr.), *Măn. Némțu*.
- 1813 I. Bobb, Cuvântări.
- " Cel de obște articuli pentru soț... și țehurile, *Buda*.
- " Indreptări moralicești, *Buda*.
- " Invățătura pentru ispovedanie, *Rîmnice*.
- " Invățătură pentru agonisirea viței de vie, *Buda*.
- " Liturghiă, *Tîrgoviște*.
- " Liturghiă, *Rîmnice*,
- " P. Maior, Ist. Bisericeii Românilor, *Buda*.
- " Moralnice sentințe, *Buda*.
- " Versuri la nașterea Domnului, *Buda*.
- " Σονοφικ μεγαλή, *Iași*.
- " Vietile sfinților (Mart.-Iunie), *Némțu*.
1814. Aghiasmatar mic, *Iași*.
- " Adoleshia filotheos. I, *Iași*.
- " Calendar pe 100 de ani, *Buda*.
- " Andr. Donici. Adunare copr. în scurt, *Iași*.
- " Catehismul cel mic istoricesc, *Buda*.
- " Gheografia, I—II, *Buda*.
- " Întâmplările rebelului franțozilor, *Buda*.
- " Kekragarion, *Neamțu*.
- " Polyeleu', *Buda*.
- " Scara prea cuviosului Ión Igum *Némțu*.
- " Scurtă arătare despre luarea Parisului, *Buda*.
- " Tichindél, fabule, *Buda*.
- " Trista întâm. a cetăței Dresda, *Buda*.
- " Vietele sfinților (Iul.), *Némțu*.
- " Urmare întru Duminica Paștelor, *Némțu*.
1815. Calendar, *Buda*.
- " Adoleshia filotheos, II--V, *Iași*.
- " Catehismul cel mare, *Blaj*.
- " Cel mic și cel mare îngeresc chip, *Némțu*
- " Cele 9 cântări din Psaltire, *Iași*.
- " Evhologhion, *Blaj*.
- " Cinst. Paraclis al sf. Haralambie.
- " Instrucție p. școalele rom. din banat, *Buda*.
- " Istorie bibliocască, *Buda*.
- " Napoleon Bonaparte, *Buda*.
- " Naum Petrovici, versuri, *Buda*.
- " Ponturi alcătuite.
- " Alexandru I., *Buda*.
- " Sérapiion, Dissertation sur les fievres, *Paris*.
- " Slujba la pomenirea sf. Procc Isaac.
- " Tincovici, cânt. dumnezeesci, *Buda*.
- " Tincovici. Înțelepte învățături, *Buda*.
- " Vrednici de pomenire biruință, *Buda*.
- " Vietile s-ților (August), *Némțu*.
1816. Acathist, *Blaj*.
- " Apocalipsul, *Buda*.
- " Apologhia, *Némțu*.
- " Calendaru pe șapte planete, *Iași*.
- " Ἐπιστομὴν adică arătare, *Némțu*.
- " Hrysun engolpion.
- " Întrebătoare răspunsuri *Némțu*.
- " Invățătură pentru ferirea bolilor, *Buda*.
- " Jucăreia norocului, *Iași*.
- " Kampe, descoperirea Americii, *Buda*.
- " Octoih, *Némțu*.
- " Rînduiala sfințirei apei celei mici, *Buda*.
- " Typicon, *Iași*.
- " Triodion, *Buda*.
- " Viața sfîntului Vasile *Rîmnice*.
- " Κυριακορομιον, *Iași*.

- „ Κώδιξ πολιτικῶς, I—III, *Iasi*.
 1817. Adunare a cuv., *M. Némțu*,
 „ Bene, Scurtă învêț. p. vërșatul cel mânt., *Buda*.
 „ Calendar, *Buda*.
 „ „ *Sibiū*.
 „ Catavasier, *Sibiū*.
 „ Ciasoslov, *Iasi*.
 „ Datorințele presbiterilor, *Buda*,
 „ Evanghelie, *Blaj*.
 „ Gromovnic.
 „ Liturghiî, *Rîmnic*.
 „ Psaltire, *Iasi*.
 „ „ *M. Némțu*.
 „ Strastnic, *Blaj*.
 „ A. Sturza, Betrachtung, *Leipzig*.
 „ Noul Testament, *Petersburg*.
 „ Tâlcuire la antiî, *M. Némțu*.
 „ Ἀκολουθία τῆς Παρασκευῆς, *Iasi*.
 „ Διδασκαλία ἐντελής συστημᾶτικῆ, *Iasi*.
 1818. Beldiman, Mórtea lui Avel. *Buda*.
 „ Cathisis, *Iasi*.
 „ Catavasier, *Buda*.
 „ Calendar, *Buda*.
 „ Cuvintele lui Efrem Syrul, *Némțu*.
 „ Hrismos adecă Prorocie.
 „ Intrebătore răspnșurî, *Némțu*.
 „ Invêțatură pentru facerea pâineî, *Iasi*.
 „ Leguire (Caragea), *Bucurescî*.
 „ Liturghiile, *Iasi*.
 „ Mai înainte gătire spre cunôșt. de Dumneșeî, *Buda*.
 „ Manuductor p. învêț. școlasticî, *Buda*.
 „ Noul Testament, *Némțu*.
 „ Psaltirea, *Buda*.
 „ Octoih, *Iasi*.
 „ Psaltire, *Chișinău*.
 „ „ *Iasi*.
 „ Ortografia saî drépta scrisóre, *Buda*.
 „ Villom, Pedagoghia și Metho-
 dica.
 „ Νομοδοσία τοῦ Καρατζᾶ Βοσφόδα, *Viena*.
 1819. Acathist, *Buda*.
 „ Adunare de câte-va rugăciuni.
 „ Apologhia, *Bucurescî*.
 „ Biblia, *Petersburg*.
 „ Plutarh noî, I—II, *Buda*.
 „ Carte folositóre de suflet, *Iasi*.
 „ Cărticică îndemânatecă, *Iasi*.
 „ Cărticică năravurilor bune, *Sibiū*.
 „ Cuvintele lui Efrem Syrul, *Némțu*.
 „ Cuvintele lui Isac Syrul *Némțu*.
 „ Adoleschia filotheos, *Iasi*.
 „ Molitvenic bogat, *Bucurescî*.
 „ Noul Testament, *Petersburg*.
 „ Omu de lume, *Viena*.
 „ Psaltirea, *Némțu*.
 „ Scurtă russască gramatică, *Chișinău*.
 „ Viața sfîntului Vasilie cel noî, *Bucurescî*.
 1820. Beldim., Numa Pompilie, *Iasi*.
 „ Beldiman, Tragodia lui Orest, *Buda*.
 „ Calendar, *Sibiū*.
 „ Cărticică ce coprine rîndușala sînțireî bisericeî, *Chișinău*.
 „ Invêț. theologhicescă, *Sibiū*.
 „ Ión Gură de aur, Cuvînt, *Bucurescî*.
 „ Minunile Feclóreî Marieî.
 „ Molitvenic, *Chișinău*.
 „ Prale Mold., urmări pe mormînturî.
 „ Psaltirea, *Bucurescî*.
 „ Γενική ιστορία, *Iasi*.
 „ Πολιτικὴ Κόντου, Ἡδίκαι φαντασίαι *Bucurescî*.
 „ Τὸ Πατήριον, *Iasi*.
 „ Πολυαίνου Διατριβή, *Iasi*.
 „ Ἀλφιέρου Φιλίππος, *Bucur.*
 „ „ Ὁρέστης „
 „ Βολταίρου, Βροβτος, „
 „ Μερόνη, „
 1821. Barac, Risipirea Ierusalimuluî,

- București.*
- " Athanasie cel mare, întrebări și răspunsuri theolog., *București.*
- " Bordeul indianesc, Iași.
- " Calendar.
- " Carcalechi, bibliot. românescă, I, *Buda.*
- " Culegere a multor rugăciuni, *Buda.*
- " Cuvânt pentru preoție, *București.*
- " Istorie biblică, *Buda.*
- " Loga, Chiemare la tipărirea cărților rom., *Buda.*
- " Evanghelia, *Némțu.*
- " Stătuirea de la comitetul bibliceștii rosienes soc., *Chișinău.*
- " Ukazul împărăteștii sale mării.
1822. Asachi, către némul Moldaviei.
- " Bobb, Dicționar, *Cluj.*
- " Invățătura părintescă.
- " Loga, Gramatica românescă, *Buda.*
- " Rost de poesii.
- " Wörterbüchlein-Vocabularium, *Sibiū.*
1823. Acathister, *București.*
- " Calendar pe șapte planete.
- " Cuvintele lui Efreim Syrul, *Némț.*
- " Invățături hristianicesci, *Iași.*
- " Irmologhion sau Catavasieriu, *Iași.*
- " Invățătură despre cultura frăgarilor, *Buda.*
- " Theoreticon sau privire, *Viena.*
- " Tipic bisericesc, *Chișinău.*
- " Thomici, cult. albinelor, *Buda.*
1824. Calendar, *Buda.*
- " Catavasier, *Blaj.*
- " Dovedire în potriua eresului Armenilor, *București.*
- " Invățătură pentru măsura cotului.
- " Istoria lui Alexandru.
- " Istoria noulu Testament, *Iași.*
- " " vechinlu " " "
- " Istoria Universală, I, *Buda.*
- " Falladi, Către toți iubitorii de lumină compatrioți.
- " Piscupescu, Mijloce și lécuri de ocrotirea cînuți, *București.*
- " Psaltirea, *Némțu.*
1825. Abețadar greco-român, *București.*
- " Cărticică care coprinde...
- " Calendar.
- " Carte de mână împreună cu Calendariu, *Buda.*
- " Cassian Rîmlenu, donă cuvinte, *București.*
- " Dion Filoseful, din cuvintele lui, *București.*
- " Kantimir, Scrisórea Moldovei, *Némțu.*
- " Lisicon, *Buda.*
- " Mumulenu, Caracteruri, *București.*
- " Octoii. *Blaj.*
- " Plângerea și tânguirea Valahiei, *Buda.*
1826. Alexi, Gramatica daco-romană, *Viena.*
- " Bucovna p. învățătura prunçilor, *Brașov.*
- " Cinstitul paraclis al muc. Haralambie, *București.*
- " Evanghelistariu, *Iași.*
- " Cuvinte ale păr. Vasilie celui mare și Gligorie, *București.*
- " Golescu, Adunare de pilde bisericesci, *Buda.*
- " Golescu, Insemnare a călătoriei mele, *Buda.*
- " Golescu, Adunare de trataturi, *Buda.*
- " Lazar, Povățuitorul tinerimeii, *Buda.*
- " Loghica, *București.*
- " Nevédut rēboiū, *Némțu.*
- " Nicodim, Carte sfātuit. *Némțu.*
- " Oștirea Franțezilor în Rossia,

- Bucurescî.*
- " Poteca, cuvinte panigirice, *Bucurescî.*
- " Prescurtare Istoriei universale, I—IV, *Bucurescî.*
- " Slujba marelui canon.
- " Graiurile Mateii lui Dumnezeu, *Iași.*
- " Thornton, Starea de acum a Principaturilor, *Buda.*
1827. Bozsinka, Animadversio, *Pestini.*
- " Caian, Predică despre statul militaresc.
- " Catehismul mic, *Sibiî.*
- " Chiriacopol, Două-spre-zece învățături, *Iași.*
- " Cuprindere în scurt, Apan-tisma, *Némțu.*
- " Darvar, Culegere de înțelepciune, *Bucurescî.*
- " Invățătură pe scurt p. nunți, *Bucurescî.*
- " Instrucția Blagocinului, *Chișinău.*
- " Ión Gură de aur, Cuvînt, *Bucurescî.*
- " Ión Gură de aur, Cuvinte puține óre-care, *Bucurescî.*
- " Irmologhion, *Némțu.*
- " Liturghii, *Sibiî.*
- " Margela, Gramatica rusescă și românescă, I—II, *Petersburg.*
- " Pentru începutul obiceiului de a se întreb. ouă roșii.
- " Pravoslavnică mărturisire, *Bucurescî.*
- " Psaltirea, *Brașov.*
- " Psaltirea, *Bucurescî.*
- " Vamva, Elementuri de filosofie morală.
- " Μολιέρο, Γεώργιος Δαντίνοσ, *Bucurescî.*
1828. Aaron, Scurtă apendice la Ist. lui P. Maior, *Buda.*
- " Bojincea, Răspundere desgurzătoare *Bucurescî.*
- " Catihisis, *Iași.*
- " Cazani, *Bucurescî.*
- " Cuvîntare despre posturile bisericiei, *Buda.*
- " Eliad, Gramatică românescă.
- " Invățătura creștinescă, *Buc.*
- " Invățătură creștinescă, *Iași.*
- " Invățătură despre cultura cănepei, *Buda.*
- " Molitvenic, *Iași.*
- " Niagoe, Calendariu, *Buda.*
- " Pateric, *Bucurescî.*
- " Pleșoianul, Abeedar.
- " " cele dintâi cunoscînțe.
- " Seligher, Povățuire pentru curățenia gurii, *Bucurescî.*
- " Theodoret, Episc., Cuv. zece, *Bucurescî.*
- " 'Αγαδαγγέλου χρήσμοι, *Bucurescî.*
- " Βρεδωβ, Συνοπτικὴ γενικὴ ἱστορία, *Bucurescî.*
- " Στουρζα, 'Εγγχειρίδιον, *Petersburg.*
- " НОВОИ ЗАВѢТЪ *Bucurescî.*
1829. Athanasie, Intreb. și rĕsp. theologhicești, *Bucurescî.*
- " Ainekie, Filosofia cuvîntului.
- " Bota, Versuri, *Buda.*
- " Calendar *Buda.*
- " Marmontel, Aneta și Luben.
- " Manual de patriotism, *Iași.*
- " Nouă cuvinte НОВОИ ВАЖАХ-кнои, *Bucurescî.*
- " Patima și mórtea Domnului. *Sibiî.*
- " Poteca, Filosofia cuvîntului, *Buda.*
- " Piscupescu, Oglinda sănătății, *Bucurescî.*
- " Rukert, Invățătură pentru facerea pâinii, *Iași.*
- " Simbolul plinelor de bucurie simțiri, *Buda.*
- " Tălmăcire românescă, *Bucurescî.*
- " Tractat de pace, *Eși.*

<p>„ Διά ἐξακτίχων παράφρασις Βυ-
curescī.</p> <p>1830. Aaron, Perirea a doi iubiti,
<i>Sibiū.</i></p> <p>„ Aaron, Anul cel mănós, <i>Sibiū.</i></p> <p>„ Acatistheriū, <i>Bucurescī.</i></p> <p>„ Bojinca, Diregătorul buneî creș-
terî, <i>Buda.</i></p> <p>„ Carcalechi, Biblioteca român.
III—IV <i>Buda.</i></p> <p>„ Calendar, <i>Buda.</i></p> <p>„ Ciasoslov mare.</p> <p>„ Istoria prea frumosului Arghir,
<i>Sibiū.</i></p> <p>„ Lamartine, Meditații, traduc.
Eliad.</p> <p>„ Mâna lui Damaschin, <i>Iasi.</i></p> <p>„ Mouteskiu, Mărimea Roman.,</p> | <p>„ Murgu, Widerlegung, <i>Ofen.</i></p> <p>„ Anton Pan, Versurî musicalești,
<i>Bucurescī.</i></p> <p>„ Pleșoianul, Frumóse dialogurî.</p> <p>„ „ Gramat. franțezo-
románescă.</p> <p>„ Șimani, Frunciî cel părăsiți,
<i>Buda.</i></p> <p>„ Văcărescu, poeziî alese.</p> <p>„ Vasicî-Ungurian, Anthropol-
ghia, <i>Buda</i></p> <p>„ Viața contelui de Comminj.</p> <p>„ Vorbire în versurî de glume
între Leonat și Dorofata,
<i>Sibiū.</i></p> <p>„ Καρακάς, Τοπογραφία της Βα-
λαχίας, <i>Bucurescī.</i></p> |
|---|---|

DONAȚIUNI.

Se aduc mulțumiri publice persónelor care au contribuit la reconstruirea din nou a bisericii parohiale din comuna Râsuceni, județul Vlașca și anume: Primăria comunei Râsuceni 3318 l. 70 b. Epitropia parohiei Râsuceni 1037 l. C. Paichide 1000 l. H. Ioanid 357 l. Smaranda Christopol 200 l. Gh. Papadache 200 l. Iv. Mihăescu 170 lei; S. Stăncescu 150 l. T. Brătan 140 l. M. Bădulescu 110 l. N. Brătan 110 l. M. N. Brătan 100 l. A. Dumitru 105 l. Petre Drăgănescu din urbea Giurgiu 100 l. Preotul Șt. Bădescu 50 l. Ilie Smeu 25 l. Anghel Pelin 40 l. Mareș Dumitru 5 l. Stan Marióra 24 l. Păun Milea 30 l. Stan N. Chiriță 58 l. Neașu Milea 60 l. Gheorghe Milea 10 l. Gheorghe T. Porojanu 30 l. Ilie Dimian 45 l. Stancu Boziera 25 l. Stanciu Surugiu 45 l. Stan Rizea 45 l. Mihaíl I. Mihăescu 60 l. Gheorghe Rădulescu 20 l. Gheorghe Burcă 20 l. Ghiță Vasilescu 40 l. Radu Modriș 40 l. Gheorghe R. Modriș 45 l. Ión Pietriș 40 l. Radu I. Pistol 35 l. Stan Bălăoenu 40 l. Stanciu Anghel 40 l. Marin Prodan 30 lei; Stan Bandoen 60 l. Vasile Dumitrana 20 l. Ion M. Streche 10 l. Constantin Panait 60 l. Badea Trandafir 30 l. Tone Moeanu 40 l. Gane Moeanu 40 l. Ilie Pietriș 30 l. Gheorghe Hristache 50 l. Enache Hristu 20 l. Ion Turnea 45 l. Trandafir Modriș 28 l. Marin A. Pelin 35 l. Nae Rădulescu 45 l. Radu P. Pietris 10 l. Neașu Pană 5 l. Petre Milea 53 l. Ilie G. Toma 40 l. Ion Crevencoenu 25 l. Petre Mărcăine 40 l. Dobre Carstea 40 l. Tudor Odagin 40 l. Ancu St. Mihăiță 40 lei; Călin Toma 40 l. Nidelea Dimian 45 l. Ión N. Oncea 60 l. Stan Gârbaoi 30 l. Vasile Anghilina 5 l. Burciu Dimian 30 l. Ilie Ionescu 65 l. Ion Rădulescu 30 l. Ivan N. Chiriță 30 l. Ion Hardău 20 lei; Petre Tâlpeanu 65 l. Stan P. Badea 30 l. Niculae Chiriță 10 l. Marin Gârbaoi 30 l. Badea Gh. Milea 30 l. Badea D. Cârstea 40 l. Marin M. Toma 40 l. Sima Obretin 5 l. Ion Crăciun 40 l. Radu Popa 40 l.

Preda Sima 25 l. Stancu 5 l. Ion Balaban 30 l. Marin Dimian 30 l.
 Ion I. Drăgan 40 l. Ion M. Toma 35 l. Stan Neacșiu 30 l. Dumitru
 St. Neacșu 10 l. Gheorghe Odagiu 30 l. Ion R. Modriș 30 l. Marin
 Joița 30 l. Stănilă V. Găleteanu 40 l. Ivan Burcă 35 l. Stan I. Co-
 moreanu 30 l. Hristache Tâlpeanu 20 l. Mariu Comorênu 30 l. Ion
 Pistol 40 l. Toma Dimian 40 l. Cârstea Dimian 30 l. Tudor Porojanu
 20 l. Badea St. Mihăiță 20 l. Gheorghe Voicu 20 l. Dragomir Pie-
 triș 40 l. Marin D. Ionică 35 l. Iorga Spălatu 30 l. Dumitru I. Dră-
 gan 30 l. Marin Irimia 30 l. Iana N. Stana 5 l. Stancu D. Cârstea
 30 l. Păun Dosp na 30 l. Marin Popescu 10 l. Dumitru Milea 20 l.
 Stoiana M. Andrei 5 l. Stoica Pietriș 40 l. Neula Saru 25 l. Radu
 C. Smeu 45 l. Tudor Mica 5 l. Marin Tudorică 40 l. Ion Drăgan 25
 lei. Stan Pândaru 40 l. Marin I. Moeanu 25 l. Petre Cucuruzênu 25
 lei. Anghel Botorogeanu 30 l. Gheorghe Stan Tatu 10 l. Petre M. An-
 drei 10 l. Tudor Părvu 10 l. Ion Mărgărit 25 l. Cârstea Voinea 49
 l. Dumitru Berechet 5 l. Stan P. Mărăcine 10 l. Dumitru Băjenaru
 25 l. Dinu Pelin 40 l. Constantin Dulgheru 10 l. Radu Cucuruzênu 25 l.
 Radu B. Stoica 30 l. Stana St. Istrate 5 l. Nidelu Mărăcine 40 l.
 Alecu C. Panait 45 l. Ion St. Mihăiță 20 l. Călin Sandu 5 l. Badea
 Comoreanu 40 l. Nicolae D. Drăgan 10 l. Constantin D. Cârstea 20
 lei; Toma Constantin 20 l. Ion Panait 40 l. Marin Iorga 20 l. Ion
 D. Vasile 20 l. Raicu St. Marióra 20 l. Stan St. Stoian 40 l. Mirea
 D. Cârsten 20 l. Ion P. Milea 25 l. Neagu Florea 6 l. 85 b. Stanciu
 T. Constantin 20 l. Stancu Dimian 20 l. Nidelu R. Voicu 40 l. Ma-
 rin I. Pistol 20 l. Raicu Comoreanu 20 l. Ion Ilie 10 l. Mihaï Bălă-
 cênu 20 l. Gligorea Bunea 20 l. Voica V. Paraschiva 5 l. Ștefan Brân-
 ouș 10 l. Iancu Voichiță 10 l. Dumitru Măgurênu 10 l. Coman Badea
 50 l. Stan Mărgărit, Radu D. Ionică, Radu Măsălan, Radu R. Voicu,
 Ion Badea, Stan Răduț, Petre Usturoi, Stoica Persea, Stan Delcea,
 Radu Berechet, Gheorghe Velea, Ion Leanu și Ion Dinu Pelin fie-care
 câte 20 l. Ștefan Barbu 10 l. Năstase Filip 7 l. Bratu Vasile 20 l.
 Radu B. Iancu 20 l. Petre Leanu 20 l. Constantin Ciobanu 12 l. Că-
 lin Bălăceanu 30 l. Simzian I. Turnea, Marin F. Zorzon, Stan S. Cos-
 tea, Țone Vasile, Nicolae Andrei, Anton I. Costea, Neacșu Cârstea,
 Stan M. Cârstea, Dragne N. Saru, Stan Sima și Dumitru Trandafir
 fie-care câte 20 l. Mihaï St. Boziera 5 l. Stan P. Pietriș 20 l. Marin
 Oancea 20 l. Dobre Dimian 30 l. Florăa St. Spălatu 20 l. Marin Dâr-
 viș 20 l. Marin Leanu 18 l. Nae Hristache 10 l. Stoica I. Turnea
 20 l. Radu G. Voicu 20 l. Dumitra Șuțu 20 l. Marin Stângă 10 l.
 Cârstea Măsălan 20 l. Păun Gheondea 10 l.

Din partea sfintei Episcopii a Hușilor se aduc călduröse mulțumiri
 obștiei locuitorilor cătunei Horga, comuna Epurenii din județul Tutova,
 pentru că a dat suma de 270 lei, preotului Nicolae Goleacu pentru
 că a dat 20 lei și Domnului Gheorghe Corciovescu care a dat 10 lei
 pentru cumpărarea a două rînduri vestminte preoțești de adămască
 lână pentru biserica filială cu hramul „sf. Gheorghe“ din cătunul
 Horga. De asemenea se aduc călduröse mulțumiri D-nei Ruxanda Popa

din oătuna Zorleni pentru că a dăruit numitei biserici o dveră adă-mască de lână în valoare de 15 lei; iar D-nei Rughina Balmuș pentru că a donat bisericii parohiale cu hramul „sf. Voivođi“ din Epurenii un epitrahil în valoare de 30 lei.

Din partea sfinței Episcopii a Hușilor se aduc căldurose mulțumiri D-lui Gheorghe Savin, comerciant în orașul Galați, pentru că a dăruit bisericii parohiale cu hramul „sfinții Voevođi“ a parohiei Adam din județul Tutova, un acope-ămint de adămască lână pentru sfinta masă în valoare de 30 lei, obăției locuitorilor comunei Adam, pentru că a dăruit aceleleași biserici, un policandru de alamă în valoare de 70 lei, iar parohului Teodor Sirian, pentru că a dăruit 13 cărți parte religioase parte istorice, pentru biblioteca parohiei Adam, apoi Dom-nului Constantin Ciocă, cântăreț la biserica Mavro rol din Galați, pen-tru că a dăruit bisericii filiale a parohiei Adam cu hramul „Dumi-neca tuturor sfinților“, o tócă de fier în valoare de 22 lei și un clo-poțel în sfintul altar în valoare de 12 lei, în fine D-nei Ana Proschineta din monastirea Adam, pentru că a dăruit bisericii filiale „Intrarea în biserică“ din oătuna Stietestii, aparținătoare tot parohiei Adam, un rînd complet de vestminte de adămască, în valoare de 120 lei.

Chiriarchia Dunărei de jos aduce mulțumire publică persónelor mai jos notate care au bine voit a dărui bisericii cu serbarea Sfinții Voevođi din parohia Mastacani județul Covurlui mai multe obiecte de valoare și anume: D-l Lupu Marica un rînd vestminte preoțești complet, de mătase în valoare de 180 lei; D-l Ión Emanoil sfinta Evanghelie cu li-tere străbune în valoare de 19 lei; D-l Gheorghe C. Druncă Penticos-tarul în valoare de 14 lei; D-l Andronic Vieru triodul în valoare de 27 lei 50 bani; D-l Nicolae Mărica Apostolul în valoare de 14 lei; D-l Gheorghe Mărica Psaltirea în valoare de 10 lei; D-l Gheorghe I. Du-mitrache catavasierul în valoare de 5 lei 50 bani; și preotul Teodor Mărica paroh, Orologiul cel mare și 64 cuvinte ale sfintului Ión Chri-sostom în valoare de 42 lei.

D-nii Ion D. State, Ioniță D. State, Ion Gh. Teodor, Anton F. Dia-conu, Ión M. Năstase, D. Gh. Diaconu, Gh. Gh. Dimian, Gh. I. Mosone, Ilie Flintoșu, au dăruit Bisericii cu hramul Nascerea Măicii Domnu-lui din comuna Stefești, plăful Teleajenul, județul Prahova, patru mi-ne legate, pentru care li se aduc mulțumiri publice.

Chiriarchia Dunărei de jos aduce mulțumiri publice persónelor mai jos numite cari au dăruit bisericii sfinții Impărații din urbea Brăila obiectele notate în dreptul fie-caruia și anume: D-l Irimia Verzea două sfeșnice de argint în valoare de 80 lei; Colonel Al. Falcoianu idem două sfeșnice de argint în valoare de 40 lei; Șerban Trufașu una scórtă de lână în valoare de 10 lei; Dinu Popescu un acoferămint de adă-mască pentru sfinta masă în valoare de 40 lei; D-na Elisabeta Atana-

siu o perdea, procovețe și un acoperământ pentru analog în valoare de 80 lei; D-na Elinca Aloman două veliute de lână în valoare de 10 lei; Neagu Gheorghe două așeznice de fier în valoare de 60 lei; Stoica Turtoiu un așternut de lână 6 lei; Familia Răducan Michăilescu un rînd vestminte preoțesci în valoare de 214 lei; Ilie Gheorghe (băcan) un rînd de vestminte în valoare de 150 lei; D-șora Elena Predescu două perdele pentru icône, un acoperământ pentru sfînta masă și un rînd procovețe în valoare de 120 lei; D-l Caranfil Șerbănescu un acoperământ pentru analog 20 l. și șapte persoane anonime un rînd de vestminte ordinare în valoare de 67 lei.

Chiriarchia Dunărei de jos exprimă mulțumiri persónelor mai jos notate cari au bine-voit a dărui bisericeii cu patronul Nascerea M. Domnului din parohia Vadu-Ungurului, din Galați, obiectele notate în dreptul fie-cărui după cum urmează: Domnul Christache Chioșu a dăruiț dîsei bisericeii Sfînta Evanghelie cu litere străbune, îmbrăcoată cu argint; un Triod idem cu litere străbune și un sfînt Potir de argint plache, tóte în valóre de lei 700; Costache Teodor și soț:a sa Parascchiva, idem a dăruiț una perdea de atlas pentru ușile Impărătesci, un potiraș de argint suflat cu aur și Ostoihul cel mare, tóte în valóre de lei 100; Grigore Osana și soția sa Vasilica au dăruiț una îmbrăcăminte de atlas pentru sfînta masă, în valóre de lei 54; Costache S. Binetă a dăruiț una îmbrăcăminte pentru analog, de atlas. și Antologia de Neotarie Schimonahul ambele în valóre de lei 10; Négu Dumitru a legat Anthologia și a poleit sfîntele vase, cheltuind suma de lei 12; Alecu Țiru a dăruiț Psaltirea cu litere străbune în valóre de lei 7 și 50 b. C. Dimitriu a dăruiț Penticostarul, în valóre de lei 10 bani 50; Ștefana N. Radu a dăruiț Apostolul, în valóre de lei 9 și 50 bani; Nicolae Panaitescu, idem sfîntul Antimis, în valóre de lei 15; Sandu Iordan Voicu a dăruiț două scaune de pale în valóre de 7 lei.

Se aduc mulțumiri publice locuitorilor care au ajutat cu bani și cu grău la cumpărarea a un rînd haine bisericesci la biserica parohială din comuna Bălcuic, plasa Ocolu, județul Romanai: Radu M-el Roșu, Ignat D. Popa, Marin N. Popa Stan, Mihalache R. Diaconésa, Flórea R. Diaconésa, Lache Manea Bucă, Dumitru N. Popa Iancu, Barbu Iordache, Ion D. Negrilă, Agapie D. Negrilă, Roman Stan Popa, Vasile Stan Popa, Niculin Petrache și Zinea Stan D. Popa fie-care câte 1 bănicilor. Mihalache Preatésa 1 l. Niță Rusănénu, Vasile N. Rusănénu, Ion Dinu Popa. Niță B. Reziann și Alexandru V. Țugul fie-care câte 1 bănicilor; Maria V. Țugul $\frac{1}{2}$ șinic; Ion V. Țugul, Zaharia Țugul, Marin Țugul, Niță Ion Buzatu, Teodosie V. Diaconu, Alexie Ion, Popa Marin, Matei G. Lungu, Năstase Ion P. Marin, Ghiță Vișan Iancu, Vișan Iancu, Dumitru Mărăcine, Ilie Stan Popa, Ion Ion B. Matei, Alexie Mirea, Ivanciu Constantin, Nițu și Alexandru Mangia și Mihalache Sărbu fie-care câte 1 bănicilor; Irică Cișoveanu $\frac{1}{2}$ bănicilor, Mitran Răduică 1 bănicilor, Ilie Ion Marica 1 bănicilor. Costică Dumi-

tresou 2 lei; Ion P. Barbu 2 l. Tudor M. Bucă 1 bănicior, Dumitru Ion M. Bucă 1 bănicior, Niculin R. Năescu 1 bănicior, Toma Stan Popa 1 bănicior, Ion Radu Năescu 1 bănicior, Nioulae N. P. Negrilă $\frac{1}{2}$ bănicior, Gheorghe I. Negrilă, Grigore P. Negrilă, Ion P. Negrilă Iosif Martim, Vasile R. Popa, Maria Pr. Gheorghe, Alexandru Fl. Negrilă, Mine: Dumitru, Marin V. Popa Ștefan, Simion Ion Buzatu, Marin Ion Buzatu și Radu Ion Buzatu fiecare câte 1 bănicior, Petru Iona $\frac{1}{2}$ bănicior, Dumitru G. Ghimiș 1 l. Dobre D. Costea 1 șinic, Ion Fl-Brobónă 1 bănicior, Tudor G, Mangea 1 bănicior, Marin Stancu Verigă 1 bănicior, Catinca Căndea 10 l. Ilie Ion Vasile 1 bănicior, P. Zamfirache $\frac{1}{2}$ bănicior, Dumitru N. Tiunea 1 bănicior, Iancu B. Dia. 1 bănicior Ion M. R. Diaconu 1 bănicior. Matei Iancu Cojocaru $\frac{1}{2}$ bănicior Nițu Păun Dan, Ilie Epure, Ion Măreacă, Pană Mitrică și Stancu I. Ba'alâm câte 1 bănicior; Eliodor Georgescu 3 l. Pantelie Fl. Chiria 1 bănicior, Marin Buzatu 1 bănicior, Neaescu M. Matei 1 bănicior.

Se aduc mulțumiri Preotului Abdie B. Demetrescu și Cantărețului Gligore Popescu cari au stăruit printre pioșii creștini și enoriași de a făcut la biserica sfântul Nicolae din orașul Alexandria, un costum de odăjdii de mătase în valoare de 180 lei, la care au contribuit următoarele persoane: Costache Atanasiu 10 l. Marinică Ene 5 l. Nae Furulescu 10 l. Ilie T, Satan 5 l. Ilie Desonțu 5 l. Vasileca Epurescu 5 l. Preotul M. B. Demetrianu 5 l. Preotul Ion Popescu din Șovăresei 2 l. Vasile Cojocaru 1 l. Stan Ciobanu 4 l. Gheorghe Colfescu 2 lei; Petre Popescu 1 l. Lazăr Vintilă 2 l. Ghiță Mavrodineanu 2 l. Atanase A. Gheorghiu 1 l. Ilie Raicu 1 l. Petrică Croitoru 1 l. Matache Barbu 1 l. Anghel Bolangiu 5 l. Petre Tatu 2 l. Constantin Georgescu 5 l. Ghiță Nesulescu 2 l. Toma Dogaru 2 l. Gheorghe Ciobanu 1 l. Duțu Fieraru 2 l. Radu Marin 1 l. Ștefan Prunăreanu 1 l. Voicu Ciobanu 1 l. Radu St. Vintilă 1 l. Iordan Vintilă 1 l. Ștefan Iordănescu 1 l. Gheorghe Cărciumaru 1 l. Ghiță Raicu 1 l. Tudor Ridea 1 l. 50 b. Iordan Cărciumaru 1 l. Ion Roșu 1 l. Traicu Brutaru 1 l. Stan Bădăran 1 l. Ilie Oprișan 2 l. Marin Ciulinescu 1 l. 50 b. Mincă Vasiliu 1 l. Dobre Secere 1 l. Cernea Stoian 2 l. Stan Stroescu 2 l. Alexe Moraru 1 l. Constantin Petre 1 l. Dumitru Zote 1 l. Ion Covrig 2 l. Marin Cărnaru 1 l. Radu Gongone 1 l. Ion Preda 1 l. Mיעiță Milou 1 l. Gheorghe Voivodeanu 2 l. Ion Solomon 1 l. Ghița Lazăr 4 l. Tudor Gh. Iatan 3 l. Ghiță T. Iatan 2 l. Ștefan R. Bălan 2 l. Anghel Ștefan 1 l. Ion T. Iatan 2 l. Barbu Iatan 3 l. Tudor Gogaia 2 l. Ion Marin 3 l. Nioulae Cismaru 2 l. Preotul Anghel din Țigănesci 1 l, Angheluș Mincu 1 l.

Epitropia bisericeii Ungureni din comuna Lucieni. plasa și județul Dâmbovița, aduce vile sale mulțumiri persoanelor notate mai jos cari au bine-voit a veni în ajutor pentru reconstruirea și cumpărarea obiectelor trebuincioase sus dișei bisericeii cu sumele următoare și anume Niță Brijbenu 100 l. Nicolae Drăgoi 60 l. Ion R. Călin 45 l. Tudor Niță 40 l. Ion Pătrașcu 30 l. Dumitru I. Grădinaru 30 l. Stan Oprea 80 l

Drăguț Ion Dumitru 80 l. Mihai Țuțulea cu fiul 100 fl. Coman Petre 60 l. Ioniță Sandu Meșteru 110 l. și alții din cătunul Ungureni cu sume mai mici. Pr Gh. Cernescu 25 l. Toma Niță cu fiul său 35 lei. și alți din cătunul Mogoșești, Ioniță Nica, Ioniță Ciocan, Gheorghe Dumitriu și alții din comuna Dragomirești 60 l. Tudora R. Ilie 90 lei, Constantin Ion Nițu, Ilie Ion Nițu, Savu Gheorghe, Din Neagu, N. Georgescu, Preotul Vasile Olteanu din Ungureni cu lei 400. Ioniță Mocanu 45 l. și alții cu sume mai mici din cătunul Lucieni, Mihalache Coman, Toma Stroe, Niculae Bucur 35 l. și alții cu sume mai mici din cătunul Râncăcioulu; Marin Preotu Ban 140 l. Gheorghe Cătănoi 100 l. Ioniță Liță 100 l. Marin Toma 45 l. Iliea N. Jianu, 20 l. Marin Popa Istrate 20 l. Ioniță Mândrican 10 l., și alții cu sume mai mici din parohia Frâsinei comuna Cobia; Maria G. Căpriță cu D. Nae Ionescu 80 l. din comuna Colanu; D-nii Andrei Enescu, Mitică Nicolăescu, Ion Stănescu comercianți în Târgoviște 250 lei pentru cumpărarea a 6 candelă de argint. D-l Niță Petrescu oțezar 45 l. pictarea a două icône. D-l Nae Grigorescu 20 l. D-l Constantin Chitacu 35 l. toți comercianți în Târgoviște. D-l Dumitru Marinescu Bragadiru 10 lei. D-l Luca Niculescu proprietar în Dragomirești 9 lei și alții din Capitala București cu sume mai mici. D-l General Mihail Rasti a cumpărat sf. procovețe de mătase cu 10 lei.

Se aduc mulțumiri publice titorilor ce au contribuit la facerea troiți și cumpărarea clopotului de la cimitirul cătunului Popesci, comuna Bleici, județul Argeș. Pre tul Gheorghe Țurlescu 500 l. Filoteea Pr. G. Țurlescu 200 l. Gheorghe Ionescu 45 l. Iona Gheorghe Cismaru 40 l. 30 b. Constantin Popescu 22 l. Gheorghe Lorelu 13 l. Gheorghe Dumitru Diaconu 12 l. Dumitru Ion Vega 12 l. Pr. Constantin Vegescu, Maria Marin Vegel, Sandu Popa Radu, Pr. Matei Vega și Dumitru Sandu Flori fie care câte 10 l. Constantin Diaconu State, Safta Tudor Cotoloi, Dumitru Sandu Guin, Gligore Gealopu, Ióna C. Ion și Gheorghe Florea Constantin câte 9 l. Ion Constantinescu 8 l. Preotu Șerban 8 l. Gheorghe Dumitru Păun 7 l. 50 b. Dimitrie Vegescu 7 lei; Ion Runceanu 7 l. Gheorghe D. Popa Sóre 7 l. Onica Musatu 7 lei; Gheorghe Ion Vega 7 l. Dumitru Păun 7 l. Gligore Toma Săpun 6 l. Nicolae Diaconu 6 l. Ión Preotu Șerban 6 l. Ion Dumitrașcu 6 l. Ion Gheorghe Ionescu, Ion Popescu, Gheorghe Petrescu, Cârstea Petru. Ion Florea D. State, Marin Trasci, Ion Diacon State, Matei Badea, Radu Costin, Florea Ceaușu și Gheorghe Popa Șerban fie-care câte 5 l. Gheorghe Ion Popa 5 l, 50 b. Ion Tudor Nistor 5 l. Gheorghe Ion Popa 5 l. 80 b. Ion Tudor Nistor 5 l. Gheorghe Florea Diaconu 4 l. Petrea Marin State 4 l. Ion Căpățână 4 l. Constantin Popa Șerban 4 l. Constantin Niculae Dobrin 4 l. Florea Niculae Niță 4 l. Ion Păun Stoica 4 l. Gheorghe Lumineanu 4 l. Constantin Fălan 4 l. Constantin Preetésa 4 l. Ion D. Dinn 4 l. 50 b. Gheorghe Sandu Popescu Ion Olteanu 4 l. Florea Ion State 4 l. Ion Florea Constantin 4 l. Marin Proteșanu 4 l. Flórea Tudor Ilie 4 l. Petru Musatu 4 l. Tudor Popa 3 l. Iliea C. Păun 3 l. Marin Vega 3 l. Ion D. Niță 3 l. Tu-

dor Sandu Popa 3 l. Constantin Răduca 3 l. 50 b. Niculae Rînceanu 3 l. Florea Trancă 3 l. Dumitru Econom 3 l. Florea C. Vega 3 lei. Barbu Buncoanu 3 l. 50 b. Iordache Petru, Dumitru Tănăsioi 3 lei. Constantin Socăral, Ion Ion Căpătină, Tudor Guiu, Constantin Păun, Dumitru Tolbaru, Gheorghe Din Popa, Gh. Tudor și Ion Dumitru State fie-care câte 3 l. Gheorghe Radu Iorgache, Ion Făcan, Ion Ion Făcan Dumitru Dobrică, Ion Neagole, Marin Făcan, Pandelea Olteanu, Ion Cucă, Ion Petru Diaconu, Ion State Vega, Ióna Trașoă, Florea Constantin Mușat, Constantin Radu Iordan, Niculae Olteanu, Marin Ion Diaconu, Gheorghe Petru Diaconu, Petru Lazăr, Marin Tache, Dumitru Popa Marin, Dumitru Buducea, Marin Dică, Maria Gligore Ilie și Ion Ion Cucă fie-care câte 2 lei; Ion Petru Dincu 2 l. 50 b. Niculae Ion Popa 2 l. Andrei Florescu 2 l. 50 Gheorghe Florescu 2 l. 50 b. Ion Bulea 2 l. Constantin Bulea 2 l. Constantin Budoroea 1 l. 30 b. Petru Olteanu 1 l. Niculae Niță 1 l. Petru Bălan 1 l. Gheorghe Ianou 1 l. Radu Căpătină 1 l. Gheorghe Petru Lazăr 1 l. 50 b. Dumitru Mușatu 1 l. 50 b. Ióna Tache 1 l. Preotul Petre Popescu 1 l. Marin Mușatu 1 l. Stanca Dincu 1 l. Tudor Botă 1 l. 50 b. Stanca Gheorghe 1 l. 50 b. Dumitru Zărescu 1 l. 50 b. Gh. Ion Popa Nițu 1 l. Gh. Marin Popa 1 l. Florea Dincu 1 l. Ion Constantin Buducea 1 l. Marin Cucă 1 l. Rada Dumitru Ilie 1 l. Gheorghe Marin Diaconu 1 l. Constantin Tudor Ilie 1 l. 50 b. Ion Petru Olteanu 1 l. 50 b. Catrina Dobricea 1 l. Zanfira Motoman 1 l. Gheorghe Tudor Ilie 1 l. Dumitru Ilie 1 l. De asemenea și D-l Nicolae Strâmbeanu din orașul Caracăl, Județul Romanați, a dăruit bisericii parohiale din comuna Dăneșa, plasa Șerbănești, județul Olt, una pereche cununii de argint în valoare de lei 100.

Următoarele persoane au venit în ajutorul bisericii Vulturesci județul Olt: D-l Grigore Vulturescu a cumpărat un tried în valoare de 27 lei și un rînd de odăjdii în valoare de 80 le', precum și un rînd sf. vase suflate și una cădelniță. D-l Zenof Z. Moșoin a dăruit un clopot în valoare de 800 lei bisericii parohiale, cum și un alt clopot pentru cea filială în valoare de lei 405, precum și un rînd sf. vase în valoare de lei 80. D-na Maria N. Z. Moșoin a dăruit bisericii parohiale un policandru de bronz cu 12 luminări în valoare de lei 120 și îmbrăcămintea la sf. icône împărătesci. De asemenea și un număr de 83 enoriași ai numitei biserici au venit fie-care cu câte 2 și 3 lei pentru cumpărare de cărți și alte obiecte necesare sf. bisericii. Pentru care li se aduc mulțumiri publice.

